

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Manca Pušnar
Naslov naloge: Razvoj ukrepa prepovedi približevanja na Goriškem
Kraj: Ljubljana
Leto: 2009
Št. strani: 98 Št. slik: 7 Št. tabel: 8
Št. bibl. opomb: 0 Št. prilog: 4
Mentor: doc. dr. Vesna Leskošek
Deskriptorji: nasilje v družini, nasilje nad ženskami, zakonski ukrepi, Zakon o preprečevanju nasilja v družini, regijske koordinatorke za obravnavo nasilja, ukrep prepovedi približevanja, goriška regija, CSD, policija, sodišče, tožilstvo, vprašalnik

Povzetek:

Naloga prikazuje relativno nov ukrep prepovedi približevanja po Zakonu o policiji. Predstavlja razvoj ukrepa na Goriškem, pristojnosti posameznih služb (CSD, policije, sodišča in tožilstva) ter njihovo mnenje o ukrepu. Raziskuje število ukrepov, ki so bili letno izrečeni v goriški regiji od uvedbe ukrepa (september 2004) do konca leta 2008. Opisuje, kdo so bile žrtve, kdo povzročitelji, ter navaja podatke o njihovi starosti in statusu. Naloga ugotavlja, zakaj se različnim službam ukrep zdi učinkovita oblika pomoči ter kakšne pomanjkljivosti vidijo. Govori tudi o sodelovanju med omenjenimi institucijami. Navaja, kako so primere nasilja v družini posamezne službe reševale pred uvedbo ukrepa ter kaj je ukrep prinesel njihovem delu. Razkriva, kaj službe naredijo za osveščanje in informiranost laične javnosti o problemu nasilja v družini ter o obstoječem ukrepu.

Title: The development of the restraining order measure in the Goriška region

Descriptors:

Domestic violence, violence against women, legal action, The legislation on the prevention of domestic violence, regional coordinator of dealing with violence, restraining order, the Goriška region, Social services, police, court, prosecutor's office, questionnaire.

Abstract:

The paper deals with the relatively new restraining order measure from the police legislation. It presents the development of the measure in the Gorška region, the competence of various institutions (social services, the police, the court, the prosecutor's office) and their opinion regarding the measure. The research includes the number of restraining orders in the Goriška region on a yearly basis since the measure was imposed in September 2004, until the end of 2008. The presentation includes information on the victims' and perpetrators' age and status. The research deals with why different institutions find the restraining order measure an effective form of legal action and what its deficiencies are. The paper also deals with cooperation between these institutions. It includes the information on how different institutions had been dealing with cases of domestic violence prior to when the restraining order measure was imposed and what the measure meant for their work. The paper reveals some facts about what these institutions do to inform the lay or general public and raise awareness about the problem of domestic violence and the existing restraining order measure.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**RAZVOJ UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA NA
GORIŠKEM**

Mentorica: doc. dr. Vesna Leskošek

Manca Pušnar

Ljubljana 2009

PREDGOVOR

Skozi cel študij na FSD sem prebirala gradivo o nasilju v družini, predvsem nad ženskami in otroki. Avtorji omenjajo, da je nasilje v družini zelo pogost in pereč pojav, ki se dogaja v vseh družbah, neodvisno od socialnega, ekonomskega, religioznega in kulturnega prepričanja. Ta tema dolgo ni bila tematizirana, danes pa je vse več nasilja odkritega, ljudje se bolj zavedajo tega problema in ga vse več prijavljajo. Gotovo je nasilje v družini in z njim povezani pojavi vredno posebne pozornosti in posebno skrbne obravnave. Država z novelo Zakona o policiji (iz leta 2003), s Pravilnikom o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi (iz leta 2004) ter z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini (iz leta 2008) nasilnežem sporoča, da nasilje ni dopustno in sprejemljivo, ter s sankcijami preprečuje njegovo pojavljanje.

Ukrep prepovedi približevanja se mi zdi velik korak naprej pri reševanju problematike nasilja v družini. V diplomski nalogi sem zato želela raziskati, kako se je razvijal. Pri tem sem se omejila na goriško regijo.

V teoretičnem uvodu sem opisala osnovne značilnosti, oblike in vrste nasilja v družini, ustavne in zakonske ukrepe proti nasilju v družini, sam ukrep prepovedi približevanja ter pristojnosti posameznih služb.

V raziskavi so me zanimali splošni podatki iz dokumentacije Centra za socialno delo Nova Gorica od uvedbe ukrepa do konca leta 2008. Ker ukrep zadeva predvsem tri institucije (center za socialno delo (CSD), policijo in sodišče), sem želela izvedeti, kako vsaka vidi razvoj ukrepa in njegov prispevek k njihovemu delu ter k medsebojnemu sodelovanju. Za mnenje sem vprašala tudi okrožno državno tožilko. Kljub temu da tožilstvo pri tem nima neke pomembne vloge, je podala mnenje o ukrepu z vidika njenega dela.

Na tem mestu bi se rada zahvalila mentorici doc. dr. Vesni Leskošek, ki mi je omogočila izvajanje diplomske naloge, mi pri tem svetovala, spodbujala in nudila vso potrebno pomoč. Za teoretično, praktično in moralno podporo se zahvaljujem tudi koordinatorki za obravnavo nasilja v goriški regiji, direktoricam in direktorju ter strokovnim delavkam in strokovnemu delavcu vseh CSD v regiji, predstavnici policije za odnose z javnostmi na Generalni policijski upravi v Ljubljani, tiskovnemu predstavniku na policijski upravi Nova Gorica ter policistom

iz štirih policijskih postaj v regiji, preiskovalnemu sodniku in okrožni državni tožilki, ki so sodelovali pri moji raziskavi.

Hvala tudi mojim najbližjim za vse spodbude, razumevanje in podporo v času študija.

KAZALO

1 TEORETIČNI UVOD	8
1.1 DRUŽINA	8
1.2 NASILJE	10
1.2.1 NASILJE V DRUŽINI	10
1.2.2 OBLIKE NASILJA V DRUŽINI	11
1.2.2.1 Fizično nasilje	11
1.2.2.2 Psihično nasilje	12
1.2.2.3 Spolno nasilje	12
1.2.2.4 Ekonomsko nasilje	12
1.2.2.5 Zanemarjanje	13
1.2.3 VRSTE NASILJA V DRUŽINI	13
1.2.3.1 Nasilje nad ženskami	13
1.2.3.1.1 Dinamika nasilja	13
1.2.3.1.2 Zakaj ženske ostajajo v nasilnem razmerju	14
1.2.3.1.3 Posledice nasilja nad ženskami	15
1.2.3.2 Nasilje nad otroki	16
1.2.3.2.1 Posledice nasilja nad otroki	17
1.2.3.2.2 Pomoč otrokom, žrtvam nasilja v družini	18
1.2.3.3 Nasilje nad starejšimi v družini	18
1.2.3.4 Nasilje otrok nad starši	19
1.2.3.5 Nasilje žensk nad partnerjem	19
1.2.3.6 Nasilje med sorojenci	20
1.2.3.7 Nasilje med istospolnima partnerjema	20
1.3 USTAVA IN ZAKONSKI UKREPI PROTI NASILJU V DRUŽINI	21
1.3.1 USTAVA RS	21
1.3.2 ZAKON O SOCIALNEM VASRTVU (ZSV)	21
1.3.3 ZAKON O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH (ZZZDR)	22
1.3.4 KONVENCIJA O OTOKOVIH PRAVICAH (KOP)	23
1.3.5 KAZENSKI ZAKONIK (KZ)	23
1.3.6 ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU (ZKP)	24
1.3.7 ZAKON O POLICIJI (ZPol)	25

1.4 ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI (ZPND).....	25
1.5 UKREP PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA	28
1.5.1 UKREP PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA PO ZKP	28
1.5.2 UKREP PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA PO ZPol	28
1.5.3 PRAVILNIK O PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA DOLOČENEMU KRAJU OZIROMA OSEBI	29
1.6 PROTOKOLI RAVNANJA STROKOVNIH DELAVK IN DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO IN INTERVENTNE SLUŽBE TER POLICIJE IN SODIŠČA V PRIMERU IZREKA UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA	31
1.6.1 POMOČ ŽRTVAM NASILJA V DRUŽINI.....	32
1.6.2 POMOČ POVZROČITELJEM NASILJA V DRUŽINI.....	33
1.6.4 IZREK UKREPA MED INTERVENTNO SLUŽBO	34
1.6.5 REGIJSKE KOORDINATORKE ZA OBRAVNAVO NASILJA	35
1.6.6 ZLOŽENKE	36
1.7 USPEŠNOST UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA	37
1.8 CENTER ZA SOCIALNO DELO NOVA GORICA	38
2 PROBLEM	41
3 METODOLOGIJA	42
3.1 VSRTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	42
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	42
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	43
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	44
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	45
4 REZULTATI	46
4.1 REZULTATI OBDELANIH PODATKOV IZ DOKUMENTACIJE CSD NOVA GORICA.....	46
4.2 REZULTATI OBDELANIH VPRAŠALNIKOV	54
4.2.1 OCENA UČINKOVITOSTI IZREČENIH UKREPOV PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA	54
4.2.1.1 Centri za socialno delo (CSD).....	55
4.2.1.2 Policijske postaje (PP).....	56
4.2.1.3. Sodišče.....	56
4.2.1.4. Tožilstvo	56

4.2.2 POMANJKLJIVOSTI UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA	57
4.2.2.1 Centri za socialno delo	57
4.2.2.2 Policijske postaje	59
4.2.2.3 Sodišče	59
4.2.2.4 Tožilstvo	60
4.2.3 REŠEVANJE PRIMEROV NASILJA V DRUŽINAH PRED UVEDBO UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA TER PRISPEVEK UKREPA K DELU POSAMEZNIH SLUŽB	61
4.2.3.1 Centri za socialno delo	61
4.2.3.2 Policijske postaje	63
4.2.3.3 Sodišče	64
4.2.3.4 Tožilstvo	64
4.2.4 PRISPEVEK POSAMEZNIH SLUŽB K OSVEŠČENOSTI IN INFORMIRANOSTI LJUDI O UKREPU PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA	65
4.2.4.1 Centri za socialno delo	65
4.2.4.2 Policijske postaje	66
4.2.4.3 Sodišče	67
4.2.4.4 Tožilstvo	67
4.2.5 SODELOVANJE MED CSD, POLICIJO IN SODIŠČEM V PRIMERIH NASILJA V DRUŽINI PRED UVEDBO UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA, SODELOVANJE SEDAJ TER ŽELJE ZA NADALJNJE SODELOVANJE	68
4.2.5.1 Centri za socialno delo	68
4.2.5.2 Policijske postaje	70
4.2.5.3 Sodišče	71
4.2.5.4 Tožilstvo	71
5 RAZPRAVA	74
6 SKLEPI	81
7 PREDLOGI	82
8 LITERATURA	83
9 POVZETEK	88
DODATEK	90

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število izrekov ukrepa prepovedi približevanja	46
Tabela 2: Trajanje ukrepa prepovedi približevanja	47
Tabela 3: Število izrečenih ukrepov isti osebi	48
Tabela 4: Žrtve nasilja	49
Tabela 5: Povzročitelji nasilja	50
Tabela 6: Povprečna starost žrtve in povzročitelja nasilja	51
Tabela 7: Status žrtve nasilja	52
Tabela 8: Status povzročitelja nasilja	53

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število izrečenih ukrepov na posameznih CSD	47
Graf 2: Trajanje ukrepa	48
Graf 3: Število izrečenih ukrepov isti osebi	49
Graf 4: Žrtve nasilja	50
Graf 5: Povzročitelj nasilja	51
Graf 6: Povprečna starost žrtve in povzročitelja	52
Graf 7: Status žrtve in povzročitelja	53

1 TEORETIČNI UVOD

Za začetek naj opomnim, da se ukrep prepovedi približevanja nanaša na vrsto bližnjih razmerij med kršiteljem in oškodovancem, čeprav neredko radi govorimo o tem ukrepu kot o ukrepu, ki se izreka moškim, ki so nasilni do svojih partnerk. Tudi iz podatkov, pridobljenih iz raziskave, sem razbrala, da je največ prijavljenih primerov, ko so žrtve nasilja v družini ženske in otroci, vendar ne gre zanemariti primerov, v katerih so žrtve nasilja drugi družinski člani. Prav zaradi tega bom v teoretičnem uvodu omenila tudi tovrstne oblike nasilja.

Zavedam se, da moramo socialni delavci in delavke ter strokovnjaki, ki delamo z ljudmi, paziti na jezik, ki mora bit jezik stroke in obenem jezik, ki ga bodo uporabniki razumeli. V diplomski nalogi uporabljam izraz **nasilje v družini** in ne družinsko nasilje, saj se mi slednje zdi, kot da ima neka družina spore z drugo družino. Nasilje v družini pa pomeni, da se nasilje dogaja znotraj neke skupnosti. V pravni in drugi literaturi je uporabljen izraz **žrtev**, zato ga tudi sama uporabljam. Vem, da bi bil primernejši izraz *oseba z izkušnjo nasilja*. Izraz žrtev namreč postavlja osebo v nemočen, pasiven in podrejen položaj. V literaturi sem najpogosteje zasledila izraza **oškodovanec** ter **nasilnež**. Le-ta se nanašata na značajsko lastnost človeka. Sama pogosto uporabljam tudi pojma **povzročitelj ali storilec nasilja**, ki se mi zdita primernejša, saj se nanašata na samo dejanje, za katero je potrebno prevzeti odgovornost.

Zaradi enostavnejšega pisanja sem se odločila, da bom uporabljala pojem **strokovni delavec/ci**. To ne pomeni, da sem ženski spol spregledala, ampak menim, da bi si otežila pisanje diplomske naloge, če bi vsakič uporabljala *strokovne delavke in strokovni delavci*.

1.1 DRUŽINA

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. l. RS, št. 69/2004) v 2. členu opredeljuje družino kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo. Takšna je zakonska opredelitev družine, ki pa se zdi nepopolna. Pred desetletji je res prevladoval le en družinski model – nuklearna družina, iz katere so morale le redke enostarševske družine. Danes se družina kot temeljna družbena institucija v razvitih zahodnih

družbah pomembno in značilno spreminja. Sestavljajo jo poročeni ali neporočeni pari z otroki ali brez njih, reorganizirane družine, istospolne družine, enostarševske družine in druge. Družinsko življenje si vsak lahko organizira po svoje (Čačinovič Vogrinčič 2006: 16).

Švab (2001: 56-82) poudarja, da se s pluralizacijo družinskih oblik odvija več vzporednih pojavov: zmanjševanje števila nuklearnih družin, naraščanje števila reorganiziranih, enostarševskih in istospolnih družin ter enočlanskih gospodinjstev. Zakonska zveza izgublja na pomenu, več pa se število kohabitacij, kar kaže na to, da je ljudem bolj pomembno samo družinsko življenje kot pa njegova formalna potrditev. Za postmoderno družinsko življenje je torej značilno osvobajanje družine od bioloških determinant. Odločitev za starševstvo in heteroseksualnost nista več nujni pogoj za konstituiranje družine.

Spreminja se materinstvo ter vloga očeta. Materinstvo ni več ekskluzivna ženska identiteta in prioriteta med odločitvami v ženskem življenjskem poteku. Sodobni moški pa so vse bolj vpleteni v skrb za otroke. Ženske odločitev za materinstvo odlašajo na poznejša leta v življenjskem poteku. Sicer pa se pluralizirajo tudi drugi prehodi med obdobji družinskega poteka. Nekatera obdobja se podaljšujejo (npr. mladost), druga krajšajo (npr. aktivno starševstvo), lahko se med sabo mešajo (npr. starševstvo pred poroko) ali pa se podvajajo (npr. ponovna poroka in vzpostavljanje nove družine) (Švab 2001: 103-105).

Kljub temu pa družina ostaja še vedno pomembna družbena institucija. V marsičem jo zaznamujejo moderne dimenzije – še vedno je na primer nosilka dveh osrednjih družbenih funkcij: socializacije otrok in psihične stabilnosti odraslih posameznikov (Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006: 63-65).

Zakonski heteroseksualni pari predstavljajo le še polovico družinskih oblik v Sloveniji. Kljub temu pa še vedno veljajo za normo družinskega življenja. Vse ostale oblike veljajo za netradicionalne, nekonvencionalne, alternativne, socialne družine ipd.

Poseben pritisk čutijo istospolne družine. Značilnost teh v Sloveniji je brezpravnost. Z Zakonom o registraciji istospolne partnerske skupnosti je sicer brezpravni položaj deloma odpravljen, pravice do skupne posvojitve otrok pa ne vključuje. Kljub temu da je istospolnih parov vedno več, še vedno doživljajo različne načine pritiska in nasilja s strani heteronormativne družbe. Javni govor o gejevskih in lezbičnih družinah, v katerih živijo tudi

otroci, je deležen veliko predsodkov in strahu. Ugibajo, kakšne posledice bi imelo življenje v njih za otroke: imeli naj bi težave v razvoju spolne identitete, več vedenjskih in osebnostnih težav, podvrženi naj bi bili diskriminaciji itd. Raziskave pa kažejo, da otroci, ki živijo z lezbičnimi in gejevskimi starši, ne kažejo nič več psiholoških težav kot njihovi vrstniki iz tradicionalnih družin (Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006: 127-150).

1.2 NASILJE

Po *Slovenskem pravnem leksikonu* (1999: 94) je nasilje izvajanje fizične ali psihične sile proti drugi osebi, napad na človekovo telesno celovitost, svobodo gibanja ali odločanja. S tem se prizadene telesno in duševno celovitost napadene osebe.

Oseba, ki izvaja nasilje, s svojim početjem globoko posega v temeljne človekove pravice in svoboščine žrtve. Zato so dovoljeni ukrepi v okviru načela sorazmernosti, s katerimi se posega tudi v storilčeve pravice in svoboščine (Vidrih 2007: 11).

1.2.1 NASILJE V DRUŽINI

Pretepanje in druge oblike nasilja v družini dolgo časa niso bili tematizirani. Ko so o pretepanju spregovorili, so ga povezali zlasti z ženskami, ki živijo na dnu družbene lestvice, ter z alkoholizmom moških. Žrtve niso imele zagovornikov, ki bi jim pomagali pri urejanju njihovega položaja. Za nasilje v družinah so uporabljali blažilne besede, kot sta »razgrajanje« in »hudost«. Recept za zmanjšanje nasilja je bil zelo preprost: mož naj opusti pijačo, ženska pa naj bo pokorna in naj ne vrti jezika, s čimer razdraži moža. Nasilje ni bilo tema, ki bi jo bilo dovoljeno izgovoriti na glas ter da bi o njej pisali v javnosti. Sodilo je v polje domače zasebnosti (Leskošek 2002: 111-117). Vendar nasilje v družinah se je in se pojavlja v vseh družbah, neodvisno od socialnega, ekonomskega, religioznega ali kulturnega referenčnega okvirja (Pečnikar 2005: 6).

Danes se vedno bolj zavedamo problematike nasilja v družinah. Nasilje v družini je vredno posebne pozornosti in posebno skrbne obravnave. Država ne sme dopustiti, da se nasilneži

izživljajo nad nemočnimi. Njena dolžnost je zagotoviti varnost državljanov in državljanek tako na javnih kot zasebnih prostorih. Nasilje mora obsoditi in proti storilcem ukrepati. Ta problem rešuje z zakoni in akti (Filipčič, Šugman 2003, I).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Ur. l. RS, št. 16/2008) (ZPND) opredeljuje nasilje v družini z naslednjo definicijo: »Nasilje v družini je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana (žrtve) ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja.«

Ukrep prepovedi približevanja je namenjen zavarovanju žrtve nasilja in se prišteva med ukrepe za varstvo pred nasiljem v družini. Osnovna lastnost nasilja v družini je, da sta storilec in žrtev v posebnem psihičnem razmerju, ki lahko izhaja iz krvnega sorodstva ali pa je posledica zakonske ali izvenzakonske skupnosti. Torej gre za to, da ena oseba zlorablja svojo (pre)moč nad drugo osebo, s katero je ali je bila v intimnem razmerju (Vidrih 2007: 8).

1.2.2 OBLIKE NASILJA V DRUŽINI

Cilj vsake oblike nasilja v družini je pridobiti, povečati ali dokazovati premoč in kontrolo storilca nad žrtvijo. Ločimo fizično, psihično, spolno in ekonomsko nasilje ter zanemarjanje. Pri nasilju v družini gre pogosto za kombinacijo vseh oblik nasilja.

1.2.2.1 Fizično nasilje

Po ZPND (3. člen) je fizično nasilje vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. Plaz in Veselič (2002: 129) navajata, da fizično nasilje vključuje: pretepanje, davljenje, udarce z različnimi predmeti, zaklepanje v stanovanje, umor itd. Posledice teh dejanj so lažje telesne poškodbe (npr. modrice, krvavitve), težje poškodbe (npr. zlomi okončin, pretres možganov, poškodbe notranjih organov) in v najhujšem primeru smrt (Kobal Grum, Leskovšek 2003: 103).

Plaz (2004: 44-45) pravi, da je vsako fizično nasilje hkrati tudi psihično nasilje. Meja med njima je tam, kjer se besednemu nasilju pridruži še udarec.

1.2.2.2 Psihično nasilje

Po ZPND (3. člen) so psihično nasilje ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. Plaz (2004: 43-45) navaja, da je to najbolj razširjena oblika nasilja. Na začetku, ko se šele začne dogajati, je zelo neopazno – celo za žrtev, ki se ji to dogaja. Psihično smo lahko nasilni z besedami, lahko pa tudi z vedenjem ali tišino. Tišina je zelo močno orožje, ko eden od partnerjev kaznuje drugega in mu s tem dopoveduje, da ni vreden njegove pozornosti. Psihično nasilje se kaže tudi kot: grožnje s pretepanjem ali drugimi oblikami nasilja, ljubosumje, odvzem osebnih predmetov, ustvarjanje sovražne klime itd.

Psihično nasilje pogosto prerase v fizično – ponavadi se to zgodi v trenutku, ko je partner prepričan, da ga žrtev ne bo zapustila (po poroki, ob nosečnosti, ko žrtev izgubi službo, ...).

1.2.2.3 Spolno nasilje

Po ZPND (3. člen) so spolno nasilje ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena.

Za spolno nasilje med drugim štejemo verbalno nadlegovanje, siljenje v pornografijo, otipavanje, izsiljevanje spolnih odnosov, posilstvo itd. (Kobal Grum, Leskovšek: 2003: 103).

Zaviršek (1994: 83-85) opozarja, da gre pri spolni zlorabi za različne vrste spolnih dejanj, ki pomenijo vdor v žrtvino notranje življenje in njeno spolnost. Storilci spolnega nasilja so v večini primerov žrtvi znane osebe ter heteroseksualni moški. Hooper (1996: 193) dodaja, da je zato podpora matere zelo pomemben dejavnik, ki vpliva na otrokovo zdravljenje.

1.2.2.4 Ekonomsko nasilje

Po ZPND (3. člen) je to neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki in s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga, ali neupravičeno omejevanje upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.

Tovrstno nasilje se kaže v popolnem nadzoru povzročitelja nad družinskimi prihranki in odločanju o tem, kako se bodo porabili. Kaže se tudi v samem življenju družine, npr. prepoved žrtvi, da bi hodila v službo, odvzemanje denarja žrtvi, nadzorovanje porabe denarja itd. (Kobal Grum, Leskovšek: 2003: 103; Plaz Maja, Veselič Špela 2002: 129).

1.2.2.5 Zanemarjanje

Po ZPND (3. člen) je to oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

Pentek (2005: 57) pravi, da ločimo pasivno in aktivno obliko zanemarjenja. Pri pasivnem gre za nehotno pomanjkljivo nudenje nege in pomoči, morda zaradi pomanjkanja znanja. Pri aktivnem zanemarjanju pa je le-to zavestno izvajano.

1. 2. 3 VRSTE NASILJA V DRUŽINI

V večini primerov nasilje v družini doživljajo ženske in otroci. Problematiki sta precej povezani, vendar ostajajo nekatere posebnosti. Za nasilje nad ženskami v družini je namreč značilno, da so povzročitelji večinoma moškega spola. Za nasilje nad otroki pa je značilno, da ga povzročajo starši in drugi družinski člani obeh spolov. Seveda pa se pojavljajo tudi druge, »novejše« oblike nasilja v družini: zlorabe starejših v družini, nasilje otrok nad starši, nasilje žensk nad partnerjem, nasilje med sorojenci ter nasilje med istospolnima partnerjema.

1.2.3.1 Nasilje nad ženskami

Filipčič (2002: 87-94) navaja, da je ženska že od antičnih časov veljala kot moževa lastnina. Njena vrednost se je kazala predvsem v tem, da je možu zagotovila potomstvo – nadaljevanje njegovega rodu. »Novost« v današnjem času pa je le spremenjen odnos družbe do nasilja med partnerjema. Začeli smo ga obravnavati kot problem, ki ne sodi v zasebno sfero družine, ampak se mora nanj odzivati država s svojimi institucijami.

1.2.3.1.1 Dinamika nasilja

Prvo nasilno dejanje ponavadi žensko zmede in v njej sproži občutke žalosti, zbeganosti, jeze, strahu, sramote, krivde. Ženska, ki je živela v družini, kjer nasilja ni bilo, običajno prepozna patologijo in takega partnerja kmalu zapusti. Ženska, navajena na nasilje, pa izkušnjo odmisli in zanika njeno težo. Postopoma partner postaja nasilnejši in žensko na različne načine zlorablja (Zloković, Dečman Dobrnjič 2007: 54-57). Pri tem se menjavata nasilje in ljubezen. Ponavadi ženske nasilja ne doživljajo vsak dan, ampak se pojavlja v značilnih fazah, ki

prehajajo iz ene v drugo. Ta **krog nasilja** vsebuje pet ponavljajočih se faz: naraščanje napetosti med partnerjema, nasilno dejanje, faza obžalovanja, faza prepričevanja in obljub ter faza »medeni mesec«.

V prvi fazi napetost v odnosu povečuje zlasti psihično nasilje. Ko napetost preseže kritično točko, nasilnež reagira s fizičnim nasiljem do ženske. Takoj po dogodku je tako zelo ranljiva ter še bolj dojemljiva za partnerjevo obžalovanje, ki nastopi kmalu po končanem nasilnem dejanju. Nasilnež postane očarljiv in ljubeč. Ponavljanje te pete, »ljubeče« faze žensko vedno znova prepriča, da ostane v razmerju (Plaz 2004: 58.59).

1.2.3.1.2 Zakaj ženske ostajajo v nasilnem razmerju

Filipčič (2002: 94-99) opozarja, da veliko žensk kljub različnim oblikam nasilja, ki jih doživljajo s strani partnerja, vztraja v razmerju z njim. Pogosto odnos pretrgajo, a se nato ponovno vrnejo k nasilnemu partnerju. Nekatere raziskave so pokazale, da je povprečna doba zlorabljanja, preden ženska zapusti razmerje, sedem let.

V ženskah se utrdi prepričanje, da nimajo vpliva na ravnanje drugih, in sprejmejo nasilje kot način življenja. Pomembno vlogo pri odločanju ženske, ali naj zapusti nasilnega partnerja, imajo pritiski širše družine in okolja, da mora družina ostati skupaj. Pogosto so prepričane, da je za otroke bolje, da odraščajo v družini z obema staršema, pa čeprav je eden nasilen.

Zaviršek (1994: 75-77) poudarja, da se nekatere ženske tako globoko definirajo prek odnosov z moškimi, da konec odnosa doživljajo kot izgubo »same sebe«. Ponavadi dolgo verjamejo obljubam storilcev. Zaradi sramu ne želijo, da okolica izve, kako mož ravna z njimi. Nekatere se tudi bojijo ostati same ali pa so ekonomsko odvisne od partnerjev. Nasilnež pogosto izvaja strog nadzor nad njenim življenjem. Lahko ji prepove, da zapusti stanovanje in se druží ali govori s komerkoli. Posledica tega je, da se ženska počuti izolirano in brez zunanje podpore.

Tudi Bass in Davis (1998: 9) navajata vzroke, zakaj ženske, ki doživljajo nasilje, najpogosteje molčijo. Verjamejo, da se nasilje dogaja večini žensk in se zato nimajo pravice upreti. Počutijo se nemočne in odgovorne za partnerjeva nasilna dejanja. Zdi se jim, da njihovo življenje ne more biti drugačno in boljše, ter se vdajo. Nekaterim primanjkuje znanja in

informacij in ne vedo, kaj naj storijo. Menijo, da so slabe in nevredne, zato jih ne bo nihče poslušal, jim verjel in jim pomagal.

Razlog, zakaj ženske vztrajajo v nasilnem razmerju, je lahko tudi nasilje v otroštvu. Ženska, ki je bila deležna ali priča nasilja v otroštvu, ima višjo toleranco do nasilja in ga sprejema kot sestavni del partnerskega odnosa. Nauči se agresivnih oblik vedenja in verjame, da je nasilje legitim in ustrezen način reševanja problemov (Kobal Grum, Leskovšek 2003: 110).

Zaviršek (1996: predgovor) navaja vzroke, zakaj ženske ne prijavljajo spolnega nasilja. Pomemben razlog je ta, da nimamo ženskega gibanja, ki bi izvajalo kampanje proti spolnemu nasilju in s tem osveščalo javnost o tem problemu. Odnos do spolnega nasilja ostaja ciničen. Spolno nasilje se tudi pogosto zamenjuje s spolnostjo. Mnogi so še vedno mnenja, da gre pri spolnem nasilju za nepotešeni spolni nagon, moteno spolnost ali celo za ljubezen, ženska pa je pri tem mazohistka - spolno nasilje dobi v paketu s spolnostjo in ljubeznijo. Vzrok je tudi ta, da je spolno nasilje povezano s kulturno določenimi predstavami o razlikah med spoloma. Ženska naj bi bila podredljiva in pasivna, moški pa oblasten in aktiven. Taka naj bi bila tudi njuna spolnost. To pa opravičuje spolno nasilje.

V družbi veljajo nekatera prepričanja o spolnem nasilju: ženske si ga želijo, si ga zaslužijo, lažejo in pretiravajo, lahko bi ga preprečile; moški, ki storijo spolno nasilje, so pod stresom in brez kontrole. Zaradi takih in podobnih mitov in stereotipov se ženske odločijo, da bodo spolno nasilje, ki ga doživljajo, raje zatrele (Kelly 1996: 85).

»Glede na vse opisane prepreke, ki stojijo ženskam na poti pri prenehanju razmerja z nasilnim partnerjem, lahko sklenemo, da ni presenetljivo, da ženske težko zapustijo nasilno razmerje, ampak je presenetljivo, da jih toliko najde pogum, da to lahko kljub vsemu storijo.« (Filipčič 2002: 99)

1.2.3.1.3 Posledice nasilja nad ženskami

Življenje z nasilnežem počasi izniči občutek lastne vrednosti pri ženski ter hromi njene potenciale za dejavno vključevanje v družbeno dogajanje. Nasilje vpliva na njeno nizko

samospoštovanje in telesno samopodobo. Pogoste posledice so duševne bolezni, telesne poškodbe in v najhujših primerih smrt.

S samotrpčenjem nadzorujejo doživljanje bolečine. Včasih se jim zdi, da je samomor edino, kar jim v življenju še ostane. Bolečino poskusijo obvladovati z različnimi vrstami zasvojenosti. Možne posledice zlorabe in nasilja so tudi motnje hranjenja. Ženske, ki doživljajo nasilje, pogosto zavračajo druge ljudi. Da bi prikrile, kaj se z njimi dogaja, pričnejo lagati. Uteho iščejo v delu, saj jim delovna uspešnost včasih ostane edina motivacija za uspeh ter način, kako se izogniti stiku z ljudmi (Bass in Davis 1998: 54-70).

Herman (1996: 225-231) navaja, da ko se ženska spoprime s svojo travmatsko preteklostjo, je pred njo ustvarjanje prihodnosti. Ustvariti si mora novi jaz, nove odnose ter nova prepričanja. Premagati mora strahove in notranje konflikte ter zunanje družbene pritiske. Ko razume osebo, kakršna je bila, in škodo, ki ji je napravilo nasilje in zloraba, lahko postane tisto, kar želi biti, ustvari novi idealni in realni jaz ter počasi navezuje prijateljstva z drugimi.

1.2.3.2 Nasilje nad otroki

Trpinčenje otrok je v različnih oblikah pojav, ki je star toliko kot samo človeštvo. Oblike in razlogi zanj so različni: verski, kultni, medicinski, ekonomski in v zadnjem času predvsem vzgojni. Otroci so imeli v preteklosti status objekta in lastnine odraslih, bili so funkcionalizirani kot dodatna delovna sila in garant ekonomske in socialne varnosti ostarelih staršev. Šele v devetdesetih letih dvajsetega stoletja so se pri nas začele pojavljati obsežnejše študije o problemih zlorab nad otroki in otroškimi pravicami. Nasilje nad otroki pa sicer še vedno ostaja tabu, ki zbuja v ljudeh nelagodje in odpor (Zaviršek 1993: 51).

Zaviršek (1994:66) opozarja, da so žrtve nasilja tudi tisti otroci, ki so priče nasilju v družini. Osebnostni razvoj otroka je namreč odvisen od dogajanja v družini. Otroci, ki odraščajo v družini, v kateri se dogaja nasilje, sčasoma ponotranjijo vzorce obnašanja svojih staršev. Deklice pogosto prevzamejo vlogo žrtve. Kasneje v partnerskih zvezah nasilje sprejemajo, saj imajo višji prag tolerance do nasilja, lahko pa ga razumejo celo kot dokaz ljubezni. Dečki pa pogosto prevzamejo očetov nasilni način komunikacije. Nasilje sprejemajo kot »običajen« način reševanja nesporazumov, kot nekaj vsakdanjega (Plaz, Veselič 2002: 126-130).

Otrok se zaradi svoje nemoči in odvisnosti od odraslih vedno poistoveti s tistim, ki je žrtev. Nasilje otroka spravi v strah in negotovost, ga zbega in spravi v stisko. Zaradi nasilja v družini so otroci v konfliktnih in frustracijskih situacijah, v katerih se sprožijo njihovi obrambni mehanizmi. Najpogosteje uporabljajo mehanizem zanikanja in projekcije. Radi se oklepajo idealizirane podobe dobrih, nezmotljivih staršev. Vse to pa vodi v iskanje krivde v lastnem ravnanju (Kristančič 2002: 152).

Zaradi nasilja in zlorabe je otrokov razvoj zavrt. Ker so pri ljubezni, skrbi, prehrani in željah popolnoma odvisni od odraslih, je edina možnost, ki jo imajo, da se umaknejo v notranji domišljjski svet ali postanejo težavni in upajo, da jih bo kdo opazil. To pa je le začasna sprostitev in rešitev. Nikomur ne morejo povedati o tem, kar se jim dogaja, saj oseba, ki bi ga lahko zavarovala, postane nekdo, ki ga izrablja (Walker 1996: 125-127).

Bass in Davis (1994: 52) poudarjata, da otrokom, ki so jih starši zlorabljali, niso bili vzor glede pomena spolnih vlog. Pravita, da se morajo soočiti z zlorabo in se začeti zdraviti, drugače bodo kot roditelji ponavljali napako svojih staršev.

1.2.3.2.1 Posledice nasilja nad otroki

Otroku predstavlja vsakršno nasilje, ki mu je izpostavljen, pomembno škodljiv vpliv in travmatsko izkušnjo. Čim zgodnejše je obdobje, v katerem se je nasilje začelo, tem huje vpliva na celoten razvoj. Starejši otroci so namreč že uspeli pred nasiljem razviti nekatere duševne obrambe, ki jim pomagajo razumeti, da so žrtve.

Nasilje lahko vpliva na otroka na več poljih oblikovanja osebnosti. V njegovo samopodobo se vtisne občutje nevrednosti in ponižnosti. Nezaupanje vase se poveže z nezaupanjem v druge ljudi, to pa vodi v občutja ogroženosti in ranljivosti. V krogu najbližjih se ne počuti varnega, zato lahko začne razvijati splošno sovražnost do sveta (Drole, Gantar 2008: 287).

Plaz in Veselič (2002: 135) navajata še nekatere druge pogoste čustvene, vedenjske in telesne posledice nasilja nad otroki: otroke je zelo strah, imajo močne občutke krivde, počutijo se nemočne, lahko se pojavijo težave pri govoru in učenju, močenje postelje, pogosti glavoboli,

problemi z želodcem, motnje hranjenja, postanejo nasilni ali postanejo žrtve nasilja s strani svojih vrstnikov, razne telesne poškodbe itd.

Spolne zlorabe imajo na otrokovo kasnejše življenje različne posledice. Vplivajo na njegov občutek lastne vrednosti, samozavesti, občutek varnosti ter naravnosti do življenja in prihodnosti (Zaviršek 1994: 85).

1.2.3.2.2 Pomoč otrokom, žrtvam nasilja v družini

Zagotavljanje zaščite otrok je država z zakoni (ZSV, ZZZDR, ZPND idr.) naložila centrom za socialno delo (CSD). Le-ti imajo zakonske dolžnosti, da spremljajo, skrbijo in zavarujejo otroka. So tisti vodilni organ, ki je dolžan sprejeti informacije vseh drugih služb, ki so vpletene v problem zaščite otrok. Dolžan je preveriti in raziskati primer vsakega posameznega otroka, za katerega obstaja skrb, da je morda ogrožen, ter otroku in družini nuditi ustrezno pomoč ali izvesti ukrepe za zaščito otroka, če je to potrebno.

Za zagotavljanje pravic in varovanje koristi otroka, ki potrebuje zaščito, je nujno medsebojno sodelovanje vseh institucij, ki prihajajo v stik z otrokom oziroma družino. Ker je zloraba oziroma zanemarjanje otrok kaznivo dejanje, je nujno vključevanje in ustrezno ukrepanje represivnih organov. CSD pa je odgovoren za povezovanje in koordiniranje medinstitucionalnega sodelovanja.

Pomembno je, da se otroku sporoči, da mu verjamemo in smo veseli, da je poiskal pomoč. Pokazati mu moramo, da nam je žal, da se je to zgodilo, ter mu dati občutek, da to ni njegova krivda (Zaviršek 1994: 91).

1.2.3.3 Nasilje nad starejšimi v družini

Starejši so v vseh družbah ranljiva skupina. Poleg otrok in žensk so starejši tisti, ki se najpogosteje znajdejo v primežu različnih oblik nasilja. Gre za psihične in čustvene zlorabe, fizično obračunavanje, različne oblike zanemarjanja in ekonomskega izkoriščanja, izsiljevanja ter celo spolnega nasilja. Te oblike so pogosto med seboj prepletene. Pogosto so žrtve finančnih manipulacij oseb, ki bi morale skrbeti zanje. Največ nasilja nad starejšimi se dogaja

doma, zato je le-to »nevidno«. Tudi pri tej vrsti nasilja gre za dinamiko nasilja, ki sčasoma pripelje do normalizacije nasilja v odnosu (Lešnik Mugnaioni 2004: 88-89).

Vsako nasilno fizično ali psihično poseganje v osebnost starejšega človeka pomembno vpliva na razvoj bolezni, pojav poškodb, zmanjšuje človekovo produktivnost in samostojnost ter slabša njegovo samopodobo. Vse to pa vodi v osamljenost in obup (Križman Vezočnik, Renar, Mihevc Ponikvar 2008: 337).

1.2.3.4 Nasilje otrok nad starši

Najpogostejše je psihično nasilje, ko otroci izsiljujejo svoje starše za dosego različnih ugodnosti ali da bi se izognili vzgojnim ukrepom (npr. grožnje z odhodom od doma). Telesni napadi na starše ali grožnje z njimi ostanejo javnosti prikriti, saj starši svojega strahu pred lastnim otrokom nočejo razkriti. To je namreč v popolnem nasprotju s tradicionalno vlogo roditelja in otroka. Za otroke, ki telesno napadajo starše, so značilne frustracije in občutek nemoči. Do napadalnosti jih vodi tudi naravna težnja boriti se za neodvisnost. Otroci so bolj nasilni do staršev, če so le-ti permissivni in »čustveno hladni«, manj nasilni pa, kadar jim starši nudijo trdno oporo in omogočajo čustveno interakcijo (Filipič 2002: 229-230).

1.2.3.5 Nasilje žensk nad partnerjem

Žrtve nasilja v družini niso le ženske, temveč so žrtve tudi moški, vendar se o tem ne govori. Nasilje žensk nad partnerjem je sicer znano, ampak je po mnenju javnosti tako redko, da je dejansko le »izjema, ki potrjuje pravilo«. Značilnost pojava »pretepenih moških« je izredno nizka stopnja prijav. Vzroki so podobni kot pri neprijavljanju žensk. Nekateri pa so še pomembnejši. Mednje sodi občutek sramu trpinčenega moškega. S prijavo partnerice bi namreč razkril svojo nesposobnost izpolniti pričakovanja okolice (vloga moškega v patriarhalni družbi), kar bi ga zelo negativno stigmatiziralo (Filipič 2002: 235-237). Ženske so telesno šibkejše, zato so poškodbe, ki jih s svojim agresivnim vedenjem povzročajo moškim, le redko hujše. Pogostejše kot žrtve fizičnega nasilja so moški žrtve psihičnega nasilja svojih partnerk (Kersnik 2004: 49).

1.2.3.6 Nasilje med sorojenci

Nasilje med otroki v družini je najpogostejša oblika nasilja v družini. Filipčič (2002: 225-228) se zato sprašuje, zakaj se s to obliko nasilja ne ukvarja niti družba niti stroka. Morda je tako redko obdelana v literaturi zato, ker je tako splošno. Večina ljudi ga dojame kot normalen in neizogiben del odraščanja. Prevladuje tudi prepričanje, da to nasilje ne zajema težjih oblik in ne škoduje otrokovemu osebnostnemu razvoju. Vendar lahko tudi tu govorimo o vseh oblikah nasilja. Večja stopnja nasilja med sorojenci je značilna za tiste družine, kjer sta prisotna slabo ravnanje staršev z otroki in nasilje med partnerjema. Nasilni so tako fantje kot dekleta, čeprav med nasilneži prevladujejo fantje. Agresija med otroki je pogostejša, kadar starostna razlika med njimi ne preseže treh let, ter je verjetnejša med otroki istega spola.

1.2.3.7 Nasilje med istospolnima partnerjema

Kersnik (2004: 51-52) navaja, da ravno tako kot v tradicionalnih tudi v istospolnih partnerskih zvezah prihaja do nasilja. Žrtve nasilja so ujele v nasilno zvezo zaradi pomanjkanja alternativ, nasilnež pa ve, da je zelo malo možnosti, da bi moral odgovarjati za svoja dejanja. Žrtve bi namreč morale poiskati pomoč pri službah heteroseksualne skupnosti, ki praviloma le redko kažejo razumevanje za njihove težave. Pogosto se ne morejo zateči niti k družini, ki jih je zaradi njihovega načina življenja že izločila. Priznanje tega problema bi v družbi najverjetneje še povečalo nestrpnost do njih.

Obstoj nasilja med istospolnima partnerjema pomeni, da je pojav nasilja neodvisen od oblike družinskega življenja.

1.3 USTAVA IN ZAKONSKI UKREPI PROTI NASILJU V DRUŽINI

Vedno obstaja dilema o še dopustnem ravnanju države, da posega v razmerja v družini, in o dolžnosti države, da zagotovi varno in nemoteno družinsko življenje s poudarkom na zaščiti šibkejših članov – žrtev. Sodobne države se vedno bolj zavedajo, da so potrebne spremembe zakonodaje za ustrežnejše obravnavanje nasilja v družini (Pečnikar 2005: 9).

1.3.1 USTAVA RS

Pravno varstvo družine in otrokovih pravic zagotavlja Ustava Republike Slovenije. 53. člen pravi, da zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev. Pri tem država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere. 54. člen določa pravice in dolžnosti staršev: starši imajo pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta pravica in dolžnost se staršem lahko odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa zakon. Po 56. členu otroci uživajo posebno varstvo in skrb pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem.

V primerih nasilja v družini ter izrekih ukrepa prepovedi približevanja se lahko nasilnežu omeji nekatere ustavne pravice, npr. pravico do svobode gibanja (1. odstavek 32. člena Ustave RS), pravico do lastnine (33. člen Ustave RS) (Vidrih 2007: 11-12).

V ustavi so pravice splošno opredeljene. Za uresničitev le-teh je potrebna zakonska podlaga.

1.3.2 ZAKON O SOCIALNEM VASRTVU (ZSV)

V skladu z ZSV (Ur. l. RS, št. 3/2007) je socialno varstvo preprečevanje in reševanje socialne problematike posameznikov, družin in skupin prebivalstva (1. člen). 11. člen navaja socialne storitve, namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav (npr. prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, svetovanje). V 15. členu je med drugim zapisano, da pomoč družini obsega pomoč za dom, pomoč na domu in socialni servis. V primerih prepovedi približevanja

je pogosta storitev pomoč družini za dom. Ta obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani ter pri skrbi za otroke in usposabljanje družine za opravljanje njene vloge v vsakdanjem življenju. Zakon daje CSD pooblastila za izvajanje omenjenih storitev. Organi in organizacije, ki pri svojem delu ugotovijo ogroženost otroka, mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, pa so dolžni o tem obvestiti CSD na svojem območju (91. člen).

1.3.3 ZAKON O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH (ZZZDR)

ZZZDR daje pravno možnost uresničevanja pravic in dolžnosti družine, staršev in otrok. Zakon nima nobene izrecne določbe, ki bi varovala odrasle osebe – npr. zakonca pred nasiljem drugega zakonca ali starše pred nasiljem otrok, vsebuje pa vrsto določb za varstvo otrok pred nasiljem staršev.

Zagotavljanje zaščite družinskih članov, predvsem otrok, je država naložila CSD, ki imajo zakonsko dolžnost, da ugotavljajo ogroženost otrok, omogočijo pomoč družinam in izvajajo ukrepe. So tisti vodilni organi, ki so dolžni sprejeti informacije vseh drugih služb, ki so vpletene v problem nasilja v družini. Starši imajo po 4. členu pravico in dolžnost, da zagotavljajo uspešen telesni in duševni razvoj svojih otrok. Starši, druge osebe, državni organi ter nosilci javnih pooblastil morajo v vseh dejavnostih in postopkih v zvezi z otrokom skrbeti za otrokovo korist (5.a člen). Pri tem delajo v otrokovo korist, če zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe. Država ima nalogo, da zagotavlja varstvo mladoletnim otrokom vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok (6. člen).

Po 13. členu tega zakona temelji zakonska zveza na svobodni odločitvi skleniti zakonsko zvezo, na obojestranski čustveni navezanosti, vzajemnem spoštovanju, razumevanju, zaupanju in medsebojni pomoči. 14. člen pa dodaja, da sta zakonca enakopravna. Dolžna sta se vzajemno spoštovati, si zaupati in si medsebojno pomagati. 65. člen navaja, da sme vsak zakonec zahtevati razvezo zakonske zveze, če je le-ta iz kateregakoli vzroka nevzdržna.

1.3.4 KONVENCIJA O OTOKOVIH PRAVICAH (KOP)

Med osnovne pravno obvezujoče dokumente, ki ščitijo otroke pred slabim ravnanjem in zlorabo, sodi Konvencija o otrokovih pravicah. Ta določa minimalna merila za zaščito otrok pred zanemarjenjem in zlorabo. Že v 3. členu pravi, da naj bodo vsem organom in ustanovam pri dejavnostih v zvezi z otroki glavno vodilo otrokove koristi. Otrok ima od rojstva naprej pravico, da starši skrbijo zanj, saj sta oba enako odgovorna za otrokovo vzgojo in razvoj (7. in 18. člen). V 19. členu konvencija varuje otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, zlorab, poškodb, malomarnega ravnanja, trpinčenja, izkoriščanja in spolnih zlorab. Če otroku njegove koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v družinskem okolju, ima pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu ga zagotovi država.

Država po konvenciji varuje otroka pred vsemi oblikami izkoriščanja ter zagotavlja, da ne bo noben otrok izpostavljen mučenju, ponižujočem ravnanju ali kaznovanju ter da ne bo nobenemu nezakonito odvzeta prostost (36. in 37. člen). Država mora sprejeti vse potrebne ukrepe, da bi pospešila telesno in duševno okrevanje otrok, ki so bili žrtve kakršnekoli oblike zanemarjanja ali zlorabe.

1.3.5 KAZENSKI ZAKONIK (KZ)

KZ (Ur. l. RS, št. 55/08), ki velja od 1. 11. 2008, s členi 191, 192 in 193 opredeljuje tri kazniva dejanja, ki so povezana z nasiljem v družini in se preganjajo po uradni dolžnosti, zato je prijava **vedno** obvezna.

191. člen se nanaša na nasilje v družini in pravi: »Kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let. Če je dejanje iz prvega odstavka storjeno proti osebi, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.«

192. člen določa zanemarjenje otroka in surovo ravnanje. Starši oziroma druga oseba, ki hudo krši svoje dolžnosti do otroka, se kaznuje z zaporom do treh let. Osebo, ki sili otroka k pretiranemu delu ali k delu, ki ni primerno njeni starosti, jo sili k dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj, ali z njo surovo ravna, se kaznuje z zaporom do petih let.

193. člen pa se nanaša kršitev družinskih obveznosti. Tistega, ki hudo zanemari družinske obveznosti, ki jih ima po zakonu, in tako pusti v težkem položaju družinskega člana, ki ne more sam skrbeti zase, se kaznuje z zaporom do dveh let.

1.3.6 ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU (ZKP)

Dne 23. 1. 1999 je začela veljati novela zakona o kazenskem postopku, ki je prinesel nov ukrep za odpravo ponovitve nevarnosti, in sicer prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi (195. člen). To je pomemben ukrep tudi v zvezi z nasiljem v družini. ZKP (Ur. l RS, št. 32/2007) v 195.a členu določa možnost, da preiskovalni sodnik namesto ukrepa pripora obdolžencu izreče ukrep prepovedi približevanja. Sodišče uporabi ta ukrep, če so podane okoliščine iz 2. ali 3. točke prvega odstavka 201. člena tega zakona, vendar je nevarnost, da bo obdolženec uničil sledove kaznivega dejanja, vplival na udeležence ali ponovil kaznivo dejanje, dokončal poskušeno kaznivo dejanje ali storil kaznivo dejanje, s katerim grozi. Pri tem sodišče določi primerno razdaljo od določenega kraja ali osebe, ki jo mora obdolženec spoštovati in je namerno ne sme prekoračiti. Če to stori, lahko sodišče zoper njega odredi pripor.

Kovačič (2005: 12) poudarja, da gre pri omenjenem ukrepu le za poseg v pravico do svobode gibanja (32. člen Ustave RS) in ne za poseg v prostost oziroma osebno svobodo (19. člen Ustave RS). Obdolžencu se namreč prepove približanje kraju ali osebi zaradi ponovitvene nevarnosti, nikakor se mu pa ne omejuje prostost kot pri priporu ali hišnem priporu. Namen je, da se z blažjim ukrepom zagotovi enak cilj.

1.3.7 ZAKON O POLICIJI (ZPol)

3. člena ZPol (Ur. l. RS, št. 107/2006) določa naloge policije, med katere sodi tudi varovanje življenja ter osebne varnosti ljudi, preprečevanje in preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov, odkrivanje in prijemanje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov ter njihovo izročanje pristojnim organom.

Leta 2003 so v Zakon o policiji vnesli novelo, ki je policiji prinesla nova pooblastila za reševanje problematike nasilja v družini. To je ukrep prepovedi približevanja po 39.a in 39.b členu ZPol. Novela navaja, da država ne sme dopustiti, da se nasilneži izživljajo nad nemočnimi. Zakon določa način izreka ukrepa ter naloge policije, CSD ter sodišča ob izreku ukrepa.

V moji diplomski nalogi sta 39.a in 39.b člen ZPol eden najpomembnejših pravnih virov, saj ima po zakonu pooblastila tudi CSD, zato ju bom večkrat omenjala. Podrobneje ju bom opisala tudi v poglavju »Ukrep prepovedi približevanja« skozi Pravilnik prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi ter ju priložila v Dodatke.

1.4 ZAKON O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI (ZPND)

Posebej bi omenila ZPND, saj je to prvi zakon, ki opredeljuje nasilje v družini kot poseben družbeni pojav, potreben specifične obravnave. V veljavo je stopil 1. 3. 2008. Družinski člani so po ZPND širše opredeljeni kot po ZZZDR. Zajema vse osebe, med katerimi obstaja (ali je obstajala) tesnejša čustvena vez, ki jo povzročitelj nasilja izrablja za zlorabo moči nad drugo osebo (2. člen). Zakon presega tudi tradicionalno opredelitev, ki zajema zgolj fizično, spolno in psihično nasilje. Dodaja še ekonomsko nasilje in zanemarjenje (3. člen). Zadnji dve obliki nasilja se izvajata zlasti nad starejšimi družinskimi člani.

Organom in organizacijam nalaga dolžnost nudenja pomoči vsem žrtvam. Po 4. členu pa uživa posebno varstvo pred nasiljem mladoletni družinski član. Otrok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugimi družinskimi člani ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja. Posebno skrb pri obravnavanju nasilja in nudenju pomoči žrtvam so deležne tudi starejše osebe, invalidi in osebe, ki niso zmožne skrbeti zase.

Odrasla oseba ima pravico do spremljevalca, ki si ga sama izbere (7. člen). Spremlja jo v vseh postopkih, povezanih z nasiljem. Otroku se lahko postavi zagovornika – glas otroka (8. člen). O žrtvah in povzročiteljih nasilja ne smejo biti javnosti posredovani podatki, na podlagi katerih bi bilo mogoče prepoznati žrtev in njeno družino (9. člen).

Organi in organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je lahko sklepati, da gre za nasilje v družini, so dolžni takoj obvestiti CSD. Zlasti strokovni delavci v zdravstvenih in vzgojni izobraževalnih ustanovah morajo ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti CSD, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumijo, da je otrok žrtev nasilja (6. člen).

Naloge CSD so, da nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po ZSV. Cilj obravnave je odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost. Povzročitelje nasilja lahko napoti v ustrezne izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe (14. člen). Skupaj z žrtvijo, multidisciplinarnim timom in v sodelovanju z drugimi organi in organizacijami izdela načrt pomoči (15. člen). Če je žrtev nasilja otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi ukrepi za varstvo otroka po predpisih, ki urejajo družinska razmerja.

Zakon določa nove sodne ukrepe, ki jih izreče sodišče na predlog žrtve:

- varnost žrtvi ob vstopu v stanovanjske prostore, v katerih prebiva (18. člen),
- prepovedi povzročitelju: vstopiti v stanovanje, prepoved približevanja žrtvi in navezovanja stikov z njo (19. člen),
- prepustitev stanovanja v skupni uporabi - stanovanje, ki sta ga skupaj uporabljala žrtev in povzročitelj nasilja, lahko sodišče na žrtvin predlog dodeli v izključno uporabo žrtvi (21. člen),
- ob razvezi lahko sodišče dodeli žrtvi stanovanje v izključno rabo, čeprav bi sicer obstajali pogoji za dodelitev le dela stanovanja (22. člen).

ZPND v četrtem delu (25. - 28. člen) uvaja **brezplačno pravno pomoč žrtvi** v tistih sodnih postopkih, ki tečejo na njen predlog zaradi predlaganega izreka ukrepov prepovedi nasilnih ravnanj in ureditev stanovanjskih razmer. Do brezplačne pravne pomoči je upravičena vsaka žrtev ne glede na materialno stanje.

Centrom za socialno delo ZPND nalaga vodenje podatkov o obravnavanih primerih. Tako bodo omogočene statistične analize pojava nasilja v družini.

Strokovna in koordinirana pomoč je potrebna zato, da žrtve nasilja v družini prejemajo jasno sporočilo: če se odločijo prekiniti oziroma spremeniti življenje, katerega osnovna značilnost je nasilje, jim bo država s svojimi institucijami pomagala. Raziskave namreč kažejo, da veliko žrtev nasilja vztraja v nasilnem odnosu zato, ker ne zaupajo v delo in učinkovitost organov in organizacij. Preko strokovnega in koordiniranega dela organov in organizacij, uvajanja novih ukrepov za neposredno varnost žrtev in preko zagotavljanja brezplačne pravne pomoči bo ta zakon spodbujal žrtve, da poiščejo pomoč pri ustreznih institucijah, in tako prispeval k zmanjšanju nasilja v družini.

Zakon poziva tudi k **preventivnemu delovanju** in ozaveščanju laične in strokovne javnosti. Dolžnost organov in organizacij je oblikovati preventivne programe in dejavnosti. Njihova dolžnost je prav tako doseganje ničelne tolerance nasilja v družbi. Vsem organom in organizacijam nalaga dolžnost, da pomagajo žrtvam nasilja v družini z izvedbo vseh postopkov in ukrepov, ki so potrebni za njeno zaščito.

Nasilje v družini je pojav s številnimi posebnostmi, ki jih je potrebno poznati tako za prepoznavanje nasilja kot tudi za razumevanje reakcij žrtev na ponujeno pomoč. Zakon prispeva k povečanju **strokovnosti obravnavanja nasilja v družini** ter zagotavlja sodelovanje med različnimi institucijami (multidisciplinarni pristop). (povzeto po Filipčič 2007: 8-10, iz gradiva iz Centra za socialno delo Nova Gorica in po ZPND)

Verjetno bi še lahko naštevali zakone in določbe, ki ščitijo in varujejo družinske člane pred nasiljem v družini. Kljub temu pa se nasilje v družinah še vedno dogaja ter ostaja v večini prikrito in neprijavljeno.

1.5 UKREP PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

1.5.1 UKREP PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA PO ZKP

Ukrep prepovedi približevanja je bilo, v primerih povzročitve kaznivih dejanj, mogoče izreči že od leta 1999 dalje. Pred tem letom so uporabljali le pripor. Ta ukrep je odredil preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca, po zaslišanju osumljenca v zvezi s podano kazensko ovadbo zaradi določenih kaznivih dejanj. Ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi je torej bil uveden s spremembami **Zakona o kazenskem postopku**, ki so začele veljati 23. 1. 1999. Ukrep predstavlja nadomestni ukrep za pripor. Namen ukrepa prepovedi približevanja po 195.a členu ZKP je preprečiti ponovitveno nevarnost oz. nuditi varstvo žrtvi med kazenskim postopkom.

1.5.2 UKREP PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA PO ZPol

Leta 2003 je novela **Zakona o policiji** uvedla možnost odrediti prepoved približevanja v primeru povzročitve prekrška in s tem razširila možnost ukrepanja v primerih nasilja v družini. Policijski ukrep prepovedi približevanja je določen v 39.a in 39.b členu Zakona o policiji. Kečanović (2005: 15) poudarja, da je njegov osnovni namen zavarovati življenje, osebno varnost in svobodo pred nasiljem v ožjem družinskem okolju. Ukrep je po tem zakonu moč izreči, ko je *podan utemeljen sum, da je oseba storila prekršek z elementi nasilja ali je bila zalotena pri takem prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližjem razmerju*. Iz tega torej izhaja, da je predpogoj izreku storjen prekršek oziroma grožnja storitve prekrška.

Ukrep prepovedi približevanja je pomenil novo možnost v obravnavi nasilja v družini, ki je praksa v taki obliki še ni poznala. Zastavljala pa so se številna vprašanja, saj je imel zakon pomembno pomanjkljivost. Ključno vprašanje je bilo vprašanje o možnosti uporabe ukrepa tudi na področju kaznivih dejanj. Aktualna zakonodaja namreč te možnosti ni predvidela. Posledično ukrepa ni bilo moč uporabiti v obravnavi tistih primerov nasilja v družini, ko je bila oseba oškodovana zaradi storitve kaznivega dejanja (ogrožanje varnosti, grdo ravnanje

itd.). V tovrstnih primerih oškodovani osebi ni bilo moč zagotoviti takojšnje zaščite in so bile zaradi tega v slabšem položaju kot osebe, ki so bile oškodovane zaradi prekrškov. To pomembno dopolnitev pravne podlage, ki omogoča izrekanje ukrepa prepovedi približevanja tudi v primerih storitve kaznivih dejanj, ki ne sodijo med priporna kazniva dejanja, smo dobili z dopolnitvijo 39.a člena Zakona o policiji (vnos besedne zveze »kaznivo/em dejanje/u«), ki je stopil v veljavo 9. avgusta 2006. Dopolnjeno besedilo se glasi: *Če je podan utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z elementi nasilja ali je bila zalotena pri takem kaznivem dejanju ali prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju.*

Kečanović (2005: 16) poudarja, da je prepoved približevanja po 39.a členu ZPol varnostne narave, prepoved približevanja po 195.a členu ZKP pa procesno-kazenske narave.

1.5.3 PRAVILNIK O PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA DOLOČENEMU KRAJU OZIROMA OSEBI

Dne 26. septembra 2004 je stopil v veljavo **Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi**, ki določa postopek in način izvedbe ukrepa (1. člen). Na podlagi petega odstavka 39.a člena ZPol ga je izdal minister za notranje zadeve v soglasju z ministrom za pravosodje ter ministrom za delo, družino in socialne zadeve.

Policija odredi ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi za 48 ur. V 24-ih urah pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki mora odločiti o ukrepu v roku 24-ih ur. Preiskovalni sodnik lahko ukrep izreče za čas 10 dni, na predlog oškodovanca pa ga lahko podaljša do 60 dni. V 2. členu pravilnik navaja, da je kraj prepovedi približevanja kraj, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Prepoved približevanja zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih.

2. del pravilnika navaja **policijske postopke** in nadzor. Po 4. členu se okoliščine za izrek ukrepa ugotavljajo predvsem na podlagi dotedanjega grdega ravnanja kršitelja ali neposredno na kraju dogodka, z zbiranjem obvestil od žrtve ali drugih oseb ali na podlagi podatkov iz CSD. Kršitelj, ki mu je bil izrečen ukrep, mora prebivališče, v katerem živi skupaj z oškodovancem, takoj zapustiti. Pred tem mu policisti pod njihovim nadzorom omogočijo, da

iz njega vzame svoje osebne dokumente, finančna in plačilna sredstva ter svoje osebne stvari, ki jih potrebuje za vsaj 10 dni bivanja zunaj kraja prepovedi približevanja (7. člen). Kršitelj mora policistom izročiti ključe prebivališča. Za čas trajanja ukrepa jih hranijo na pristojni policijski postaji (8. člen). Po 9. členu pravilnika policija o izrečenem ukrepu prepovedi približevanja takoj po telefonu obvesti CSD. V času, ko centri ne delajo, pa obvesti interventno službo. Ta je dolžna prvi naslednji delovni dan obvestiti krajevno pristojni center. Po 12. členu sme policija kadarkoli preverjati izvajanje ukrepa prepovedi približevanja.

3. del pravilnika navaja **postopke preiskovalnega sodnika**. Ta mora po 13. členu sklep o prepovedi približevanja izročiti v vednost tudi oškodovancu. Oškodovanec mora 3 dni pred iztekom ukrepa podati preiskovalnemu sodniku predlog za podaljšanje ukrepa. K predlogu mora priložiti dokaze o utemeljenih razlogih za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku 10 dni, za katere je bil izrečen ukrep. Ti razlogi so predvsem neupoštevanje ukrepa prepovedi približevanja ter ugotovljeno nadlegovanje po komunikacijskih sredstvih.

4. del pravilnika pa se posveča **postopkom centrov za socialno delo**. Po 15. členu mora strokovni delavec centra takoj po izrečenem ukrepu navezati stik z oškodovancem. V okviru storitve prve socialne pomoči ga seznani z organizacijami, ki so mu na voljo za materialno in nematerialno pomoč. Žrtev namreč poleg ukrepa prepovedi približevanja potrebuje celovito obravnavo in usklajeno pomoč tako s strani državnih institucij kot nevladnih organizacij. Center naveže stik tudi s kršiteljem in tudi njega seznani s svojimi storitvami in storitvami drugih organizacij, namenjenim zagotavljanju pomoči za odpravo vzrokov njegovega ravnanja (17. člen).

S sprejemom Pravilnika o prepovedi približevanja kraju oziroma osebi in Zakona o policiji so nastale nove učinkovite možnosti pomoči tako žrtvam kot povzročiteljem nasilja v družini. Do sprejema pravilnika je bila žrtev tista, ki se je morala umakniti v nasilni situaciji, da je nasilje prenehalo. S sprejemom tega pravilnika je mogoče odstraniti povzročitelja nasilja.

Filipčič in Šugman (2003: II) navajata, da je ukrep prepovedi približevanja predvsem v tem, da omogoči nerepresivnim institucijam vstop v družino. Namen ukrepa torej ne sme biti ta, da z novo obliko represivnega delovanja rešujemo problem nasilja v družini. Raziskave namreč kažejo, da imajo represivni posegi v medsebojna razmerja samo kratkotrajni učinek. Namen

ukrepa je, da si žrtev v času ukrepa pridobi socialno podporo in informacije v zvezi s tem, kako si lahko dolgotrajno pomaga in trajneje reši problem nasilja. (povzeto po Pravilniku o prepovedi približevanja, Zakonu o policiji, gradivu iz Centra za socialno delo Nova Gorica ter ostali navedeni literaturi)

Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi je priložen v Dodatkih.

1.6 PROTOKOLI RAVNANJA STROKOVNIH DELAVK IN DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO IN INTERVENTNE SLUŽBE TER POLICIJE IN SODIŠČA V PRIMERU IZREKA UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

Na podlagi Pravilnika o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi je v primeru izreka prepovedi približevanja potrebno upoštevati protokole dela CSD v primerih nasilja v družini. Ob izreku ukrepa je vloga centra, da v čim krajšem času vzpostavi kontakt z neposredno udeleženi osebami – z oškodovancem/ko, kršiteljem/ico in otroki. Seznani jih z možnimi oblikami pomoči, ki so jim na voljo za razrešitev njihove stiske in situacije.

Za izrek ukrepa prepovedi približevanja se odloči **policija**. Odredi ga v dveh fazah, in sicer najprej ustno, nato v roku 6 ur še z vročitvijo pisne odredbe. Izreče ga za 48 ur. V tem času ga posreduje **preiskovalnemu sodniku** v presojo. Le-ta lahko ukrep potrdi za 48 ur, lahko ga podaljša do skupnega trajanja do 10 dni ali pa ga odpravi. Informacijo o izrečenem ukrepu preko telefona sporoči v poslovnem času krajevno pristojnemu **CSD** (od ponedeljka do petka od 7. do 15. ure, razen ob sredah od 7. do 17. ure), izven poslovnega časa pa **interventni službi**. Policija posreduje strokovnemu delavcu CSD oziroma interventni službi podatke, komu je bil ukrep izrečen, kdo je oškodovana oseba, kdo so ostali člani oziroma otroci, kratek opis situacije ter podatke o policistu, ki obvešča. V delovnem času CSD policija posreduje obvestilo o izreku ukrepa strokovnim delavcem centra, ki so zadolženi za področje nasilja v družini oz. strokovnim delavcem na prvi socialni pomoči (PSP – to je pomoč pri prepoznavanju socialne stiske in težave, ocena možnih rešitev, seznanjenje upravičenca z možnimi socialnovarstvenimi storitvami ter predstavitev mreže izvajalcev, ki lahko upravičencu nudijo pomoč). Izven poslovnega časa CSD pa policija informacijo o izrečenem

ukrepu prepovedi približevanja posreduje interventni službi. Interventna služba to informacijo z opravljenimi aktivnostmi posreduje pristojnemu CSD prvi delovni dan. Strokovni delavci centra in interventne službe o sprejetem izrečenem ukrepu prepovedi približevanja obvestijo tudi koordinatorico za obravnavo nasilja.

Pri vsakem primeru izrečenega ukrepa dežurni strokovni delavec čim prej (prvi delovni dan) skliče krizni tim, na katerega povabi predstavnika policije, strokovnega delavca, ki bo primer obravnaval, ter koordinatorko za nasilje. Namen tima je izmenjava informacij o poteku posameznega primera ter priprava načrta za strokovno ravnanje. Po potrebi se skliče multidisciplinarni tim, na katerega se povabi tudi strokovnjake drugih služb. Sodelovanje med CSD in policijo je pomembno ves čas obravnave posameznega primera. Strokovni delavec CSD *vedno* ukrepa takoj po prejemu obvestila s strani policije – gre takoj na teren in nudi oškodovanki in otrokom PSP ali jih povabi na osebni razgovor v prostore centra. PSP se opravi v roku 24 ur po prejemu obvestila s strani policije. Strokovni delavec v čim krajšem času vzpostavi tudi kontakt s kršiteljem.

1.6.1 POMOČ ŽRTVAM NASILJA V DRUŽINI

V okvir PSP oškodovani osebi sodi:

- seznanitev z ukrepom (kaj pomeni prepoved, kaj je kršitev ukrepa prepovedi približevanja, trajanje ukrepa, kako ukrepati v primeru kršitve, njene pravice in možnosti v okviru ukrepa, kakšen je namen ukrepa in kaj ji le-ta omogoča),
- seznanitev z dinamiko nasilja in z možnostmi in oblikami pomoči, ki so na voljo,
- motivacija oškodovane osebe, da policiji posreduje čim več podatkov o nasilju, ki ga je preživljala, ter nudenje pomoči in podpore pri kontaktiranju s policijo,
- opozorilo, naj vse povzročiteljeve kršitve prepovedi približevanja javlja policiji,
- pomoč pri sestavi predloga za podaljšanje ukrepa prepovedi približevanja.

3 dni pred iztekom ukrepa ima žrtev možnost predlagati podaljšanje ukrepa do 60 dni, če za to obstajajo razlogi. V vlogi se navede grožnje povzročitelja po telefonu, kršitve ukrepa, iskanje stikov z otroki, iskanje informacij pri znancih; priloži se potrdila o kršitvah, ki jih dobi na policiji. Vloži jo pri dežurnem preiskovalnem sodniku na okrožnem sodišču.

V večini primerov gre za kombinacijo fizičnega in psihičnega nasilja, v nekaterih primerih je prisotna tudi zloraba alkohola, droge ali gre za psihične motnje. Žrtev je psihično in telesno ranjena, je pod hudim stresom in se srečuje z občutki krivde, zato mora v času trajanja ukrepa dobiti vso podporo, pomoč in opolnomočenje s strani strokovnega delavca, da se bo počutila varno, da se bo lahko o tem, kar se ji dogaja, pogovorila ter se v miru odločila za ravnanje v naprej. Z njo mora ostati v kontaktu ves čas trajanja ukrepa in ji nuditi oporo pri njenih nadaljnjih aktivnostih. Izrek ukrepa prepovedi približevanja je za žrtev prva učinkovita možnost in sporočilo, da za to, kar se je zgodilo, ni odgovorna. Podaljšanje ukrepa pomeni večji pritisk na povzročitelja, da začne spreminjati svoje vedenje oziroma si poišče strokovno pomoč. Dostikrat pa žrtve ne uvidijo resnost svojega položaja, zato se ne odločijo za podaljšanje ukrepa in med ali po prenehanju ukrepa vstopijo v enak odnos s povzročiteljem.

1.6.2 POMOČ POVZROČITELJEM NASILJA V DRUŽINI

V okvir PSP povzročitelju nasilja pa sodi:

- informiranje o ukrepu in možnostih podaljšanja ukrepa prepovedi približevanja,
- ozaveščanje o neustreznosti njegovega ravnanja in posledicah le-tega zanj in za druge,
- seznanitev z možnostmi in oblikami pomoči, ki so na voljo,
- informiranje o možnih namestitvah.

PSP s storilcem izvede **regijska koordinatorka za obravnavo nasilja** v najkrajšem možnem času. O opravljeni storitvi koordinatorka vodi uraden zapis in dokumentacijo, ki jo posreduje pristojnemu CSD, na območju katerega ima storilec stalno bivališče. Ta mu bo ponudil nadaljnjo pomoč v obliki socialnovarstvene storitve. Regijska koordinatorka izvede storitev PSP še v času trajanja ukrepa prepovedi približevanja, v kolikor so podatki o bivališču povzročitelja nasilja znani. V primeru, da izvedba PSP v času trajanja ukrepa ni mogoča, storitev opravi takoj po preteku ukrepa oziroma najkasneje v roku 10 dni od dneva, ko se je storilec vrnil domov. O opravljeni storitvi koordinatorka obvesti pristojni CSD takoj, ko opravi storitev, ter mu posreduje uradni zapis vsebine opravljene storitve PSP. Če po vsaj dveh poskusih vzpostavitve kontakta ne more izvesti PSP, obravnavo zaključi in o tem pisno obvesti pristojni CSD. Osnovno izhodišče za izvedbo PSP s povzročiteljem nasilja je koncept

ničelne tolerance do nasilja. Težave pri vzpostavljanju kontakta s povzročiteljem je nujno reševati v sodelovanju s policijo in njihovim angažiranjem za pridobitev telefonske številke.

Tudi po izteku ukrepa so uporabniki lahko vključeni v strokovno pomoč in obravnavo s strani pristojnega CSD – osebna pomoč, svetovanje, denarne socialne pomoči, javna pooblastila itd. V večini primerov PSP z žrtvijo obsega več razgovorov. Nasprotno pa je v večini primerov s povzročitelji opravljen le en razgovor, ker nimajo potrebe po nadaljevanju storitve. Klub usmerjanju se jih torej le malo vključi v strokovno pomoč. Nekateri pa se vključijo v svetovanje, zdravljenje alkoholizma ali katero drugo obliko pomoči.

1.6.3 NADZOR UPOŠTEVANJA UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

Spoštovanje ukrepa in nadzor nad njegovim izvajanjem ves čas trajanja ukrepa izvaja **policija**. Če storilca zaloti na območju prepovedi približevanja, ga takoj odstrani s tega območja. Če kršitelj s kršitvijo ukrepa ne preneha, ga policija privede pristojnemu sodišču za prekrške, ki ga lahko kaznuje z denarno kaznijo. Pomembno je, da se v času trajanja ukrepa oškodovane osebe in kršitelja ne vabi skupaj na razgovore na CSD.

1.6.4 IZREK UKREPA MED INTERVENTNO SLUŽBO

Organiziranost interventne službe je dvojna. V večini regij delo interventne službe opravljajo Krizni centri za mlade (KCM), kjer pa teh ni, interventno službo izvajajo strokovni delavci CSD sami. Interventna služba mora zagotoviti ustrezno strokovno obravnavo izven poslovnega časa CSD za vso populacijo v skladu z zakonskimi pooblastili, ki jih centri imajo. Naloga interventne službe je zagotoviti ustrezno strokovno obravnavo in varnost žrtvam po zaključeni policijski intervenciji. Z dodatno nalogo, ki jo interventni službi nalaga Pravilnik o prepoved približevanja, se je obseg dela interventnih služb povečal, saj centri večino obvestil o izrečenih ukrepih prejmejo ravno v času delovanja interventne službe. V času dela interventne službe policija o izrečenem ukrepu obvesti dežurnega strokovnega delavca interventne službe, ki ob pomoči policista oceni, ali je potreben takojšen obisk interventne službe pri žrtvi ali se obisk lahko opravi prvi delovni dan. Na policijski postaji preveri, če sta zagotovljena javni red in mir in če je možno opraviti PSP v varnem okolju.

Če so v družini mladoletni otroci, ki jim oškodovana oseba ne more zagotoviti potrebnega varstva in jih ne more ustrezno zaščititi ali ostanejo sami brez varstva, mora delavec interventne službe takoj oditi na teren in otrokom zagotoviti ustrezno pomoč in zaščito. V primerih, ko pride do izreka ukrepa prepovedi približevanja ponoči, omogoči policija strokovnim delavcem interventne službe spremstvo do kraja dogodka, če je to potrebno. V dogovoru s policistom pa lahko opravi tudi le telefonski pogovor z žrtvijo in jo po telefonu seznani z možnimi oblikami pomoči ter jo povabi v krajevno pristojni CSD. Interventna služba zapiše intervencijo na pripravljen obrazec in jo pošlje krajevno pristojnemu CSD in regijski koordinatorki prvi naslednji delovni dan. Koordinatorica s strokovnim delavcem pristojnega centra preveri, kdaj in kje bi bilo možno izvesti PSP povzročitelju. (povzeto iz poročil in ostalega gradiva iz Centra za socialno delo Nova Gorica, iz Zakona o policiji ter iz Pravilnika o prepovedi približevanja)

1.6.5 REGIJSKE KOORDINATORKE ZA OBRAVNAVO NASILJA

V okviru Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je od leta 2004 zaposlenih 12 regijskih koordinatork za obravnavo nasilja, ki pokrivajo celotno območje države. Vsaka dela na področju svoje regije: celjska, podravska, goriška, ljubljanska, koroška, primorska, dolenska, posavska, gorenjska, pomurska, obljubljska I. in obljubljska II. regija. Ena od pomembnih dejavnosti regijskih koordinatork je ciljno usmerjena v spremljanje in ustvarjanje ter dopolnjevanje sistema pomoči vsem, ki preživljajo nasilje. Vsak izrečen ukrep prepovedi približevanja morajo zaposleni CSD sporočiti regijski koordinatorki.

Koordinatorica za obravnavo nasilja povezuje različne službe in neprofitne organizacije, ki se srečujejo s problematiko nasilja v družini, vzpostavlja protokole sodelovanja ter dela na tem, da se to sodelovanje vzdržuje in razvija. Gre za sodelovanje s policijo, zdravstvom, šolstvom, tožilstvom, z nevladnimi organizacijami itd. Po potrebi sodeluje na kriznem ali multiprofesionalnem timu, v okviru katerih lahko prevzame konkretne naloge. Koordinira tudi delo interventne službe. Njena naloga je, da organizira in vodi delovanje stalnega multidisciplinarnega tima za obravnavo nasilja v družini ter vodenje intervizijske skupine strokovnih delavcev CSD. Strokovni delavci lahko koordinatorko povabijo k sodelovanju v posameznih primerih v smislu posvetovanja, podpore in neposrednega vključevanja v primer.

Pomembna naloga koordinatork je tudi funkcija zbiranja podatkov, zato vzpostavijo evidenco beleženja podatkov glede obravnave primerov nasilja v družini in izreka prepovedi približevanja. Na podlagi tega ugotavljajo stanje ter potrebe po spremembah, spremembe načrtujejo in delajo na tem, da se le-te tudi izvedejo. Pri tem informirajo in seznanjajo strokovne delavce z novostmi na področju nasilja v družini, jim dajejo podporo in suport pri delu z omenjenimi primeri.

Končno pa je naloga koordinatork tudi skupnostno delo oziroma ozaveščanje laične in strokovne javnosti o problemu nasilja v družini (zloženke, okrogle mize, članki, delavnice, prispevki na radiu ali televiziji itd.). Izobraževanje in ozaveščanje laične in strokovne javnosti glede pojava nasilja in vzpodbujanje k čim večji občutljivosti za pojav nasilja je nujno, da bi vsi javni zavodi, ki delajo z otroki, in vsi ljudje hitro zaznali nasilje in ga prijavili. Koordinatorica za obravnavo nasilja ima delovno mesto na konkretnem CSD, vendar njeno delo zajema celotno regijo, v kateri je več centrov. (povzeto po gradivu iz Centra za socialno delo Nova Gorica)

1.6.6 ZLOŽENKE

Ukrep prepovedi približevanja je bil ob uvedbi nepoznan. Tako nasilneži kot žrtve so ga težko sprejeli. Povzročitelji so se policistom upirali in se zgražali, ko so morali zapustiti svoje lastno stanovanje. Prav zaradi tega so nekatere koordinatorke za obravnavo nasilja že v letu 2005 pripravile zloženke o ukrepu prepovedi približevanja na lokalni ravni. V letu 2006 pa jih je pripravila tudi Skupnost Centrov za socialno delo za celo Slovenijo. Prilagojene so za vsako regijo. Obstajajo 3 zloženke, ki so na voljo na vseh CSD, policijskih postajah, šolah, zdravstvenih ustanovah ter ostalih javnih zavodih in neprofitnih organizacijah v regiji. Policist ob izreku ukrepa ali strokovni delavec v okviru PSP jih posreduje žrtvi in povzročitelju nasilja. Namen zloženek je ta, da bi bil ukrep prepovedi približevanja prepoznaven ter sprejet s strani žrtev in nasilnežev. Želja je, da bi čim več nasilja prišlo na dan ter se čim prej začela pomoč žrtvam in povzročiteljem. Posledično bi bilo nasilja manj in se le-to ne bi ponavljalo.

Vse tri zloženke bom na kratko opisala:

1. zloženka nosi naslov ***Informacije za osebe z izkušnjami nasilja. Kaj je nasilje?*** in je namenjena žrtvam nasilja. V njej se žrtev seznani o tem, kaj lahko naredi, če je partner do nje nasilen, kam se lahko umakne na varno ter kam se lahko obrne po pomoč (telefonske številke centra za obveščanje, policije, CSD, varnih hiš, materinskih domov, kriznih centrov za otroke in mladostnike, društev itd.).
2. zloženka nosi naslov ***Informacije za osebe, ki izvajajo nasilje. oblike strokovne pomoči pri spreminjanju nasilnega vedenja.*** Ta je namenjena povzročiteljem nasilja v družini. Nasilneže opozarja, zakaj in kako njihovo nasilno vedenje škoduje njim in žrtvam. Tudi tu so naveden telefonske številke, kamor se povzročitelji nasilja lahko obrnejo po strokovno pomoč pri spreminjanju nasilnega vedenja (telefonske številke CSD ter raznih nevladnih in zasebnih organizacij, ki nudijo svetovalno ali terapevtsko pomoč). Omenjena je tudi morebitna pomoč pri razreševanju težav v okviru zdravstvene službe ali čustvene stiske na telefonu v stiskah (Sopotnik, Samarijan). Nasilneže seznani, da jim informacije o možnostih prenočitve za čas ukrepa prepovedi približevanja posredujejo policisti ali CSD. Pri tem jih opozarja, da si stroške bivanja krijejo sami.
3. zloženka pa nosi naslov ***Ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi.*** V njej so zapisane osnovne informacije o izrečenem ukrepu in možnostih ukrepanja žrtve nasilja. Na kratko je opisano, kaj je ukrep prepovedi približevanja ter kako izrek ukrepa poteka. Navaja, kaj je kraj prepovedi približevanja, koliko časa lahko ukrep velja ter kaj se zgodi v primeru kršitve ukrepa. Seznanja nas s pomočjo, ki jo CSD nudi oškodovani osebi, kršitelju in drugim udeleženi.

1.7 USPEŠNOST UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

Analiza ukrepa prepovedi približevanja za Republiko Slovenijo v letu 2007 je pokazala pozitivno oceno ukrepa. Ta ocena je bila podkrepljena z dejstvi:

- da je ukrep bil uspešen, ker je nasilje prenehalo,
- da je ukrep pozitivno vplival na pripravljenost za nadaljnje sodelovanje,
- da je prišlo do odločitve za zdravljenje odvisnosti od alkohola,
- da sta se v partnersko svetovanje vključila oba partnerja,

- da je prišlo do odločitve za razvezo oziroma razhod partnerjev.

Tudi če je žrtev nadaljevala življenje s povzročiteljem ali se je po začasnem odhodu vrnila, je ob tem dobila informacije in izkušnjo, da to, kar se ji dogaja, ni prav in da bo v primeru ponovitve nasilja ponovno prejela pomoč. Ukrep sam ima zelo močno sporočilno vrednost za žrtev in povzročitelja in sicer jima sporoča, da nasilno vedenje ni dopustno in sprejemljivo. Pomembno je dejstvo, da umika povzročitelja in s tem daje možnost priprave žrtve na lastno odločitev. Pri tem omogoči strokovno pomoč tudi povzročitelju nasilja.

Ukrep prepovedi približevanja ter ponujena pomoč žrtvam in povzročiteljem nasilja s strani CSD je najučinkovitejša oblika pomoči v primerih nasilja v družini, ker ga je mogoče takoj uporabiti in omogoča strokovnim službam vstop v družino ter takojšnje ukrepanje in obravnavo. Pri tem gre tudi za povezovanje vključenih služb (policije, CSD in sodišča). Primerjalne analize in dosedanje izkušnje iz prakse kažejo, da je v splošnem preventivnem pomenu dokaj učinkovit. (povzeto po gradivu iz Centra za socialno delo Nova Gorica)

1.8 CENTER ZA SOCIALNO DELO NOVA GORICA

Ker se moja raziskava nanaša na podatke in delo CSD na Goriškem, bom na kratko opisala organizacijo in način dela le-teh. Opisala bom le tisto, kar je pomembno za izrek ukrepa prepovedi približevanja.

Na Goriškem je interventna služba organizirana v okviru Centra za socialno delo Nova Gorica, saj kriznega centra za otroke in mladostnike v regiji ni. Izvajajo jo določeni strokovni delavci, ki se tedensko menjavajo. CSD Nova Gorica, kot regijski center, zajema delovanje 4 CSD ter 4 upravnih enot: Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin ter od leta 2008 tudi Upravno enoto Idrija.

Upravna enota Nova Gorica obsega 6 občin: Mestno občino Nova Gorica ter občine Brda, Kanal ob Soči, Miren-Kostanjevica, Šempeter-Vrtojba in Renče-Vogrsko. Upravna enota

Ajdovščina vključuje občini Ajdovščina in Vipava. K upravni enoti Tolmin sodijo 3 občine: Tolmin, Kobarid in Bovec. Upravna enota Idrija pa obsega občini Idrija in Cerklje. Interventna služba torej zajema delovanje vseh 13 občin.

Območje delovanja CSD v goriški regiji pokriva le ena policijska uprava – to je Policijska uprava Nova Gorica, pod katero spadajo vse policijske postaje v regiji. Do leta 2008 je CSD Idrija spadal pod interventno službo CSD v Postojni. Na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve so dali predlog, da bi spadal pod interventno službo v Novi Gorici, s čimer je soglašala tudi Policijska uprava Nova Gorica, kamor je spadala policijska postaja Idrija.

Ko je interventna služba obveščena o izreku ukrepa prepovedi približevanja, dežurni strokovni delavec vzpostavi telefonski stik z žrtvijo in ji ponudi PSP. Če so otroci mladoletni in če žrtev to želi, opravi obisk na domu takoj ali naslednje jutro. O ukrepu prvi delovni dan obvesti regijsko koordinatorko za obravnavo nasilja in skliče krizni tim. V okviru PSP se lahko postopek zaključi ali pa se storitev na željo žrtve nadaljuje s svetovalnim delom. Če se ugotovi ogroženost otroka do te mere, da je potrebno posegati po javnih pooblastilih, se skliče multidisciplinarni tim, na katerega se povabi regijsko koordinatorko za obravnavo nasilja, predstavnika tožilstva, policije, zdravstva, šole ter predstavnike drugih služb, ki bi lahko vplivali na obravnavo otroka. Cilj tima je zaščita otroka.

Ob izvajanju interventne službe je pomembno sodelovanje s policijo, ki je v Goriški regiji dobro. K temu sta pripomogla dva obrazca: Opomnik za ravnanje pri izreku prepovedi približevanja po pravilniku in Naloge interventne službe CSD, ki so ju posredovali vsem centrom in policijskim postajam v regiji.

Problemатiko nasilja v družini na CSD spremljajo na podlagi izpolnjevanja evidenčnega lista, ki so ga izoblikovale koordinatorke za obravnavo nasilja in je enoten za vso Slovenijo. Kljub natančnim navodilom vpogled v razširjenost pojava nasilja ni možen, ker evidenčni listi niso v celoti izpolnjeni. Glede na to, da evidentiranje ni bilo podprto in zahtevano s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, jih strokovni delavci niso redno izpolnjevali.

V regiji ni nevladnih organizacij ali društev, ki bi pokrivali probleme, nastale v zvezi z nasiljem v družini. Ob izreku prepovedi približevanja se zato na terenu srečujejo s problemom

ustrezne namestitve za otroke, stare in tiste, ki so pod skrbništvom in jim je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. Možnosti za namestitve so za otroke do 7. leta starosti v bolnici za invalidno mladino v Stari Gori. Otroke in mladostnike od 7. do 18. leta starosti pa se namesti v Krizni center za mlade v Ljubljani. Ženske se lahko namestijo v Materinski dom v Solkanu, v Dom Karitas Cesta ali v Varno hišo. Namestitev uporabnic v našete institucije je možen le ob delavnikih od 9. do 14. ure. Interventne namestitve izven delovnega časa v regiji niso možne, ampak so možne le v KC za ženske v Ljubljani, če je prostor in če je glede na problematiko to možno.

Nerešen problem ostaja ob namestitvah povzročiteljev, za katere je potrebno v okviru interventne službe poskrbeti, in sicer so to mladostniki, ki jim je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja zaradi nasilja, in osebe pod skrbništvom, ki se znajdejo v vlogi povzročitelja. Imajo pa tudi primere, ko se odrasli nasilnež nima kam umakniti in nima sredstev za plačilo prenočišča. Nekatere primere rešujejo z izrednimi denarnimi pomočmi. Primanjkuje tudi strokovnjakov s specialnim znanjem za delo z žrtvami nasilja ter programov, ki bi zagotavljali psihosocialno pomoč povzročiteljem nasilja.

Ker je obveščanje laične javnosti o problemu nasilja v družini prav tako pomembno kot obveščanje strokovne javnosti, ima koordinatorka za obravnavo nasilja tudi v medijih več prispevkov letno na temo o nasilju v družini: na Radiu Robin, Radiu Koper, na TV Primorka, v Primorskih novicah, Žurnalu itd.

2 PROBLEM

Temo sem izbirala na podlagi kriterijev, ki jih predlaga Mesec (2003: 11-12): zanimanje za temo, novost in originalnost teme, pomen za prakso ali teorijo, metodološka zahtevnost teme ter dostopnost podatkov.

O ukrepu prepovedi približevanja sem izvedela iz medijev. Ob poudarjanju njegovih pozitivnih in negativnih učinkov se mi je porodila želja izvedeti, kako se je in se ukrep razvija, kakšne pristojnosti imajo posamezne službe ter kakšna so njihova mnenja o učinkovitosti ukrepa. V pogovoru s strokovno delavko, ki je na CSD Nova Gorica zaposlena kot regijska koordinatorka na področju nasilja, se je moje zanimanje za temo še povečalo. Nasilje v družini je pogost in pereč družbeni problem, ukrep pa dokaj nova oblika pomoči žrtvam in storilcem nasilja v družini. Literature in raziskav na to temo še ni veliko, zato se mi je zdelo zanimivo, da sama raziščem razvoj in značilnosti izrečenih ukrepov na Goriškem.

Z raziskavo torej želim ugotoviti, kako se je ukrep prepovedi približevanja na Goriškem razvijal od uvedbe (septembra 2004) do konec leta 2008. Zanimajo me odgovori na naslednja vprašanja:

- Se je število ukrepov iz leta v leto večalo?
- Kdaj in kje je največ izrečenih ukrepov?
- Koliko časa najpogosteje traja ukrep?
- Je kdaj ukrep večkrat izrečen isti osebi?
- Kdo so najpogosteje žrtve in kdo povzročitelji nasilja?
- Ali iste službe na različnih območjih podobno vidijo razvoj in učinkovitost ukrepa?
- Ali se mnenja različnih služb o učinkovitosti ukrepa razlikujejo?
- Ali različne službe vidijo podobne pomanjkljivosti ukrepa?
- Kako se razlikuje reševanje primerov nasilja v družini pred in po uvedbi ukrepa?
- Kdo osvešča ljudi o obstoječem ukrepu?
- Kaj je ukrep prinesel k medsebojnemu sodelovanju CSD, policije in sodišča ter kakšne želje imajo v prihodnje?

3 METODOLOGIJA

3.1 VSRTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Raziskava je delno kvantitativna, delno kvalitativna. Kvantitativna je zato, ker sem zbirala številčne podatke. Zbrala sem jih iz gradiva, ki sem ga dobila na CSD Nova Gorica. Kvantitativna pa je zato, ker vsebuje tudi besedne opise, to so izjave strokovnih delavcev CSD, policistov, sodnika in tožilke. Raziskava je empirična, saj sem podatke zbrala neposredno s spraševanjem. Gradivo sem uporabila za preverjanje nastavljenega problema. Raziskava je deskriptivna, saj ocenjuje osnovne značilnosti proučevanega pojava, to je razvoja ukrepa prepovedi približevanja na Goriškem. Eksplanativna pa je zato, ker pojasnjuje dejavnike, ki vplivajo na učinkovitost in pomanjkljivosti ukrepa prepovedi približevanja, sodelovanje med službami ter prispevek ukrepa k njihovem delu.

Spremenljivke, ki jih bom v raziskavi upoštevala, so:

- leto (2005, 2006, 2007, 2008),
- udeleženci pri nasilju v družini (žrtve nasilja, povzročitelji nasilja, otroci),
- postopki različnih služb v primeru ukrepa prepovedi približevanja (CSD, policije, sodišča),
- učinkovitost ukrepa,
- reševanje primerov nasilja v družini pred uvedbo ukrepa,
- osveščanje ljudi o ukrepu,
- sodelovanje med službami (CSD, policija, sodišče, tožilstvo).

Spremenljivke bom merila z vprašanji iz priloženega vprašalnika, ki sem ga sestavila sama, ter iz podatkov, ki sem jih pridobila iz poročil in spisov na CSD Nova Gorica.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument, ki sem ga pri raziskavi uporabila, je vprašalnik o ukrepu prepovedi približevanja. Izdelala sem ga sama, s pomočjo literature. Sestavljen je iz osmih vprašanj odprtega tipa. Zadnje vprašanje ima tri podvprašanja. Vprašalnik je prilagojen tako, da lahko

nanj odgovorijo vprašani iz različnih služb: CSD, policije, sodišča in tožilstva. S tem sem si olajšala obdelavo podatkov. Vprašalnik in dopis k vprašalniku sta priložena v Dodatkih.

Uporabila sem tudi nekaj sekundarnih podatkov, ki sem jih zbrala iz dokumentacije CSD Nova Gorica. Iz letnih poročil ter iz spisov posameznih primerov sem zbrala podatke o številu izrečenih ukrepov (med interventno službo, v poslovnem času, na območju delovanja vsakega centra v regiji), o trajanju ukrepov, o številu izrečenih ukrepov posamezni osebi, kdo so žrtve in povzročitelji ter o njihovem statusu in starosti. Zaradi pomanjkljivih poročil iz leta 2005 sem iz tega leta uporabila le podatek o številu izrečenih ukrepov. Šele kasneje so na CSD dobili navodilo za natančnejše in podrobnejše pisanje poročil. Ostale podatke sem torej poiskala samo za leta 2006, 2007 ter 2008.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija zajema 3 strokovne delavke in 1 strokovnega delavca CSD Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin in Idrija, ki sodelujejo pri obravnavi primerov ukrepa prepovedi približevanja ter regijsko koordinatorko za področje nasilja; 4 policiste iz policijskih postaj Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin in Idrija, ki izrekajo ukrepe prepovedi približevanja, ter preiskovalnega sodnika, ki potrdi, zavrne ali podaljša ukrep prepovedi približevanja. Za mnenje sem vprašala tudi tožilko, ki pa le redko sodeluje pri izrečenih ukrepih prepovedi približevanja po Zakonu o policiji. Odločila sem torej za območno razpršenost (Upravna enota Nova Gorica, Upravna enota Ajdovščina, Upravna enota Tolmin in Upravna enota Idrija) in tako zajela celotno goriško regijo. Na vprašalnik je odgovorilo 11 ljudi. Odločila sem se, da bom vprašalnik razdelila po enem predstavniku oziroma predstavnici vsakega CSD v regiji, po enem predstavniku štirih večjih policijskih postaj v regiji ter enem preiskovalnemu sodniku in tožilki, ker predpostavljam, da na sedežu posamezne službe delajo po enakem postopku ter na določenem območju vidijo podobne prednosti in pomanjkljivosti ukrepa.

Populacija zajema tudi vse povzročitelje in žrtve nasilja, ki so nasilje prijavile v letih od 2006 do 2008 na območju delovanja vseh štirih CSD v regiji. Njih nisem neposredno spraševala, ampak sem podatke, po dovoljenju direktorice CSD Nova Gorica, pridobila iz letnih poročil

ter iz spisov posameznih primerov. Nasilnežev in žrtev, za katere sem dobila podatke je toliko, kolikor je bilo izrečenih ukrepov v treh letih (84).

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Najprej sem navezala stik z direktorico CSD Nova Gorica in ji predstavila moje želje glede raziskave. Takoj je ugodila moji želji in mi posredovala poročila, kje bom dobila zelene podatke. Nato sem kontaktirala tudi z direktoricami in direktorjem ostalih CSD v regiji in jih prosila, če mi dovolijo, da njihovi zaposleni izpolnijo vprašalnik. Vprašalnik sem dostavila strokovnim delavkam, strokovnemu delavcu ter regijski koordinatorici za obravnavo nasilja na vse 4 CSD.

Po telefonu in elektronski pošti sem navezala stik tudi s predstavnico policije za odnose z javnostmi na Generalni policijski upravi v Ljubljani ter jo prosila za odobritev prošnje, da vprašalnik izpolnijo štirje predstavniki iz štirih policijskih postaj v regiji. Prošnjo so mi ugodili in vprašalnik sami po elektronski pošti poslali na Policijsko upravo Nova Gorica. Tiskovni predstavnik na policijski upravi je vprašalnik po elektronski pošti poslal štirim policistom, ki so mi v kratkem času izpolnjene vrnili.

S pomočjo regijske koordinatorke sem po telefon navezala stik s preiskovalnim sodnikom ter tožilko in ju prosila za izpolnitev vprašalnika. Oba sta v prošnjo privolila. Preiskovalni sodnik je zahteval, da mu vprašalnik pošljem po navadni pošti. V kuverto sem poleg vprašalnika in dopisa priložila tudi kuverto z znamko in mojim naslovom. V enem tednu mi je po pošti vrnil izpolnjen vprašalnik. Tožilki sem vprašalnik poslala po elektronski pošti. Tako mi je izpolnjen vprašalnik tudi vrnila.

Uporabila sem tudi nekaj sekundarnih podatkov, ki sem jih zbrala iz dokumentacije CSD Nova Gorica. Pregledala in prebrala sem letna poročila ter spise posameznih primerov ter si izpisala podatke, kot so: število izrečenih ukrepov, trajanje ukrepov, število izrečenih ukrepov posamezni osebi, kdo so žrtve in povzročitelji ter njihov status in starost. Za leto 2005 so bila poročila zelo pomanjkljiva, saj so CSD šele v naslednjih letih dobili navodila za natančnejše pisanje poročil. Iz leta 2005 sem zato uporabila le podatek o številu izrečenih ukrepov, za naslednja 3 leta pa sem poiskala tudi vse ostale podatke.

Najprej sem želela vsaj po enega predstavnika iz vsake institucije spraševati ustno, vendar so mi v vseh službah prosili, če jim lahko vprašalnik pošljem po elektronski oziroma navadni pošti ter mi izpolnjenega po isti poti vrnejo nazaj. Zavedala sem se, da bo to za njih najenostavneje in jim ne bo potrebno tratiti dragocenega časa, zato sem pristala v tovrsten način komunikacije, čeprav vem, da ni najbolj ustrezen in zanesljiv način zbiranja podatkov.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Izpolnjene vprašalnike ter podatke, pridobljene na CSD Nova Gorica, sem kvalitativno in kvantitativno obdelala. Podatke, ki sem jih pridobila iz poročil in spisov na CSD, sem ročno obdelala. Odgovore iz vprašalnika pa sem oblikovala v 5 sklopov, ki sem jih poimenovala z naslednjimi naslovi:

- Ocena učinkovitosti izrečenih ukrepov prepovedi približevanja
- Pomanjkljivosti ukrepa prepovedi približevanja
- Reševanje primerov nasilja v družinah pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja ter prispevek ukrepa k delu posameznih služb
- Prispevek posameznih služb k osveščenosti in informiranosti ljudi o ukrepu prepovedi približevanja
- Sodelovanje med CSD, policijo in sodiščem v primerih nasilja v družini pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja, sodelovanje sedaj ter želje za nadaljnje sodelovanje

Izjave zaposlenih na CSD, policiji, sodišču in tožilstvu sem pod vsakim sklopom na kratko povzela. Pri vsakem sklopu sem najprej primerjala mnenja zaposlenih na CSD med seboj ter izjave policistov med sabo. Na koncu vsakega sklopa pa sem primerjala mnenja zaposlenih v različnih službah, ki sodelujejo pri primerih ukrepa prepovedi približevanja.

4 REZULTATI

4.1 REZULTATI OBDELANIH PODATKOV IZ DOKUMENTACIJE CSD NOVA GORICA

Na CSD Nova Gorica so mi dali na vpogled poročila in spise iz let od 2005 do 2008. Iz njih sem pridobila podatke, ki jih bom predstavila v nadaljevanju. V letu 2004, ko je bila sprejeta novela o ukrepu prepovedi približevanja, ni bilo na področju regijske koordinacije za obravnavo nasilja izrečenega nobenega ukrepa. Poročila in spisi iz leta 2005 so zelo pomanjkljivi, saj so na CSD šele kasneje dobili navodila, da morajo dokumentacijo podrobneje beležiti. Za leto 2005 sem zato zbrala le podatke o številu ukrepov, izrečenih v poslovnem času, med interventno službo ter na območju delovanja vsakega CSD v regiji. Nisem pa dobila podatkov o žrtvah in povzročitelju.

Omenim naj tudi, da je do leta 2008 CSD Idrija spadal pod interventno službo CSD Postojna, od maja tega leta pa spada h interventni službi CSD Nova Gorica. Iz tega razloga so v raziskavi podatki o ukrepih, ki so bili izrečeni v okviru CSD Idrija, šele iz leta 2008. To ne pomeni, da v prejšnjih letih niso na tem območju imeli nobenega primera ukrepa prepovedi približevanja, ampak da na CSD Nova Gorica teh podatkov nimajo.

Vsak podatek bom najprej prikazala v tabeli in ob tem primerjala, kako se je iz leta v leto spreminjal. Nato bom združila podatke vseh let ter jih prikazala v grafu.

Tabela 1: Število izrekov ukrepa prepovedi približevanja

	2005	2006	2007	2008	Skupaj
Število izrečenih ukrepov	18	28	28	28	102
V poslovnem času	5	3	1	5	14
Med interventno službo	13	25	27	23	88

V letu 2004 ni bilo na Goriškem izrečenega nobenega ukrepa, leta 2005 jih je bilo izrečenih 18, v naslednjih letih pa po 28 ukrepov letno. V drugem letu se je število ukrepov povečalo skoraj za 65%, v naslednjih letih pa se številka izrečenih ukrepov ni spreminjala. V štirih letih sta bila na Goriškem izrečena 102 ukrepa prepovedi približevanja. Od tega jih je bilo kar 86%

izrečenih v času interventne službe. Vsako leto je od 72% do 96% informacij o izreku ukrepa sprejela interventna služba CSD Nova Gorica. Le manjši odstotek (14%) jih je bilo izrečenih v poslovnem času CSD.

Graf 1: Število izrečenih ukrepov na posameznih CSD

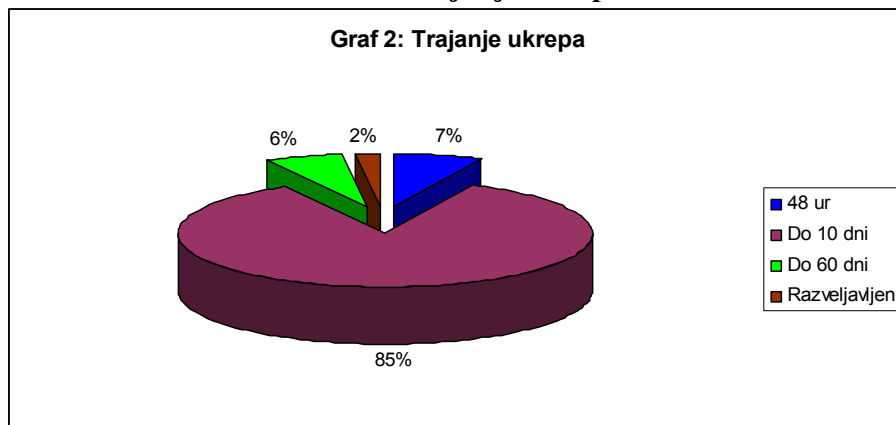
Vsi ukrepi so bili izrečeni na področju, ki ga pokriva Policijska uprava Nova Gorica, kamor sodijo vse policijske postaje v regiji. Na to območje sodijo 4 CSD (Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin in Idrija). Vsako leto je bilo na območju delovanja CSD Nova Gorica bistveno večje število izrečenih ukrepov (med 64% in 86%) kot na območju delovanja ostalih CSD v regiji. Na območju delovanja CSD Ajdovščina se število izrečenih ukrepov giblje od 3 do 5 letno (med 14% in 18%), na območju CSD Tolmin pa so bili letno izrečeni do 3 ukrepi (do 17%). V letu 2008 sta bili na območju delovanja CSD Idrija izrečena 2 ukrepa, kar je 7% vseh ukrepov v letu.

Tabela 2: Trajanje ukrepa prepovedi približevanja

	2006	2007	2008	Skupaj
48 ur	3	3	0	6
Do 10 dni	23	22	26	71
Do 60 dni	2	1	2	5
Razveljavljen	0	2	0	2

Preiskovalni sodnik je vsako leto v večini primerov (od 79% do 93%) ukrep podaljšal do 10 dni. 48 ur je ukrep trajal le v 3 primerih leta 2006 ter v 3 primerih leta 2007, kar znaša 11% letnih ukrepov. Na predlog oškodovanke so bili en ukrep leta 2007 ter po dva ukrepa v letih 2006 in 2008 podaljšani do 60 dni, kar predstavlja 3% oziroma 7% primerov letno. Razveljavljena sta bila samo 2 primera v letu 2007.

Graf 2: Trajanje ukrepa

Iz pregleda primerov iz vseh treh let je razvidno, da je ukrep največkrat podaljšan do 10 dni, saj je bilo takih kar 85% vseh izrekov. Približno v istih odstotkih je ukrep trajal 48 ur (7%) oziroma bil podaljšan za 60 dni (6%). Iz grafa lahko razberemo, da je le redkokdaj ukrep razveljavljen. To se je zgodilo le v 2% vseh primerov.

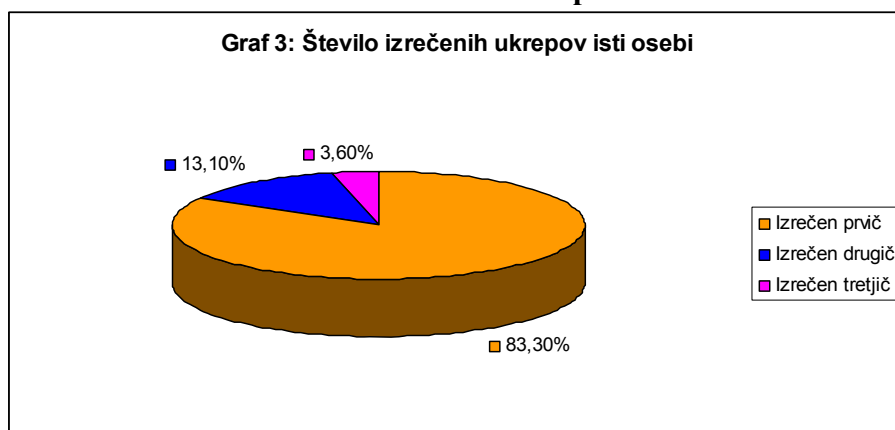
Tabela 3: Število izrečenih ukrepov isti osebi

	2006	2007	2008	Skupaj
Izrečen prvič	23	22	25	70
Izrečen drugič	4	5	2	11
Izrečen tretjič	1	1	1	3

V vseh treh letih se je število prvič izrečenih ukrepov eni osebi gibalo med 22 in 25 primerov, kar predstavlja 79% - 89%. Primerov ukrepov, ki so bili dvakrat izrečeni isti osebi, je bilo največ v letu 2007 (18%), najmanj pa leta 2008 (7%). V vsakem letu je bil enkrat ukrep izrečen tretjič isti osebi, kar znaša le 4%.

Pri osebi, ki ji je bil ukrep izrečen dvakrat ali trikrat, sem upoštevala tudi, ko ji je bil izrečen prvič in drugič, zato je ista oseba lahko v tabeli zajeta dvakrat ali trikrat. Za to sem se odločila iz razloga, ker je tudi pri številu letno izrečenih ukrepov upoštevan vsak izrečen ukrep, tudi če je bil dvakrat ali trikrat izrečen isti osebi.

Graf 3: Število izrečenih ukrepov isti osebi

Pri vsoti izrečenih ukrepov vseh treh let vidimo, da je bil v 83% primerov ukrep izrečen prvič, v 13% drugič ter le v slabih 4% tretjič isti osebi.

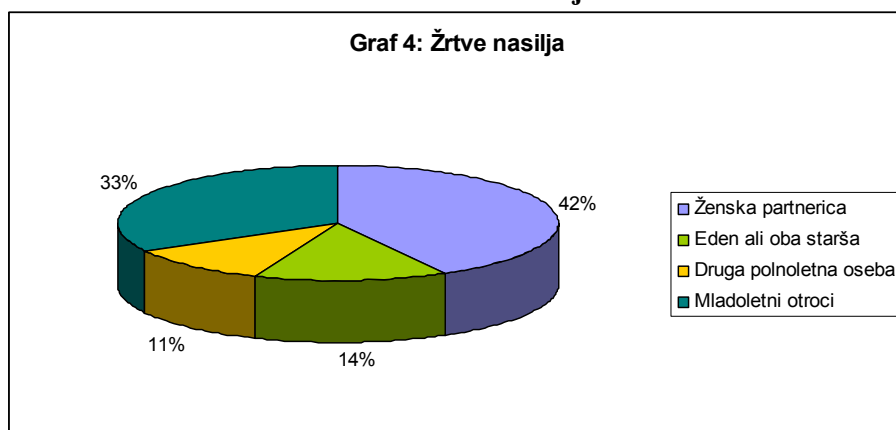
Tabela 4: Žrtve nasilja

	2006	2007	2008	Skupaj
Ženska partnerica	13	18	21	52
Eden ali oba starša	7	6	5	18
Druga polnoletna oseba	8	4	2	14
Prisotni otroci	13	11	17	41

Vsako leto je bilo število žrtev nekoliko nižje od števil v tabeli, saj je bil nekaterim povzročiteljem ukrep izrečen dvakrat ali trikrat. V vseh letih je bil ukrep najpogosteje izrečen zaradi nasilja nad partnerico: leta 2006 v 13 primerih, kar znaša 46%, leta 2007 v 18 primerih, kar pomeni 64%, ter leta 2008 kar v 21 primerih ukrepov, kar je 75% primerov. Pogosto so bili žrtve tudi eden ali oba od staršev. Procent teh se giblje med 18% in 25%. V ostalih primerih so bile žrtve druge polnoletne osebe: polnoletni sin, polnoletna hči, polnoletni brat ter tašča.

Neposrednih žrtev nasilja pa je bilo še več, saj je bilo več ukrepov izrečenih zaradi nasilja nad partnerko in mladoletnim otrokom. Leta 2007 je bilo pri nasilju prisotnih 13 mladoletnih otrok, leta 2007 je bilo priča nasilju 11 otrok, v letu 2008 pa jih je bilo 17. Če predpostavljamo, da je bil v vsakem primeru deležen nasilja samo en mladoletni otrok, je takih primerov med 39% ter 61% letno. Verjetno pa je ta odstotek nižji, saj je bilo v nekaterih primerih več otrok. Vsako leto je bilo od vseh oškodovanih oseb od 28% do 38% mladoletnih.

Graf 4: Žrtve nasilja

V letih od 2006 do 2008 je bilo neposrednih žrtev nasilja v primerih ukrepa prepovedi približevanja 125. Od tega je bilo 84 odraslih (67%) ter 41 mladoletnih otrok, kar predstavlja 33% vseh žrtev. Partneric (iz zakonske zveze ali izvenzakonske skupnosti) je bilo 52 (42%). Staršev, ki so prijavili nasilje, je bilo 7, kar znaša 14%. Dejansko bi moral biti ta odstotek višji, saj sta v nekaterih primerih bila žrtev oba od staršev. V 11% izrečenih ukrepov je bila žrtev druga polnoletna oseba.

Tabela 5: Povzročitelji nasilja

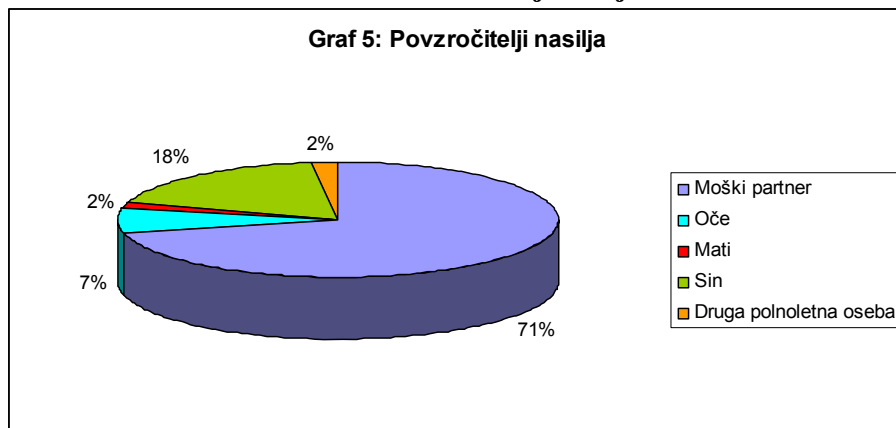
	2006	2007	2008	Skupaj
Moški partner	19	20	20	59
Oče	1	4	1	6
Mati	2	0	0	2
Sin	6	4	5	15
Druga polnoletna oseba	0	0	2	2

Tudi tukaj moram poudariti, da pri številkah v tabeli ni upoštevano, da je bil v nekaterih primerih istemu povzročitelju ukrep izrečen večkrat, zato je dejansko število povzročiteljev nekoliko manjše.

Najpogosteje je bil povzročitelj moški partner – v 19 oziroma 20 primerih na leto, kar pomeni v 68% oziroma 72% primerov. Pogosto je bil povzročitelj tudi polnoletni sin – v 4 do 6 primerih letno, kar predstavlja 14% do 21% primerov. Nekajkrat je bil ukrep izrečen očetu – v letih 2006 in 2008 po enkrat (4%) ter leta 2007 štirikrat (14%). Leta 2006 je bil v 2 primerih

ukrep izrečen materi, vendar je šlo vsakič za isto osebo. V letu 2008 je bila v 2 primerih povzročitelj druga odrasla oseba: snaha in brat.

Graf 5: Povzročitelj nasilja

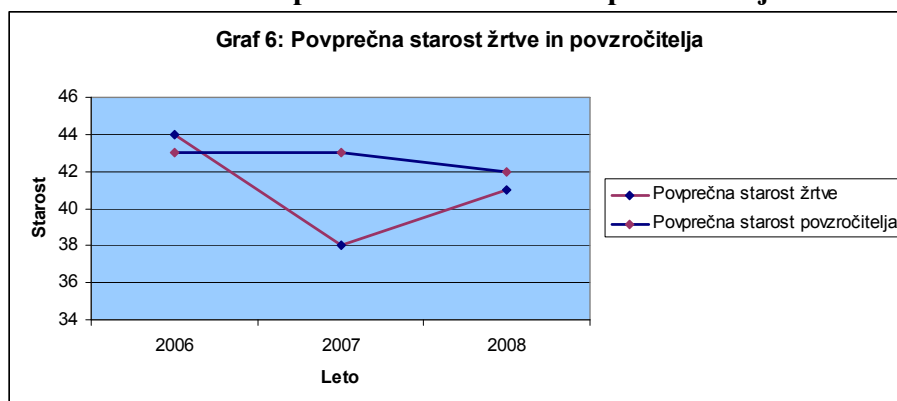
Če pogledamo sliko izrečenih ukrepov v letih od 2006 do 2008, je bilo vseh povzročiteljev nasilja 84. Od tega je bilo kar 81 (96%) moških ter 3 (4%) ženske. V večini primerov (71%) je bil povzročitelj zakonski ali izvenzakonski partner. V 18% primerov je bil ukrep izrečen zaradi nasilnega sina, v 7% pa zaradi nasilnega očeta. Mati je bila povzročiteljica nasilja v 2 primerih, kar znaša 2%.

Tabela 6: Povprečna starost žrtve in povzročitelja nasilja

	2006	2007	2008	Skupna
Žrtev	44	38	41	41
Povzročitelj	43	43	42	43

V letu 2006 je bila povprečna starost žrtve (44 let) za eno leto višja od starosti povzročitelja (43 let). V nadaljnjih letih pa se je povprečna starost povzročitelja dvignila nad starost žrtve. V letu 2007 je bila žrtev v povprečju 5 let mlajša od povzročitelja. V nadaljnjem letu se je ta razpon nekoliko znižal, saj je povprečna starost žrtve le za leto manjša od starosti povzročitelja. Povprečna starost vseh povzročiteljev (43 let) je le za 2 leti večja od vseh žrtev (41 let).

Graf 6: Povprečna starost žrtve in povzročitelja

Iz grafa je razvidno, da je v treh letih povprečna starost žrtve bolj nihala kot starost povzročiteljev. Med najmlajšo in najstarejšo žrtvijo je namreč razpon od 1 do okoli 90 let. Starost povzročitelja pa se giblje med 23 in okoli 70 let.

Tabela 7: Status žrtve nasilja

	2006	2007	2008	Skupaj
Zaposlen	8	11	10	29
Nezaposlen	6	6	6	18
Upokojen	3	4	8	15
Študent	2	2	0	4
Ni podatka	9	5	4	18

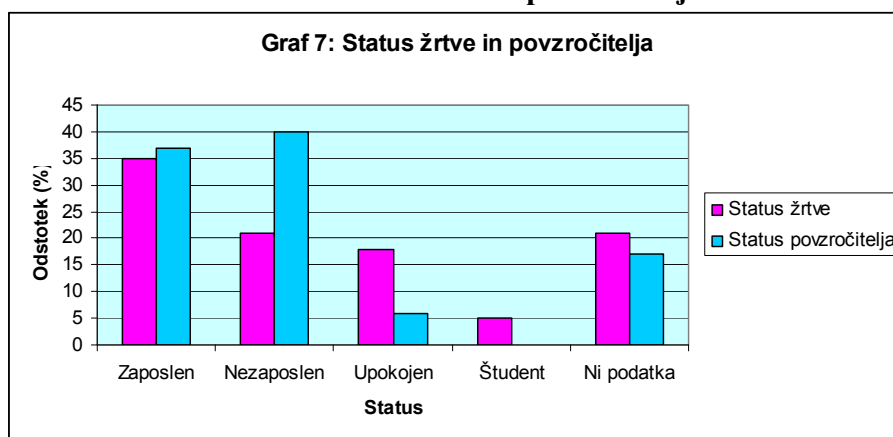
V tabeli so zajete samo neposredne žrtve, ki so nasilje prijavile. Ni pa zajetih otrok in ostalih, ki so bili tudi priča nasilju. Vsako leto je bilo največ žrtev s statusom zaposlen. Najmanj zaposlenih je bilo leta 2006 (29%), največ pa leta 2007 (39%). V vsakem letu je bilo 6 žrtev brez zaposlitve, kar znaša 21%. Nekaj žrtev je bilo tudi upokojencev: leta 2006 jih je bilo 11%, leto zatem 14%, v letu 2008 pa kar 29% vseh žrtev. V letih 2006 in 2007 so med osebami z izkušnjo nasilja bili tudi študentje, in sicer v 7%.

Vsako leto ostane tudi nekaj primerov, za katere ni evidentiranih vseh podatkov. Najmanj pomanjkljivih podatkov je iz leta 2008, ko manjka le 14% podatkov od vseh izrečenih ukrepov, največ pa jih manjka za leto 2006 (32%). Slika iz vseh treh let pokaže, da ima največ žrtev status zaposlen (35%), najmanj pa je med žrtvami študentov (5%). 21% žrtev ni bilo zaposlenih, 18% pa je bilo upokojenih. Za 21% žrtev ni podatka o njihovem statusu.

Tabela 8: Status povzročitelja nasilja

	2006	2007	2008	Skupaj
Zaposlen	11	11	9	31
Nezaposlen	8	13	13	34
Upokojen	1	1	3	5
Študent	0	0	0	0
Ni podatka	8	3	3	14

V letu 2006 je bilo nekoliko več povzročiteljev nasilja zaposlenih (37%) kot nezaposlenih (29%). V naslednjih letih se je situacija obrnila. Leta 2007 je med nasilneži bilo za 7% več tistih, ki so bili nezaposleni. Leta 2008 se je ta odstotek ohranil. Splošno gledano za primere vseh treh let vidimo, da je večji delež nasilnežev, ki niso bili zaposleni (40%). Zaposlenih je bilo 37% vseh povzročiteljev nasilja. V prvih dveh letih je bilo 4% žrtev s statusom upokojen, leta 2008 pa je bilo kar 11% vseh žrtev upokojencev. Za 17% povzročiteljev ni podatka o njihovem statusu.

Graf 7: Status žrtve in povzročitelja

Pregled statusa vseh žrtev in povzročiteljev v treh letih pokaže, da je bilo za 2% manj žrtev (35%) kot povzročiteljev (37%) zaposlenih. Prav tako razberemo, da je bil delež brezposelnih žrtev (21%) bistveno nižji od brezposelnih povzročiteljev nasilja (40%). Iz grafa vidimo, da je bilo upokojenih žrtev (18%) za 12% več kot upokojenih nasilnežev (6%). Med študenti so bile samo žrtve (5%) in nobenega povzročitelja.

Približno enak pa je odstotek žrtev (21%) in povzročiteljev (17%) za katere ni podatka o njihovem statusu.

Rezultati so torej pokazali, da se je število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja močno povečalo le iz leta 2005 na 2006, nato pa se to število ni spreminjalo. Večino ukrepov je bilo izrečenih v času dela interventne službe ter na območju delovanja CSD Nova Gorica. Na območju delovanja ostalih CSD je bilo letno le do 5 ukrepov. Ukrep je večinoma bil izrečen le enkrat isti osebi in je trajal do 10 dni. V večini primerov je šlo za nasilje zakonskega ali izvenzakonskega partnerja nad partnerko, ki je v povprečju 2 leti mlajša od povzročitelja nasilja. Žrtve so najpogostejše bile zaposlene. Čeprav je bil tudi med nasilneži velik odstotek zaposlenih, je še vedno več tistih, ki so bili brezposelni.

4.2 REZULTATI OBDELANIH VPRAŠALNIKOV

Vprašalnik z osmimi vprašanji sem razdelila 11 osebam iz 4 različnih služb, ki sodelujejo pri izreku ukrepa prepovedi približevanja. Izpolnili so ga regijska koordinatorka za obravnavo nasilja, strokovni delavec in 3 strokovne delavke iz 4 CSD v regiji, 4 policisti iz 4 policijskih postaj, preiskovalni sodnik ter tožilka. Tožilka sicer nima pri ukrepu prepovedi približevanja po Zakonu o policiji neke pomembne vloge, vendar je vseeno vprašalnik izpolnila in s tem podala mnenje iz vidika tožilskega dela.

V nadaljevanju bom zelo na kratko povzela nekatere izjave vprašanih. Povzela bom le tisto, kar se dopolnjuje z izjavami drugih. Nerešeni vprašalnik ter dopis k vprašalniku sta priložena v Dodatkih, izpolnjeni vprašalniki pa so vam dostopni pri meni kot avtorici diplome.

4.2.1 OCENA UČINKOVITOSTI IZREČENIH UKREPOV PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

To sem poizvedovala s 4. in 2. vprašanjem iz vprašalnika: »Ali ocenjujete izrek ukrepa prepovedi približevanja kot pozitivno ali kot neučinkovito obliko pomoči?« ter »Kako ocenjujete učinkovitost izrečenih ukrepov prepovedi približevanja kraju oziroma osebi?«.

Zanimala me je njihova splošna ocena ukrepa. Po pričakovanju so bili odgovori na 4. vprašanje kratki. Želela sem izvedeti tudi, s kakšnimi kriteriji ocenjujejo učinkovitost izrečenih ukrepov.

4.2.1.1 Centri za socialno delo (CSD)

- **Regijska koordinatorica za obravnavo nasilja** ocenjuje ukrep prepovedi približevanja kot pozitivno obliko pomoči. Meni, da je učinkovit, ker iz družine umika storilca in ne žrtev. Ima pomembno sporočilno vrednost za nasilneža, da nasilno vedenje ni dopustno. Strokovnim službam omogoča vstop v družino in jim nalaga takojšnje ukrepanje in obravnavo. Strokovno pomoč omogoča tudi za povzročitelja nasilja. Učinkovitost ukrepa ocenjuje s tem, da se nasilje takoj preneha ter pozitivno vpliva na nadaljnje delo in pripravljenost za sodelovanje žrtve in povzročitelja. Za nasilneža je ukrep šok, ki ga prisili, da začne drugače razmišljati. Žrtev pa ima v času trajanja ukrepa možnost premisliti glede nadaljnjega življenja z ali brez nasilneža.

- **Strokovna delavka iz CSD Tolmin** ocenjuje, da se po izreku ukrepa nasilje v družini ponavadi preneha. Nasilna dinamika v družini se odkrije in na ta način je okolica bolj senzibilna ter tudi odkrito govori o nasilnih ravnanjih, kar pripomore k razvidnosti v družini.

- **Strokovna delavka iz CSD Idrija** ocenjuje, da ukrep nudi žrtvi več možnosti tudi po koncu izreka prepovedi približevanja (stanovanje, brezplačna pravna pomoč itd.).

Vprašani strokovni delavec in vse strokovne delavke vidijo ukrep prepovedi približevanja kot pozitivno obliko pomoči in učinkovit pripomoček pri zmanjševanju nasilja v družini.

Regijska koordinatorica je zajela obsežno razlago ocene učinkovitosti izrečenih ukrepov prepovedi približevanja. Strokovni delavec in ostale strokovne delavke pa so se dopolnjevali. Usklajeni so pri tem, da ima ukrep pomembno vzgojno in sporočilno vrednost za nasilneža, in sicer, da je nasilno vedenje nedopustno in nesprejemljivo. Pomembno se jim zdi, da se iz družine umika nasilneža in ne žrtve, kot je bilo značilno za prakso, preden so se izrekli ukrepi prepovedi približevanja. Pomembno merilo učinkovitosti izrečenega ukrepa je tudi ta, da se nasilje takoj preneha. Strokovnim službam omogoča vstop v družino in jim nalaga takojšnje ukrepanje in obravnavo. V obravnavo zajamejo celo družino, vse, ki živijo v nasilju. Pozitivno vpliva na nadaljnje delo in pripravljenost za nadaljnje sodelovanje. Ukrep je za nasilneža šok, ker mora takoj zapustiti stanovanje. To ga prisili, da začne drugače razmišljati. V nekaterih primerih se odločijo tudi za zdravljenje alkoholizma oziroma psihičnih težav. Za žrtev ukrep pomeni čas, ko lahko v miru in brez strahu razmisli o nadaljnjem življenju. Z ukrepom včasih zakonca ugotovita, da je zveza nevzdržna in se odločita za razvezo. Zanimiva ocena se mi zdi tudi ta, da je ukrep učinkovit, ker je zelo malo ponovnih izrekov pri

posameznem primeru. Iz tega namreč sledi, da je ukrep nasilnežu zalegel in povzročil pri njem drugačen način razmišljanja.

4.2.1.2 Policijske postaje (PP)

- **Policist iz PP Nova Gorica** pravi, da nasilnežu država z ukrepom sporoča, da nasilje ni dovoljeno. Pri večini primerov se stanje v družinah po ukrepu izboljša. Nasilnež se včasih po izrečenem ukrepu sam odločil za zdravljenje alkoholizma ali drugih oblik odvisnosti.
- **Policist iz PP Ajdovščina** trdi, da je ukrep v večini primerov preprečil nove istovrstne kršitve nasilneža.
- **Policist iz PP Tolmin** ocenjuje, da ukrep pripomore k umirjenemu reševanju spora v času izvajanja ukrepa.
- **Policist iz PP Idrija** meni, da je ukrep pozitivna oblika pomoči, ker zaščiti žrtev.

Policisti iz vseh štirih policijskih postaj se strinjajo, da je ukrep prepovedi približevanja pozitivna in učinkovita oblika pomoči žrtvi in nasilnežu, saj prispeva, k umirjenemu reševanju sporov ter pri tem zaščiti žrtev. Po ukrepu se stanje v družini izboljša, saj ta prepreči nove istovrstne kršitve. Z njim nasilnežu sporočamo, da nasilno vedenje ni dovoljeno in sprejemljivo. Na podlagi tega se nekateri sami odločijo za zdravljenje raznih odvisnosti.

4.2.1.3. Sodišče

Preiskovalni sodnik meni, da je ukrep zmerno učinkovit. Je namreč le kratkoročno učinkovit, saj je, tako kot vsi omejevalni ukrepi, časovno omejen. Ocenjuje, da ukrep prepovedi približevanja, kot represivni ukrep, sam po sebi ne more dati zelenih rezultatov. Ti se lahko dosežejo le v sodelovanju z drugimi, predvsem nerepresivnimi metodami.

4.2.1.4. Tožilstvo

Tožilka ocenjuje ukrep kot pozitivno obliko pomoči žrtvam.

Na CSD in policiji se strinjajo, da je ukrep prepovedi približevanja učinkovita oblika pomoči žrtvi in povzročitelju nasilja ter učinkovit pripomoček pri zmanjševanju nasilja v družini,

medtem ko preiskovalni sodnik in tožilka menita, da je ukrep le kratkoročno učinkovit, saj prinaša kratkoročno rešitev problema. Po njunem mnenju se željeni rezultati ukrepa lahko dosežejo le, če se ukrep nadgradi s pomočjo, ki jo izvajajo druge institucije, kot so CSD, neprofitne organizacije, zdravstvene ustanove itd. Okrožna tožilka ocenjuje učinkovitost s tem, da je bil le v redkih primerih ukrep spremenjen v pripor. Nobena institucija pa ne zagovarja trditve, da ukrep ni učinkovita pomoč v primerih nasilja v družini.

Pri ocenah učinkovitosti so bili v odgovorih nekoliko bolj enotni vprašani iz CSD kot iz policijskih postaj. So pa nekatera skupna mnenja. Strinjajo se, da ima ukrep neko sporočilo vrednost za nasilneža. Sporoča mu, da nasilje ni dopustno in sprejemljivo. Iz obeh služb podobno ocenjujejo, da se stanje v družini po ukrepu izboljša in je manj ponovitev istovrstnih kršitev. Strinjajo se tudi v mnenju, da se v nekaterih primerih po ukrepu nasilneži sami odločijo za zdravljenje odvisnosti (najpogosteje od alkohola) ali psihičnih težav.

4.2.2 POMANJKLJIVOSTI UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

To sem ugotavljala s 3. in 6. vprašanjem iz vprašalnika: »Kdaj izrečen ukrep prepovedi približevanja kraju oziroma osebi ni učinkovit?« in »Katere pripombe imate glede ukrepa prepovedi približevanja oziroma katere pomanjkljivosti ukrepa vidite?«.

Zanimali so me dejavniki in razlogi, ki pripeljejo do tega, da ukrep ni učinkovit. Želela sem izvedeti negativne vidike ukrepa, kaj pri ukrepu pogrešajo in kaj jih moti.

4.2.2.1 Centri za socialno delo

- **Regijska koordinatorica za obravnavo nasilja** ocenjuje, da ukrep ni učinkovit, ko žrtev in nasilnež ne želita sodelovati s CSD oziroma ne želita ali ne moreta sprejeti pomoči. Meni, da je edini problem sodelovanje z zdravstvom, ko ima nasilnež psihične motnje oziroma psihiatrične diagnoze ter je nepredvidljiv in mogoče nevaren.

- **Strokovni delavec iz CSD Nova Gorica** pravi, da ukrep ni učinkovit, ko je prisoten alkoholizem, droge, psihične težave, psihiatrične bolezni ali motnje v duševnem zdravju. Težavo vidi v tem, da je izrek ukrepa vezan na trenutno presojo odgovorne osebe (policista).

- **Strokovna delavka iz CSD Ajdovščina** meni, da je neučinkovit predvsem takrat, ko se žrtev sama ne drži ukrepa. Brez ustrezne pomoči celotni družini se v večini primerov nasilje ne konča, zato meni, da bi bil mogoče ukrep lahko podlaga, da bi sodišče storilcu naložilo tudi obvezno zdravljenje od odvisnosti, obvezno vključitev v programe za nasilneže ipd.
- **Strokovna delavka iz CSD Tolmin** ocenjuje, da je ukrep neučinkovit v primerih, ko traja le 48 ur ter ko se žrtev umakne iz domačega okolja. Pomanjkljivost je, da sodišče ne podaljša ukrepa, če se žrtev umakne iz skupnega stanovanja.
- **Strokovna delavka iz CSD Idrija** pravi, da je malo primerov, ko ukrep ni učinkovit. To se zgodi, ko žrtev nasilneža sprejme nazaj v stanovanje, čeprav ve, da se bo nasilje nadaljevalo.

Glede vzrokov za neučinkovitost se na vseh CSD v regiji strinjajo, da je najpogostejši ta, da se žrtev ne drži ukrepa in se na njeno pobudo in soglasje nasilnež, še pred iztekom ukrepa, vrne v domače okolje. Žrtev pogosto sprejme nasilneže v stanovanje, čeprav se zaveda, da se bo nasilje nadaljevalo. Včasih so odnosi med zakoncema tako skrhani in bolni, da je med njima začaran krog. Da shajata, potrebujeta drug drugega, zato tudi če pride do ukrepa, ta ni učinkovit, ker nobeden od njiju ne želi ali ne more sprejemati pomoči. Poudarjajo, da je ukrep neučinkovit tudi v primerih, ko so pri nasilnežu prisotne psihične motnje, psihiatrične bolezni, motnje v duševnem zdravju ter razne odvisnosti (alkoholizem, odvisnost od drog). Ukrep prav tako ni učinkovit, ko traja samo 48 ur, ko se žrtev namesto povzročitelja umakne drugam ter ko eden ali drugi nista pripravljena na aktivno sodelovanje s CSD.

Navedli so različne pomanjkljivosti, sicer pa nimajo večjih pripomb. Ena strokovna delavka celo ne vidi nobene pomanjkljivosti. Koordinatorica za obravnavo nasilja navaja kot pomanjkljivost to, da ni ustreznega sodelovanja z zdravstvom, predvsem v primerih, ko ima nasilnež psihiatrične težave in bi moral na zdravljenje. Podobno šibkost ukrepa navaja strokovna delavka, ki pravi, da bi lahko na podlagi ukrepa sodišče nasilnežu naložilo tudi, na primer, obvezno zdravljenje od odvisnosti ali psihičnih težav. Strokovni delavec vidi pomanjkljivost predvsem v samem izreku ukrepa, saj je ta vezan na trenutno presojo policista. Ena strokovna delavka pa vidi problem v podaljšanju ukrepa. Ta se ne podaljša, če se žrtev namesto povzročitelja umakne drugam.

4.2.2.2 Policijske postaje

- **Policist iz PP Nova Gorica** meni, da ukrep ni učinkovit le v ekstremnih primerih, ko se nasilje konstantno pojavlja. Glede ukrepa prepovedi približevanja po Zakonu o policiji nima pripomb.

- **Policist iz PP Ajdovščina** ocenjuje, da je ukrep neučinkovit, kadar ga žrtev ni pripravljena striktno upoštevati in dovoli, da ga krši oseba, zoper katero je ukrep usmerjen. Meni, da je za policista hudo breme, ko mora v kratkem času oceniti pogoje in vse okoliščine, ki opravičujejo odločitev o izreku navedenega ukrepa.

- **Policist iz PP Tolmin** pravi, da ukrep ni učinkovit v primerih, ko je žrtev ali povzročitelj doma na osamljenem in oddaljenem kraju in je nadzor otežen. Kot pomanjkljivost navaja nadzor nad spoštovanjem ukrepa. Meni, da bi moral biti ta strožji.

- **Policist iz PP Idrija** meni, da je ukrep neučinkovit v primerih premajhne razdalje približevanja.

Policisti menijo, da ukrep ni učinkovit samo v določenih, ekstremnih primerih nasilja, ko se to dlje časa konstantno pojavlja. Na dveh policijskih postajah ocenjujejo, da ukrep ni učinkovit v primerih, ko je otežen nadzor upoštevanja ukrepa. Primer tega je, ko žrtev ali nasilnež živi v oddaljenem in osamljenem kraju. Prav tako ni učinkovit, ko je razdalja približevanja premajhna (npr. ko sta žrtev in nasilnež zaposlena v istem podjetju). En policist je mnenja, da je neučinkovit v primerih, ko žrtev ne upošteva ukrepa ter dovoli, da ga krši tudi nasilnež. Glede pripomb in pomanjkljivosti so bolj skromni. Eden jih sploh ne vidi. Dva se strinjata v pripombi glede nadzora nad spoštovanjem ukrepa. Menita, da bi moral biti nadzor strožji. En policist vidi težavo v samem izreku ukrepa. Meni, da je za policista hudo breme, ko mora v kratkem času oceniti, če obstajajo pogoji in okoliščine za izvedbo ukrepa.

4.2.2.3 Sodišče

Preiskovalni sodnik ocenjuje, da je ukrep neučinkovit, če ostane »samemu sebi namen«. To se zgodi takrat, ko mu še med izvajanjem ne sledijo kazenski postopki ali postopki o prekršku ter če se ukrep ne nadgradi še z drugimi, predvsem nerepresivnimi ukrepi, ki jih izvajajo druge institucije (CSD, zdravstvene ustanove, neprofitne organizacije itd.).

Ukrep se mu ne zdi pomanjkljiv. Pravi, da je neučinkovit, če ostane samo pri njem. Nujno se ga mora nadgraditi še z nerepresivnimi ukrepi, ki jih izvajajo druge službe.

4.2.2.4 Tožilstvo

Tožilka meni, da je neučinkovit takrat, ko storilec noče razumeti, da se žrtvi ne sme približati. Pomanjkljivost vidi predvsem v namestitvi nasilneža.

Pri navajanju primerov neučinkovitosti ukrepa različne službe navajajo različne primere, ki so vezani na njihovo konkretno delo. Strokovni delavec in strokovne delavke s centrov ter policisti se strinjajo v tem, da je pogost razlog neučinkovitosti ukrepa, da žrtev krši ukrep. Na njeno željo se nasilnež vrne v domače okolje, še preden se ukrep izteče. Ko žrtev ne upošteva ukrepa, s tem dovoli, da ga krši tudi nasilnež. Vprašani s CSD so navajali bolj razloge, ki so povezani z raznimi boleznimi in motnjami, policisti pa so se bolj usmerili v primere nadzorovanja ukrepa. Preiskovalni sodnik je poudaril, da je ukrep neučinkovit, če se ne nadgradi še z drugimi oblikami pomoči, ki jih izvajajo CSD, neprofitne organizacije itd. S tem je nakazal pomembnost CSD pri reševanju problemov nasilja v družini. Ukrep je namreč lahko učinkovit le v sodelovanju vseh institucij, ki so pristojne za reševanje te problematike.

Nihče od vprašanih nima večjih pripomb glede ukrepa. Nekateri ne vidijo sploh nobene pomanjkljivosti. Pripombe, ki so jih navedli, se razlikujejo med predstavniki posameznih služb ter med različnimi službami. Edina podobna pomanjkljivost, ki sem jo našla, je, da se CSD in policija strinjata, da je izrek ukrepa v rokah odgovorne osebe (policije) in je vezan na policistovo trenutno presojo. Za policista je to hudo breme in velika odgovornost, da pravilno v kratkem času oceni pogoje in okoliščine, ki opravičujejo izrek ukrepa.

Na CSD vidijo pomanjkljivost predvsem v sodelovanju z zdravstvom, policisti v nadzorovanju ukrepa, tožilka pa v namestitvi nasilneža ob izselitvi iz domačega okolja.

4.2.3 REŠEVANJE PRIMEROV NASILJA V DRUŽINAH PRED UVEDBO UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA TER PRISPEVEK UKREPA K DELU POSAMEZNIH SLUŽB

To sem poizvedovala s 1. in 5. vprašanjem iz vprašalnika: »Kako ste primere nasilja v družinah reševali pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja kraju oziroma osebi?« ter »Kaj je vašemu delu doprinesel ta ukrep?«.

Zanimalo me je, kakšne načine dela so različne službe imele pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja ter kakšne spremembe pri delu jim je prinesel omenjeni ukrep. Želela sem raziskati, če katere prispevke ukrepa vidijo podobno in kakšna so njihova razhajanja.

4.2.3.1 Centri za socialno delo

- **Regijska koordinatorica za obravnavo nasilja** pravi, da so pred uvedbo ukrepa vedno iskali rešitev za žrtev, da se je lahko umaknila na varno. Koordinatorica ocenjuje, da je njihovemu delu ukrep prinesel nove naloge. Iz nasilnega odnosa se umika storilca in ne žrtve. V okviru PSP se nudi pomoč tako žrtvi kot nasilnežu. Poudarja, da je ukrep prinesel več dobrega sodelovanja s policijo in drugimi institucijami.

- **Strokovni delavec iz CSD Nova Gorica** omenja, da so do uvedbe ukrepa vsak primer reševali individualno, neenotno. Od uvedbe ukrepa se v prvi vrsti zaščiti žrtve. Dela pa se tudi z nasilnežem in na odpravljanju vzrokov nasilnih dejanj.

- **Strokovna delavka iz CSD Ajdovščina** pove, da so primere nasilja v družini pred uvedbo ukrepa reševali z nudenjem pomoči žrtvi. Storilci so redko sprejeli ponujeno pomoč. Ukrep je po njenem mnenju prinesel boljšo zaščito žrtve ter hiter prenos informacije s policije na center ter ojačil sodelovanje med institucijama.

- **Strokovna delavka iz CSD Tolmin** pravi, da je bilo pred uvedbo ukrepa potrebno poiskati namestitev za žrtev, nasilnež pa je ostal v skupnem stanovanju.

- **Strokovna delavka iz CSD Idrija** pove, da so pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja v primerih, kjer je bil udeležen otrok, sklicali najprej interni tim, nato multidisciplinarni tim z namenom proučevanja zbranih informacij, usmerjanja nadaljnjega dela, iskanja možnih rešitev. Izdelali so oceno ogroženosti in se potem, glede na stopnjo ogroženosti, odločili, ali vključiti družino v storitve ali posegati po javnih pooblastilih. Najpomembnejše, kar je ukrep prinesel, se ji zdi to, da je žrtev zaščitena takoj. Meni, da je

zelo dobro to, da je strokovno delo podkrepljeno z zakonodajo – predpisani so točno določeni ukrepi. Načrt pomoči žrtvi je izdelan na enem mestu s strani pristojnih služb. S tem je žrtvi prihranjeno, da išče pomoč po institucijah. Z ukrepom se je okrepil tudi timski pristop.

Do septembra 2004, ko je bil uveden ukrep prepovedi približevanja po Zakonu o policiji, probleme nasilja niso obravnavali enotno, ampak so reševali vsak primer individualno. Obravnavali so ga v okviru dela CSD. Kjer je bil udeležen otrok, so sklicali najprej interni tim, nato multidisciplinarni tim. Njegov namen je bil proučiti zbrane informacije, usmerjanje nadaljnjega dela ter iskanje možnih rešitev. Izdelali so oceno ogroženosti in se potem, glede na stopnjo ogroženosti, odločili, ali vključiti družino v storitve ali posegati po javnih pooblastilih.

Na vseh CSD so poudarili, da so bili primorani vedno umakniti žrtve nasilja iz domačega okolja, nasilnež pa je ostal v skupnem stanovanju. Žrtve so seznanili z možnimi nastanitvami ter njim in otrokom pomagali poiskati najustreznejšo namestitev v materinskem domu, varni hiši, kriznem centru, pri sorodnikih ali v privatnih prenočiščih. Pomoč so nudili predvsem žrtvam, saj so se storilci le redko odzvali na ponujeno pomoč.

Ukrep je prinesel nove naloge za delo interventne službe oziroma za strokovne delavce CSD, če je izrečen v poslovnem času. Po izreku ukrepa dežurni na interventni službi oziroma strokovni delavec pristojnega centra skliče krizni tim, na katerega povabi koordinatorko za obravnavo nasilja, pristojnega strokovnega delavca in predstavnika policije. Če žrtev želi, da se naredi individualni varnostni načrt, mora strokovni delavec sklicati multidisciplinarni tim, na katerega je povabljen žrtev in predstavniki drugih organizacij. Strokovno delo je podkrepljeno z zakonodajo, kjer so predpisani točno določeni ukrepi.

Vsi vprašani poudarjajo, da je ukrep prinesel boljšo, učinkovitejšo ter takojšnjo zaščito žrtve, saj se iz nasilnega odnosa umika storilec in ne več žrtve. V prvi vrsti se zaščiti in pomaga žrtvi. Hkrati pa se intenzivno dela tudi z nasilnežem ter na odpravljanju vzrokov nasilnih dejanj. V okviru PSP se torej nudi pomoč tako žrtvi kot nasilnežu.

Strinjajo se, da je ukrep pri delu na CSD in v okviru dela interventne službe prinesel več dobrega in okrepljenega sodelovanja, predvsem s policijo pa tudi z drugimi institucijami, med katerimi je prišlo do hitrejšega prenosa informacij.

4.2.3.2 Policijske postaje

- **Policist iz PP Nova Gorica** pravi, da so pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja primere nasilja v družini reševali prek instituta prekrška po Zakonu o javnem redu in miru. V ekstremnih primerih je policija zadevo obravnavala kot kaznivo dejanje in osumljenca privedla k preiskovalnemu sodniku, ki je potem odredil druge ukrepe (prepoved približevanja po ZKP, pripor). Sodelovanje s CSD je bilo občasno, preko raznih kriznih timov. Veljalo je, da se v družino institucije ne smejo vtikati. Ukrep je prinesel takojšnjo pomoč žrtvam ter sporočilo kršitelju, da ni nedotakljiv.

- **Policist iz PP Ajdovščina** pove, da se je pred uvedbo ukrepa problematiko nasilja v družini reševalo predvsem kot ugotavljanje elementov kaznivega dejanja ali prekrška ter podaja kazenske ovadbe oziroma izpeljava prekrškovnega postopka zoper storilca. Meni, da je ukrep prinesel veliko več odgovornosti pri obravnavi nasilja v družini, kar pa zahteva od policistov bistveno večjo strokovnost in čut za to problematiko.

- **Policist iz PP Tolmin** navaja, da pred uvedbo ukrepa primeri nasilja v družini niso bili celovito in sistematično obravnavani. Z uvedbo ukrepa se je povečala zaščita žrtve, saj se ji nudi takojšnja pomoč. Iz stanovanja se umakne nasilnež in ne žrtev.

- **Policist iz PP Idrija** pove, da so v preteklosti bili podani le ustrezni ukrepi glede na kršitev (predlog sodniku za prekrške ali pa kazenska ovadba), kar pa žrtve ni zaščitilo. Z uvedbo ukrepa je prišlo do mirnejše in lažje obravnave primera v času trajanja ukrepa.

Vprašani se strinjajo, da se policija pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja s problematiko nasilja v družini ni sistematično in celovito ukvarjala. Primere nasilja v družini so reševali prek instituta prekrška po Zakonu o javnem redu in miru. Ugotavljali so elemente kaznivega dejanja ali prekrška ter ukrepali s podajo kazenske ovadbe oziroma izpeljavo prekrškovnega postopka zoper storilca. Če so zadevo obravnavali kot kaznivo dejanje, so osumljenca privedli k preiskovalnemu sodniku. Ta je odredil druge ukrepe, kot so prepoved približevanja po ZKP in pripor. Podani so bili torej le ustrezni ukrepi glede na kršitev, kar pa žrtve ni zaščitilo.

Policisti menijo, da je ukrep prinesel boljšo in takojšnjo pomoč ter večjo zaščito žrtve, saj se iz stanovanja odstrani nasilneža in ne žrtve. To ima za kršitelja sporočilno vrednost, da ni nedotakljiv. Dva policista se strinjata, da je ukrep prinesel mirnejše reševanje sporov. Strinjajo se, da se je od uvedbe ukrepa poglobilo in okrepilo sodelovanje s CSD.

4.2.3.3 Sodišče

Preiskovalni sodnik pravi, da so primere nasilja v družinah v preteklosti reševali samo v okviru kazenskega postopka, če je imelo določeno ravnanje neke osebe znake kaznivega dejanja. V kazenskem postopku je mogoče uporabiti katerega izmed omejevalnih ukrepov po ZKP, kot so pripor, hišni pripor in prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi.

Meni, da je ukrep njihovemu delu prinesel dodatne obremenitve pri opravljanju dežurne preiskovalne službe, saj je potrebno v 24 urah od izreka izdati sklep o potrditvi, zavrnitvi ali podaljšanju ukrepa do 10 dni.

4.2.3.4 Tožilstvo

Tožilka razloži, da so v njihovi službi pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja po Zakonu o policiji probleme nasilja v družini reševali s predlogom za odreditev pripora ali ukrepa prepovedi približevanja po ZKP, ko je obstajala ponovitvena nevarnost in objektivna nevarnost za življenje in zdravje žrtve.

Meni, da se od uvedbe ukrepa sodišče »lažje« odloči za ta ukrep kakor za pripor, zato ga tožilstvo pogosteje predlaga. Z ukrepom se žrtvi nudi takojšnjo pomoč in zaščito. Med tem časom pa pristojne službe (CSD) skušajo najti dolgoročnejšo rešitev.

Vsaka služba je opisala svoj način dela s primeri nasilja v družini pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja. Na centru in policiji so mnenja, da se ta problematika ni obravnavala enotno in sistematično. Vsak primer so reševali individualno. Prav tako so oboji mnenja, da žrtev ni bila dovolj zaščitena. Vprašani s policije, sodišča in tožilstva omenjajo, da so delali po ZKP. V primeru kaznivega dejanja so policisti storilca privedli k preiskovalnemu sodniku. Ko je obstajala ponovitvena nevarnost ali nevarnost za življenje in zdravje ljudi, je tožilstvo predlagalo odreditev prepovedi približevanja ali pripora po ZKP. Ustrezen omejevalni ukrep (pripor ali ukrep prepovedi približevanja) je odredil preiskovalni sodnik.

Vsaka služba navaja različne prispevke, ki jih je njihovemu delu doprinesel ukrep prepovedi približevanja. Kljub razlikam pa so tudi nekatere podobnosti. Vprašani iz centra in s sodišča menijo, da jim je ukrep prinesel nove dodatne naloge in obremenitve. Strokovni delavci centra oziroma delavci interventne službe morajo takoj nuditi PSP žrtvi. Preiskovalni sodnik pa

mora v okviru dežurne preiskovalne službe v 24 urah opraviti sodno kontrolo o ukrepu, ki ga izreče policija.

Na CSD, policiji ter tožilstvu so odgovorili, da je ukrep prispeval k učinkovitejši in takojšnji pomoči žrtvi ter k večji zaščiti žrtve. Policisti in zaposleni na CSD pripisujejo v prid ukrepu to, da iz nasilnega okolja umika nasilneža in ne žrtve. V obeh službah se strinjajo, da se je okrepilo in poglobilo sodelovanje med njima.

4.2.4 PRISPEVEK POSAMEZNIH SLUŽB K OSVEŠČENOSTI IN INFORMIRANOSTI LJUDI O UKREPU PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA

Odgovor na to sem iskala s 7. vprašanjem iz vprašalnika: »Kaj vaša služba naredi za osveščenost in informiranost ljudi o ukrepu prepovedi približevanja kraju oziroma osebi?« Poizvedovala sem o načinih opozarjanja ljudi na obstoj ukrepa ter seznanjanja o njegovem namenu in poteku. Pri tem so me zanimale razlike in podobnosti različnih služb.

4.2.4.1 Centri za socialno delo

- **Regijska koordinatorica za obravnavo nasilja** poudarja, da je ena izmed njenih nalog tudi osveščanje strokovne in laične javnosti o problemu nasilja v družini. Meni, da je javnost o njem seznanjena. Ljudje, ki doživljajo nasilje, ga več prijavljajo. Strokovni delavci spodbujajo ljudi k ničelni toleranci do nasilja ter k temu, da ob zaznavi nasilja v okolju to takoj prijavijo. Večkrat na leto se glede ukrepov srečajo s policijskimi postajami in Policijsko upravo Nova Gorica.
- **Strokovni delavec iz CSD Nova Gorica** pove, da pri samem delu ter na raznih akcijah v lokalnih skupnostih stranke in druge redno obveščajo o ukrepu.
- **Strokovna delavka iz CSD Ajdovščina** pravi, da strokovne delavke pri svojem delu konstantno informirajo stranke o obstoječem ukrepu. Večkrat imajo sestanke s strokovnimi delavci drugih služb (npr. šole, zdravstva), kjer jih seznanjajo o ukrepu.
- **Strokovna delavka iz CSD Tolmin** pove, da so na voljo zloženke, ki so dostopne na hodnikih centra ter v pisarnah vseh strokovnih delavk.

- **Strokovna delavka iz CSD Idrija** pravi, da se v razgovorih s strankami zavzemajo za ničelno toleranco do nasilja. V primerih, ko sumijo, da je nasilje v družini, vendar stranke tega ne povedo, jih vseeno opremijo z informacijami o nasilju ter ukrepu. Preventivno delujejo na mladinskih delavnicah in naravoslovnih dnevih po osnovnih šolah v njihovih občinah.

Ena izmed nalog regijske koordinatorke za obravnavo nasilja je osveščanje strokovne in laične javnosti o problemu nasilja v družini, kamor sodi tudi predstavitev ukrepa prepovedi približevanja. Ob uvedbi je ukrep predstavila na vseh CSD v regiji. Pri delu se vsi zaposleni zavzemajo za ničelno toleranco do nasilja ter stranke redno informirajo o problemu nasilja ter o obstoječem ukrepu. Vsi vprašani omenjajo tri zloženke, na eni je opisan sam ukrep prepovedi približevanja, druga je namenjena žrtvi nasilju, tretja pa nasilnežu. Na njih so predstavljene razne oblike pomoči tako za žrtve kot za povzročitelje nasilja. Zloženke so na vseh CSD na vidnih mestih – na hodnikih in v vseh pisarnah. Na voljo so tudi v šolah, zdravstvenih ustanovah, policijskih postajah ter v neprofitnih organizacijah v regiji (v materinskem domu, varni hiši, Ozari, Šenu, VDC, mladinskem centru, na Karitasu in Rdečem križu).

Nekateri vprašani omenjajo sodelovanje v medijih. Ukrep je bil večkrat predstavljen na lokalni televiziji ter v časopisih. Imeli so razne okrogle mize in tiskovne konference na to temo. Pogosto imajo predstavitve v medijih skupaj s predstavniki policije. Večkrat na leto se glede ukrepov srečajo s policijskimi postajami in Policijsko upravo Nova Gorica. Pogosto imajo tudi sestanke s strokovnimi delavci drugih služb (npr. šole, zdravstva) in jih seznanjajo o ukrepu. Prav tako omenjajo preventivno dejavnost preko mladinskih delavnic in naravoslovnih dnevov v osnovnih šolah.

4.2.4.2 Policijske postaje

- **Policist iz PP Nova Gorica** pove, da ljudi o ukrepu seznanjajo predvsem preko preventivne dejavnosti in v okviru razgovorov z žrtvami. Svetujejo jim iskanje pomoči pri nevladnih organizacijah.

- **Policist iz PP Ajdovščina** pravi, da o ukrepu ljudi osveščajo prek raznih okroglih miz in predavanj.

- **Policist iz PP Idrija** pove, da žrtvam in storilcem posredujejo zloženke o ukrepu. Zloženke so na policijskih postajah na vidnih mestih in tako vsem dostopne.

Vprašani policisti so bili v odgovorih zelo usklajeni. Menijo, da je njihov prispevek k osveščenosti ljudi o ukrepu predvsem prek preventivne dejavnosti. Na to temo se udeležujejo raznih okroglih miz in predavanj. Omenili so zloženke o ukrepu, ki so na vidnih mestih na vseh policijskih postajah. Ob izreku ukrepa jih posredujejo žrtvam in storilcem nasilja, prav tako pa so na voljo vsem, ki potrebujejo kakršnokoli informacijo o ukrepu in pomoči.

4.2.4.3 Sodišče

Preiskovalni sodnik meni, da naloga sodišča ni v ozaveščanju in informiranju. Njihova naloga je le sodna presoja o zakonitosti ukrepa, ki ga izreče policija, in odločanje o potrditvi, razveljavitvi ali podaljšanju ukrepa od 2 do 60 dni.

4.2.4.4 Tožilstvo

Tožilka pravi, da njihova služba ima kontakt le z oškodovanci, ko jim lahko svetuje glede podaljšanja ukrepa po Zakonu o policiji. Njihova naloga ni informiranje javnosti o ukrepu.

Vprašani s policije in CSD navajajo zelo podobne načine opozarjanja ljudi na obstoj ukrepa ter seznanjanje o njegovem namenu in poteku. Oboji poudarjajo tri zloženke z natančnim opisom ukrepa in možnimi oblikami pomoči tako za žrtve kot za nasilneže. Zloženke so na voljo na vidnih mestih prostorov obeh služb. Predstavniki obeh služb prav tako menijo, da je pomembna preventivna dejavnost ter omenjajo sodelovanje na raznih okroglih mizah na temo nasilja v družini in samega ukrepa prepovedi približevanja. Včasih sodelujejo pri istih prispevkih predstavniki obeh služb.

Preiskovalni sodnik in tožilka navajata, da naloga sodišča oziroma tožilstva ni v osveščanju in informiranju ljudi o ukrepu. Njuna naloga je le svetovanje žrtvam nasilja glede podaljšanja ukrepa prepovedi približevanja oziroma odločanje o podaljšanju le-tega.

4.2.5 SODELOVANJE MED CSD, POLICIJO IN SODIŠČEM V PRIMERIH NASILJA V DRUŽINI PRED UVEDBO UKREPA PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA, SODELOVANJE SEDAJ TER ŽELJE ZA NADALJNJE SODELOVANJE

Odgovor na to sem poizvedovala z 8. vprašanjem iz vprašalnika, ki je imelo 3 podvprašanja: »Kako je sodelovanje med službami potekalo v primerih nasilja v družini pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja«, »Kako sodelovanje poteka sedaj?« ter »Kakšna pričakovanja in želje imate glede nadaljnjega sodelovanja?«.

Zaščita in pomoč žrtvam družinskega nasilja je zahtevno in kompleksno delo, ki ne more biti učinkovito, če je le v pristojnosti samo posamezne službe. Sodelovanje med CSD, policijo in sodiščem je zato nujno. Zanimale so me spremembe, ki jih je medsebojnemu sodelovanju prinesel ukrep prepovedi približevanja, ter kaj pri tem pogrešajo in si v prihodnje želijo.

4.2.5.1 Centri za socialno delo

- **Regijska koordinatorka za obravnavo nasilja** meni, da je pred uvedbo ukrepa sodelovanje med službami potekalo nesistematično, neenotno. Vsak center si je sodelovanje predstavljal po svoje. Ukrep prepovedi približevanja in ZPND sta prinesla enotno in bolj usklajeno sodelovanje med institucijami. S predstavniki imajo osebni odnos. Pričakuje, da ko bo sprejet krovni protokol sodelovanja med institucijami, se bo sodelovanje še bolj okrepilo in izboljšalo, saj bo vsaka služba natančno vedela, kaj je njena naloga.

- **Strokovni delavec iz CSD Nova Gorica** pove, da je sodelovanje vedno bolj ali manj dobro potekalo. Sedaj je sodelovanje še boljše, saj je vsaki službi jasneje, kaj je njena naloga. Pričakuje, da bo (kot doslej) vsaka služba dobro opravljala svoje delo.

- **Strokovna delavka iz CSD Ajdovščina** meni, da je sodelovanje pred ukrepom potekalo nekoliko slabše. Potrebovali so več časa, da so se srečali z vsemi potrebnimi službami. Meni, da sodelovanje sedaj poteka dobro, je ažurno in bolj učinkovito. Za naprej želi, da bi se sodelovanje s sodstvom in tožilstvom okrepilo, saj centri večinoma sodelujejo le s policijo.

- **Strokovna delavka iz CSD Tolmin** meni, da je pred uvedbo ukrepa sodelovanje med službami potekalo, vendar je bilo za uporabnike neopazno. Sedaj je sodelovanje veliko bolj

okrepljeno. Poteka v obliki timov, preko telefonskih kontaktov, skupaj izdelujejo načrte pomoči žrtvam ter se dogovarjajo o potrebnih aktivnostih posameznih služb.

- **Strokovna delavka iz CSD Idrija** pravi, da je bilo sodelovanje tudi pred uvedbo ukrepa korektno, vendar pa ni bilo obvezno. Meni, da se je sodelovanje izboljšalo. Z njim je zadovoljna, saj se timskih sestankov vedno udeležijo vsi povabljeni.

Glede mnenja o sodelovanju med službami pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja imajo vprašani različna mnenja. Nekateri menijo, da je tudi prej sodelovanje potekalo korektno in dobro. Ena dodaja, da ni bilo obvezno, druga pa, da je bilo za uporabnike neopazno. Dve strokovni delavki sta mnenja, da je sodelovanje prej potekalo nekoliko slabše, nesistematično in neenotno. Potrebovali so več časa, da so se srečali z vsemi potrebnimi službami. Vsi pa se strinjajo, da je od uvedbe ukrepa sodelovanje še boljše, učinkovitejše, enotno, bolj usklajeno, ažurno in okrepljeno. Z njim so na vseh centrih v regiji zadovoljni. Čutijo, da imajo s predstavniki drugih služb dober, osebni odnos. Sodelujejo v raznih timih, na okroglih mizah, posvetih, kontaktirajo preko telefonov ter se skupaj dogovarjajo o aktivnostih posameznih služb. Ukrep in ZPND določata jasnejše naloge posamezne institucije. Pri izreku prepovedi približevanja gre torej za povezovanje omenjenih služb, kar pa pripomore tudi k boljšemu medsebojnemu sodelovanju na drugih področjih.

Nobeden od vprašanih nima posebnih želja in pričakovanj glede sprememb v nadaljnjem sodelovanju s policijo, sodiščem in tožilstvom. S sodelovanjem so zadovoljni in želijo, da bi bilo v bodoče najmanj tako dobro, kot je sedaj, oziroma da se bo še okrepilo. Želijo, da bi še naprej vsaka služba dobro opravljala svoje delo. Ena strokovna delavka je omenila, da si želi, da bi se sodelovanje s sodstvom in tožilstvom okrepilo, saj njihov center večinoma sodeluje le s policijo.

Koordinatorica je omenila krovni protokol sodelovanja med institucijami, ki naj bi bil v kratkem sprejet. Pričakuje, da se bo na podlagi protokola sodelovanje še bolj utrdilo, saj bodo institucije dolžne sodelovati s CSD.

4.2.5.2 Policijske postaje

- **Policist iz PP Nova Gorica** pravi, da sodelovanje pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja ni bilo sistematično, ampak je šlo za sodelovanje »od primera do primera«. Ukrep je prinesel bolj formalizirano sodelovanje. Pristojnosti posameznih služb so točneje določene. Posebnih pričakovanj nima. Želi le, da bi bil postopek izreka ukrepa prepovedi približevanja mladoletnikom bolje definiran.

- **Policist iz PP Ajdovščina** meni, da je bila komunikacija med službami pred uvedbo ukrepa bolj v pisni obliki. Po uveljavitvi ukrepa je praksa taka, da se vse navedene službe (CSD, ODT, PS, policija), med seboj povezujejo v času izrekanja ter po izreku ukrepa. Želi, da bi v prihodnje tovrstno sodelovanje vzdrževali na istem nivoju.

- **Policist iz PP Tolmin** meni, da v preteklosti sodelovanje ni bilo tako enotno. Sodelovanje med službami poteka na visokem nivoju v okviru formalnih in neformalnih sestankov, na multidisciplinarnih timih ter z medsebojnim obveščanjem. Meni, da bi bilo za celovito obravnavo posameznih zadev nujno potrebno vključiti tudi zdravstveno službo.

- **Policist iz PP Idrija** pravi, da v preteklosti sodelovanje ni bilo sistematično. Sodelovanje med službami poteka bolj transparentno.

Vprašani policisti se strinjajo, da sodelovanje med institucijami pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja ni bilo tako intenzivno kot danes. Ni bilo celovito, enotno in sistematično, ampak je šlo za sprotno sodelovanje, od primera do primera. Sodelovanje je potekalo bolj v pisni obliki.

Menijo, da se je z uvedbo ukrepa sodelovanje izboljšalo in okrepilo. Omenjene službe se povezujejo v času trajanja ukrepa ter po koncu ukrepa. Gre za bolj formalizirano sodelovanje preko raznih sestankov, multidisciplinarnih timov ter sprotnega medsebojnega obveščanja. Z ukrepom so pristojnosti posameznih služb točneje določene.

Policisti nimajo posebnih pričakovanj in želja glede nadaljnjega sodelovanja omenjenih služb. Na območju vseh policijskih postaj je trenutno sodelovanje med vpletenimi institucijami dobro, zato želijo takšno sodelovanje vzdrževati in razvijati. Na dveh policijskih postajah predlagajo, da bi v prihodnje bile v celovito obravnavo primerov izrekov ukrepa prepovedi približevanja vključene tudi druge službe, posebno zdravstvena služba. S tem bi dobili popolnejšo in obsežnejšo sliko primera, kar bi pripomoglo k lažji in učinkovitejši izbiri

rešitve. Na eni policijski postaji so kot željo za prihodnost izpostavili, da bi bil postopek izreka ukrepa prepovedi približevanja mladoletnikom bolj podrobno definiran.

4.2.5.3 Sodišče

Preiskovalni sodnik meni, da bi o kakšnem sodelovanju v pravnem pomenu besede težko govorili. Gre za delitev vlog v okviru pristojnosti posameznih institucij in s tem povezanih medsebojnih komunikacij, ki povečini niso povzročale večjih težav. Sodelovanje poteka enako kot pred uvedbo ukrepa. V prihodnje želi in pričakuje, da vsak dobro in pravočasno odigra svojo vlogo.

4.2.5.4 Tožilstvo

Tožilka meni, da je sodelovanje nujno predvsem med policijo, sodiščem in CSD, ki mora biti z ukrepom seznanjen. Meni, da je sodelovanje v veliki meri odvisno od zakonodaje, zato nima nobenih pričakovanj.

Tožilka opozarja, da pri ukrepu prepovedi približevanja po Zakonu o policiji tožilstvo nima pomembne vloge, zato je pomembnejše sodelovanje med CSD, policijo in sodiščem.

Medtem ko se na vseh vprašanih policijskih postajah strinjajo, da je bilo pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja sodelovanje med CSD, policijo in sodiščem bolj šibko, so na CSD različna mnenja. Preiskovalni sodnik ter nekateri strokovni delavci so s sodelovanjem zadovoljni in menijo, da poteka enako kot pred uvedbo ukrepa. Na nekaterih centrih in policijskih postajah menijo, da sodelovanje ni bilo enotno, ampak je bilo sprotno, od primera do primera. Prav tako kot na policijskih postajah pa se tudi na centrih strinjajo, da se je od uvedbe ukrepa sodelovanje okrepilo, je bolj sistematično, enotno, usklajeno in učinkovitejše. V obeh službah so s sodelovanjem zadovoljni. Le-to poteka preko sestankov, timov ter sprotnega medsebojnega obveščanja. Dobro se jim zdi, da so z ukrepom naloge posameznih služb jasneje določene.

Glede nadaljnjega sodelovanja nimajo v nobeni od služb posebnih želja in pričakovanj. Obstoječe sodelovanje želijo vzdrževati in ga še okrepiti. Nekateri strokovni delavci in delavke CSD si želijo bolj okrepljenega sodelovanja s sodstvom. Na CSD in policiji pa si

želijo pri obravnavi te problematike boljšega sodelovanja z zdravstveno službo. Sodišče ter CSD imata skupno željo, da bi v prihodnosti vsaka služba dobro in pravočasno opravila svoje delo.

Vse službe (CSD, policija, sodišče in tožilstvo) menijo, da je ukrep prepovedi približevanja po Zakonu o policiji pozitivna in učinkovita oblika pomoči žrtvi in povzročitelju nasilja. Iste službe na različnih območjih vidijo podobne dejavnike, ki opravičujejo učinkovitost ukrepa. Precej podobne razlage glede učinkovitosti podajajo na CSD in policiji. Sodišče in tožilstvo gledata na ukrep kot na kratkoročno rešitev problema in menita, da je lahko učinkovit le ob nadgradnji z drugimi oblikami pomoči.

Prav tako pri istih službah na različnih območjih ne prihaja do nasprotij v oceni pomanjkljivosti ukrepa, ampak se med seboj le dopolnjujejo. Opazila sem, da sta policista iz policijskih postaj Tolmin in Idrija omenila težave v nadzoru ukrepa v primerih, ko žrtev ali nasilnež biva v oddaljenih in osamljenih območjih. Razlog za to iščem v tem, da k njunima policijskima postajama sodijo tudi vasi, ki so v hribovitem in težko dostopnem območju. Sicer pa so različne službe navajale različen primere neučinkovitosti in pomanjkljivosti ukrepa, ki so vezani na njihovo konkretno delo. Tudi pri tem so bili bolj usklajeni policisti in zaposleni na CSD kot predstavniki drugih služb. Sicer pa na CSD vidijo razloge za neučinkovitost izrečenega ukrepa predvsem v raznih duševnih in psihičnih boleznih, policisti v nadzorovanju ukrepa, sodnik pa v tem, da se ukrep ne nadgradi z drugimi oblikami pomoči. Nobena služba nima večjih pripomb glede ukrepa.

Do uvedbe ukrepa so represivne institucije reševale primere nasilja v družini po ZKP. Iz nasilnega odnosa se je umikala žrtev, kateri so na CSD pomagali pri iskanju nastanitve. Pomemben prispevek ukrepa je ta, da policisti iz nasilnega odnosa odstranijo nasilneža in ne več žrtve. Problematiko rešujejo v sodelovanju med CSD, policijo in sodiščem. Tako je obravnava bolj enotna, sistematična in celovita.

Glavno vlogo pri osveščanju javnosti o ukrepu in problemu nasilja ima regijska koordinatorka za obravnavo nasilja. Poleg nje pa so dolžni tudi ostali strokovni delavci na CSD ter policisti

obveščati in informirati ljudi o obstoječem problemu in ukrepu. Naloga preiskovalnega sodnika in tožilke ni osveščanje in informiranje.

Z uvedbo ukrepa se je sodelovanje predvsem med CSD in policijo pa tudi s sodiščem okrepilo, je bolj sistematično, enotno, usklajeno in učinkovitejše, saj so z ukrepom naloge posameznih služb jasneje določene. Glede nadaljnjega sodelovanja nimajo v nobeni od služb posebnih želja in pričakovanj. Obstoječe sodelovanje želijo vzdrževati in ga še okrepiti. Pogrešajo pa sodelovanje z zdravstvom.

5 RAZPRAVA

Na osnovi prebrane literature in obdelanih vprašalnikov lahko sklenem, da do septembra 2004, ko je bil uveden ukrep prepovedi približevanja, primerov nasilja v družini niso obravnavali enotno, sistematično in celovito. Represivni organi so ravnali po ZKP, po katerem je bilo od leta 1999 mogoče izreči ukrep prepovedi približevanja namesto pripora. V primeru kaznivega dejanja so policisti storilca privedli k preiskovalnemu sodniku. Ko je obstajala ponovitvena nevarnost ali nevarnost za življenje in zdravje ljudi, je tožilstvo predlagalo odreditev prepovedi približevanja ali pripora. Ustrezen omejevalni ukrep je odredil preiskovalni sodnik. Ukrep zoper nasilneža je torej bil, vendar žrtve ni zaščitil. Iz nasilnega odnosa so bili primorani umakniti žrtev ter ji pomagali pri iskanju ustrezne namestitve.

Od uvedbe ukrepa prepovedi približevanja do konca leta 2008 sta bila na Goriškem izrečena 102 ukrepa. V letu 2004 ni bilo nobenega primera, leta 2005 se je izreklo 18 ukrepov, v naslednjih letih pa po 28 primerov. Pričakovali bi, da bi se število ukrepov vsako leto konstantno večalo (kot je značilno za večino regij). Znatno se je povečalo le iz leta 2005 na leto 2006, nato pa se je ohranjalo vsa leta enako. Glede na spremembo Zakona o policiji, po katerem se lahko ukrep prepovedi približevanja izreka tudi za kazniva dejanja (ne le prekrške), bi pričakovali, da se bo po letu 2006 število ukrepov še povečalo. Hitro rast števila ukrepov lahko pripišemo hitremu spoznanju in osveščenosti ljudi o problemu nasilja in možnostih pomoči, kamor sodi tudi ukrep prepovedi približevanja, o čemer so strokovni delavci CSD skupaj s policijo osveščali prek medijev. Posledica tega je večja občutljivost ljudi za nasilje ter prepričanje, da je potrebno vsako nasilje prijavljati. Hkrati pa je rezultat verjetno povezan tudi s takojšnjo poglobitvijo ter ohranjanjem dobrega sodelovanja med CSD in policijo.

Ukrep prepovedi približevanja je bil ob uvedbi nepoznan. Posebej povzročitelji pa tudi žrtve so ga težko sprejeli. Glavno vlogo pri obveščanju strokovne in laične javnosti o problemu nasilja v družini ima na centru koordinatorka za obravnavo nasilja. Raziskava je pokazala, da na CSD in policiji dajejo velik pomen 3 zloženkam (eni z opisom ukrepa, drugi namenjeni žrtvi, tretji pa povzročitelju nasilja), ki so na voljo na vseh CSD, policijskih postajah, šolah, zdravstvenih ustanovah ter ostalih javnih zavodih in neprofitnih organizacijah v regiji. Namen

zloženek je, da bi bil ukrep prepovedi približevanja prepoznaven ter sprejet s strani žrtev in nasilnežev, da bi čim več nasilja prišlo na dan ter se čim prej začela pomoč žrtvam in povzročiteljem. Posledično bi bilo nasilja manj in se le-to ne bi ponavljalo. Sklenem lahko, da CSD in policija s podobnimi dejavnostmi osveščajo in informirajo javnost o nasilju v družini ter o samem ukrepu prepovedi približevanja (prek medijev: okroglih miz, prispevkov na radiu in televiziji, člankov v časopisih; mladinskih delavnic, naravoslovnih dnevov itd.). Naloga sodišča in tožilstva pa ni v informiranju ljudi.

Sodelovanje med policijo, CSD in sodiščem je na Goriškem že pred uvedbo ukrepa dokaj dobro potekalo, odtlej pa je še učinkovitejše, bolj usklajeno, poglobljeno in okrepljeno. Na to kaže redna in popolna udeležba na kriznih timih in dobro sodelovanje strokovnjakov iz različnih institucij. Za učinkovito obravnavo primerov nasilja v družini je pomembno, da se takoj ob zaznavi nasilja vzpostavi komunikacija med CSD in policijo ter se ohranja ves čas obravnave posameznega primera. Le tako je lahko ukrep učinkovit in prinese pozitivne rezultate za žrtve in nasilneže. Sklenem lahko, da so s sodelovanjem v osnovi v vseh službah zadovoljni, saj zakon jasneje določa naloge posameznih služb.

Aprila 2009 bo sprejet Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini. Na podlagi tega bo sodelovanje med institucijami še boljše, saj bo vsaka še jasneje vedela, kaj so njene naloge in pristojnosti.

Najpogosteje je ukrep izrečen isti osebi enkrat. V redkih primerih pa ji je izrečen tudi drugič ali lahko celo tretjič. Glede na to, da je takih primerov malo, lahko sklepamo, da nasilneža ukrep prisili, da začne drugače razmišljati ter se začne zavedati, da mora nekaj narediti, da se lahko spet vrne v družino. V nekaterih primerih se odloči za pomoč pri odpravi vzrokov za nasilno vedenje. Včasih zakonca na podlagi ukrepa ugotovita, da je zveza nevzdržna in se odločita za razvezo. Ko je nasilnežu izrečen ukrep dejansko občuti negativne posledice svojega vedenja, to pa ga lahko odvrne od ponovitve podobnih dejanj. Tako ali drugače ponavadi ukrep vpliva na to, da se nasilje ne ponavlja več.

Na osnovi literature in obdelanih vprašalnikov iz CSD in policije sem ugotovila, da je manj ponovitev pri posameznem primeru posledica učinkovitosti ukrepa. Iz tega namreč sledi, da je

ukrep nasilnežu zalegel. Sklenem lahko, da ukrep prepreči nove, istovrstne kršitve, saj ima za nasilneža pomembno sporočilno vrednost, da nasilje ni dopustno in sprejemljivo.

Poleg tega lahko učinkovitost ukrepa podkrepim tudi z drugimi dejstvi. Namreč, strokovnim službam omogoča vstop v družino ter takojšnje ukrepanje. Nasilneža ustavi v nasilni situaciji in zagotovi takojšnjo varnost žrtvi nasilja. Iz nasilnega odnosa umika nasilneža in ne žrtve, kot je bilo to značilno za dotedanjo prakso. Nasilje se takoj preneha, v svetovanje in pomoč pa se pogosto vključita tako žrtev kot nasilnež. PSP se opravi z vsakim posebej. Menim, da če se nasilnež odloči, da bo sprejel strokovno pomoč, pomeni to resnično in trajno varnost oškodovani osebi. Zato je z vidika iskanja trajne rešitve za ureditev razmer v družini pomembno, da se CSD takoj vključi v obravnavo. Če pa kdo noče sprejeti pomoči, ga v to ne morejo prisiliti.

Iz literature in obdelanih vprašalnikov iz CSD, policije, tožilstva in sodišča lahko sklepamo, da je ukrep prepovedi približevanja učinkovita oblika pomoči tako žrtvi kot nasilnežu ter učinkovit pripomoček pri zmanjševanju nasilja v družini, saj steče hitro in doseže uporabnike v času večjega interesa za razrešitev situacije. Ravno zaradi tega je potrebno reagirati takoj ob izreku ukrepa. Ukrep pomeni čas, v okviru katerega žrtev in povzročitelj skupaj s strokovnimi delavci nerepresivnih institucij pridejo do poti, ki vodijo do zelenih dolgoročnih rezultatov.

Glede na to, da pa le obstajajo primeri, ko je ukrep večkrat izrečen isti osebi, lahko rečem, da ukrep ni vedno učinkovit. Z raziskavo sem ugotovila, da je glavni razlog za neučinkovitost ta, da se žrtev sama ne drži ukrepa ter s tem dovoli nasilnežu, da ga krši. Že pred iztekom ukrepa žrtve pogosto sprejmejo nasilneža v domače okolje. Nasilje se po ukrepu nadaljuje tudi v primerih, ko so pri nasilnežu prisotne psihične motnje, motnje v duševnem zdravju ter razne odvisnosti. Vsekakor pa ukrep ne more biti uspešen, če se ne nadgradi z drugimi oblikami pomoči, ki jih izvajajo institucije, kot so CSD, zdravstvene ustanove, neprofitne organizacije itd.

Pomembna pomanjkljivost pri izreku ukrepa je neurejeno sodelovanje z zdravstvom. Pogosti so primeri, ko gre pri nasilnežu za psihične motnje oziroma psihiatrične diagnoze in je le-ta nepredvidljiv ter lahko nevaren, da bo sebi in drugim kaj storil. V tem primeru bi moral nasilnež na zdravljenje. Sicer pa je ukrep vezan na trenutno presojo policista, kar je lahko zelo hudo breme zanj, da pravilno v kratkem času oceni pogoje in okoliščine, ki opravičujejo izrek

ukrepa. Spoštovanje in nadzor nad izvajanjem ukrepa ves čas trajanja ukrepa izvaja policija. Če storilca zaloti na območju prepovedi približevanja, ga takoj odstrani s tega območja. Problem nastane, če žrtev ali storilec živi na osamljenem in oddaljenem kraju. Nadzor je v takih primerih otežen.

Ukrep je prinesel boljšo, učinkovitejšo ter takojšnjo zaščito žrtve, saj se iz nasilnega odnosa umika storilec in ne več žrtev. V prvi vrsti se zaščiti in pomaga žrtvi. Hkrati pa se intenzivno dela tudi z nasilnežem na odpravljanju vzrokov nasilnih dejanj. V okviru PSP se torej nudi pomoč tako žrtvi kot nasilnežu. Vsakega posebej seznani o ukrepu, z dinamiko nasilja v družini, z oblikami pomoči, ki so jima na voljo, ter o možnostih podaljšanja ukrepa. Povzročitelju nudijo informacije o možnih namestitvah v času ukrepa, žrtvi pa pomagajo pri sestavi predloga za podaljšanje. Pri delu s povzročiteljem se mi zdi pomembno, da strokovni delavec upošteva njegove obrambne strategije (zanikanje nasilnega vedenja, predstaviti sebe kot žrtev itd.) ter da izhaja iz njegove odgovornosti za nasilno vedenje. Tudi po izteku ukrepa so uporabniki lahko vključeni v strokovno pomoč in obravnavo s strani pristojnega CSD – osebna pomoč, svetovanje, denarne socialne pomoči, javna pooblastila itd. V večini primerov PSP z žrtvijo obsega več razgovorov. Nasprotno pa je pogosto s povzročitelji opravljen le en razgovor, ker ti po navadi nimajo potrebe po sprejemanju pomoči. Nekateri pa se po izreku ukrepa vendarle vključijo v svetovanje, zdravljenje alkoholizma ali katero drugo obliko pomoči na CSD oziroma v kakšni neprofitni organizaciji.

Ukrep je prinesel tudi večji obseg dela zaposlenih na CSD, sodišču in policiji. Po zaključeni policijski intervenciji je naloga dežurnega na interventni službi oziroma strokovnega delavca pristojnega CSD zagotoviti takojšnjo ustrezno strokovno obravnavo in varnost žrtvam. Preiskovalni sodnik pa mora v okviru dežurne preiskovalne službe v 24 urah izdati sklep o potrditvi, razveljavitvi ali podalšanju ukrepa do 10 dni.

Vsako leto je večina ukrepov izrečenih v času interventne službe. Menim, da je to zato, ker so ob vikendih, praznikih in v večernih urah domači več skupaj. Med delavniki so navadno vsak po svojih opravilih, zato so manjše možnosti, da pride do spora in prepиров. Veliko več ukrepov letno je na območju, ki ga pokriva CSD Nova Gorica. Razlog za to je, da Upravna enota Nova Gorica vključuje kar 6 občin, medtem ko k ostalim trem upravnim enotam sodijo

le po 2 oziroma 3 občine. CSD Nova Gorica torej zajema največje območje svojega delovanja. V območju delovanja ostalih treh CSD je število ukrepov približno enako.

Rezultati so pokazali, da je zelo malo ukrepov razveljavljenih. Relativno malo je tudi ukrepov, ki so jih preiskovalni sodniki potrdili, vendar jih niso podaljšali na 10 dni. Večina jih je podaljšanih do 10 dni. V redkih primerih so ga na predlog stranke podaljšali do 60 dni. Podaljšanje ukrepa ima velik pomen, zato strokovni delavec na CSD žrtvi nudijo pomoč pri sestavi predloga za podaljšanje ukrepa. 3 dni pred iztekom ukrepa ima žrtev možnost predlagati podaljšanje ukrepa do 60 dni, če za to obstajajo razlogi. Vlogo za podaljšanje ukrepa vloži pri dežurnem preiskovalnem sodniku na okrožnem sodišču. Podaljšanje ukrepa pomeni večji pritisk na povzročitelja, da začne spreminjati svoje razmišljanje in vedenje in si po možnosti poišče potrebno strokovno pomoč. Hkrati pa pomeni tudi možnost za žrtev, da v miru in brez strahu razmisli glede nadaljnjega življenja z ali brez nasilneža. Nekatere žrtve pa kljub takojšnji in intenzivni pomoči ne dajo vloge za podaljšanje ukrepa ali celo želijo, da se ukrep prekliče. Razlog za to je, da ne uvidijo resnosti svojega položaja in že med ali takoj po prenehanju ukrepa vstopijo v enak odnos s povzročiteljem. Menim, da je za potrditev prošnje za podaljšanje ukrepa do 60 dni poleg argumentov za podaljšanje pomembna tudi praksa preiskovalnega sodnika. Pri nekaterih je dovolj že, da ga žrtev seznani s preteklimi izkušnjami ter grožnjami, zaradi katerih se čuti ogroženo in prestrašeno, za druge pa so pomembnejši dokazi o kršitvah ukrepa.

Poudariti moram, da število žrtev in povzročiteljev v raziskavi ni natančno, saj je bil v nekaterih primerih istemu povzročitelju ukrep izrečen večkrat. Poleg tega pa v nekaterih primerih niso zabeležene vse žrtve, ki so bile priča nasilju.

Vseh zabeleženih žrtev, na katere se je ukrep v letih od 2006 do 2008 nanašal, je 125. Poudariti moram, da je bila v vseh primerih partnerskega nasilja (vključno z bivšim partnerjem) žrtev ženska, moški pa povzročitelj. Precej je bilo tudi primerov, ko je sin izvajal nasilje nad starši. Leta 2006 je mama izvajala nasilje nad hčerko. Zoper njo je bil dvakrat izrečen ukrep. Poleg partnerjev, sinov in matere sta bila povzročitelja tudi snaha in brat. Vseh povzročiteljev je bilo v treh letih 84, od tega 81 moških in 4 ženske. V vseh primerih je šlo za kombinacijo fizičnega in psihičnega nasilja, ki se je izražalo v grožnjah, prepirih, kričanju in fizičnem obračunavanju. V veliko primerih je bil prisoten alkohol, droge ali psihične motnje.

Najpogostejše žrtve nasilja v družini so ženske v okviru partnerskega odnosa. V to vlogo so vključene žene, izvenzakonske partnerice, bivše žene in bivše izvenzakonske partnerke. Poleg tega se ukrep pogosto nanaša tudi na mladoletne otroke, ki so prisotni ob izvedenem nasilju. Tako iz raziskave kot iz prebrane literature lahko sklepam, da v večini primerov nasilje v družini doživljajo ženske in otroci. Otrok je žrtev nasilja tudi, če le spremlja nasilje oziroma če živi v okolju, kjer se nasilje izvaja. To je tudi nasilje nad njim in vpliva na njegov razvoj, saj mu predstavlja veliko travmatsko izkušnjo.

Poleg teh pa so se v treh letih na Goriškem izrekli tudi ukrepi, ko je šlo za nasilje med sorojenci (polnoletnimi brati) ter za nasilje nad starejšimi (predvsem ostarelimi starši).

V literaturi sem zasledila, da so poleg žensk in otrok starejši tisti, ki se najpogosteje znajdejo v primežu različnih oblik nasilja. To so potrdili tudi rezultati iz raziskave. Pogosto se prepletajo različne oblike psihične in čustvene zlorabe, fizičnega nasilja ter ekonomskega izsiljevanja in izkoriščanja. V teh primerih je šlo večinoma za to, da so starejši sinovi, ki so živeli doma, imeli težave z alkoholom ali psihične motnje, so bili brezposelni in so izvajali psihično nasilje nad ostarelimi starši. Grožnjam se je pridružil tudi udarec. Ni pa bilo nobenega primera tiste oblike nasilja, ko bi mladoletni otrok izvajal nasilje nad svojimi starši. Zanimivo se mi zdi, da prav tako ni bilo nobenega primera, ko bi bila ženska nasilna do svojega partnerja. Kot sem v literaturi zasledila, je značilnost tovrstnega nasilja ta, da je izredno nizka stopnja prijav. To je potrdila tudi raziskava. Moškim je nerodno priznati, da je žrtev nasilja svoje partnerke. S tem bi moral namreč priznati, da ne izpolnjuje vloge moškega v patriarhalni družbi, kar bi ga še dodatno stigmatiziralo. Moški so pogosto tarča psihičnega nasilja s strani svojih partnerk, vendar tega nasilja ne prijavljajo.

Rezultati so pokazali, da je povprečna starost žrtve (41 let) v osnovi 2 leti manjša od starosti povzročitelja (43 let). Sicer pa sem na osnovi obdelanih podatkov opazila, da je v treh letih povprečna starost žrtve dosti bolj nihala kot starost povzročitelja. Iz povprečne starosti 44 let je v naslednjem letu padla na 38 let, potem pa se je dvignila na 41 let. Povprečna starost povzročitelja je vedno nihala od 42 do 43 let. Razlog za to je, da so med žrtvami bili poleg partnerk, ki so bile najpogosteje v dvajsetih in tridesetih letih, tudi ostareli starši, katerih starost se je gibala med 70 in 90 leti in celo deklica, stara 1 leto. Razpon med najmlajšo in najstarejšo žrtvijo je torej od 1 do okoli 90 let. Pri tem niso upoštevani otroci, ki so bili poleg

odraslih prav tako priča nasilju. Pri upoštevanju le-teh bi bila dejanska povprečna starost žrtve mnogo manjša. Starost povzročitelja se je gibala na intervalu od 23 do približno 70 let.

Tudi v podatkih o statusu so zajete samo žrtve, ki so nasilje prijavile, brez ostalih, ki so bili prav tako priča nasilju. Podatki sicer kažejo, da je več nasilnežev kot žrtev zaposlenih, vendar je prav tako več povzročiteljev kot žrtev nezaposlenih. Če upoštevamo, da upokojeni prejemajo pokojnino, lahko trdimo, da ima več žrtev (53%) kot povzročiteljev (43%) svoj vir dohodka. Menim, da nezaposlenost res predstavlja resno obremenitev in velik stres za osebo, vendar ni razlog za nasilno vedenje, lahko pa vpliva na povečanje nasilnega vedenja. Glede na to, da je kar 60% povzročiteljev brez lastnega dohodka, se lahko pojavi problem pri namestitvi v času trajanja ukrepa. Ponavadi si najdejo brezplačno možnost bivanja pri prijateljih, sorodnikih itd., v redkih primerih pa poiščejo plačljivo bivališče.

Pomanjkljivost raziskave vidim predvsem v tem, da so bili nekateri podatki v poročilih in spisih pomanjkljivi. Največkrat je manjkal podatek o starosti in statusu žrtve oziroma povzročitelja nasilja. Pomanjkljivost vidim tudi v tem, da vprašalnikov nisem opravila osebno. Težko je pridobiti pozornost strokovnih delavcev, policistov, preiskovalnega sodnika in tožilke, ki so prezaposleni. S komunikacijo prek elektronske oziroma navadne pošte sem jih želela razbremeniti in jim prihraniti čas pri uslugi in pomoči, za katero sem jih prosila.

6 SKLEPI

Glede na prebrano literaturo ter na podatke in izjave, pridobljene z raziskavo, lahko sklenem:

- Pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi primerov nasilja v družini na CSD in policiji niso obravnavali enotno, sistematično in celovito.
- Z medsebojnim sodelovanjem so na CSD, policiji in sodišču zadovoljni.
- Število primerov se je močno povečalo iz leta 2005 na 2006, nato se je ohranjalo vsa leta enako. To lahko pripišemo hitremu spoznanju in osveščenosti ljudi o ukrepu ter takojšnji poglobitvi sodelovanja med CSD in policijo.
- Ukrep je prinesel učinkovitejšo in takojšnjo zaščito žrtve, saj iz nasilnega odnosa umika storilca in ne žrtve, kot je bilo značilno za dotedanjo prakso.
- Ukrep je v večini primerov učinkovita oblika pomoči žrtvi in povzročitelju.
- V okviru PSP se nudi pomoč žrtvi in povzročitelju.
- Če nasilnež sprejme strokovno pomoč, to pomeni resnično in trajno varnost žrtve. Vendar pogosto povzročitelji ne vidijo potrebe po sprejemanju pomoči.
- Ukrep je učinkovit le, če se nadgradi z drugimi oblikami pomoči, ki jo izvajajo nerepresivne institucije.
- Pogost razlog za neučinkovitost ukrepa je ta, da se ga žrtev ne drži.
- Pomanjkljivost pri izreku ukrepa je neurejeno sodelovanje omenjenih institucij z zdravstvom.
- V večini primerov nasilje v družini doživljajo ženske in otroci.
- Večina ukrepov je izrečenih izven poslovnega časa omenjenih institucij.
- Največ ukrepov traja do 10 dni.
- Povprečna starost žrtve je 2 leti manjša od starosti povzročitelja.
- Več žrtev kot povzročiteljev ima svoj vir dohodka.
- Pomembno je osveščanje in informiranje javnosti o problemu nasilja v družini ter o obstoječem ukrepu. To nalogo imajo zaposleni na CSD in policiji.

7 PREDLOGI

- Menim, da bi bilo učinkoviteje, če bi sodišče uporabljalo alternativne možnosti obravnavanja nasilnežev v družini. Na podlagi ukrepa bi mu na primer lahko naložili obvezno zdravljenje od odvisnosti oziroma psihičnih bolezni in motenj. S tem bi imel ukrep zadovoljiv in dolgotrajen učinek, saj bi izginili vzroki za nasilno vedenje.
- V reševanje problema nasilja v družini je premalo vključeno zdravstvo. Predvsem bi bilo potrebno sodelovanje z zdravstvenimi ustanovami v primerih, ko je povzročitelj nevaren, da bo sebi in drugim kaj storil. Takrat bi bila potrebna prisilna hospitalizacija.
- Menim, da bi morali biti predpisani pogoji, kdaj in kako se lahko izvede prisilna hospitalizacija.
- V regiji ni programov, ki bi zagotavljali psihosocialno pomoč povzročiteljem nasilja. Organizacije, ki se ukvarjajo s svetovanjem storilcem za odpravo vzrokov njihovih nasilnih ravnanj, bi morale biti bolj razširjene. Smiselno bi bilo, da bi lahko sodišče storilce napotilo na takšno svetovanje.
- Menim, da bi bilo potrebno ustreznejše usposabljanje in podpora strokovnim delavcem na CSD in policistom, ki sodelujejo pri obravnavi primerov nasilja v družini. Nimajo namreč dovolj predznanja za postopanje v takih primerih. Predvsem bi bilo potrebno izobraževanje na temo delo s povzročitelji ter z žrtvami nasilja.
- Nujno se mi zdi izobraževanje in ozaveščanje ljudi glede pojava nasilja v družini ter vzpodbujanje k čim večji občutljivosti za pojav nasilja v družini, da bi ga vsi hitro zaznali in ga tudi prijavili.
- Policija bi morala svoje zaposlene spodbujati, da čim večkrat po potrebi izrečejo ukrep prepovedi približevanja, saj je njegova koristnost utemeljena.
- Na terenu se lahko sredi noči, med prazniki ali čez vikend dežurni strokovni delavec sreča s problemom namestitve povzročiteljev, ki so brez finančnih sredstev. Morali bi imeti možnost namestitve za primere, ko nasilnež ne more sam plačati nastanitve.
- Podobno raziskavo, kot sem jo naredila, bi bilo zanimivo izvesti na območju cele Slovenije ter podatke primerjati. Sprašujem se namreč, če strokovnjaki različnih služb delajo na enak način ter vidijo enake učinkovitosti in pomanjkljivosti ukrepa na urbanih in ruralnih območjih ter v različnih regijah v državi.

8 LITERATURA

Apovnik Primožič, Feri. 1999. Slovenski pravni leksikon z nemškimi in italijanskimi ustreznici geselskih besed. Ljubljana: OST – svetovalne storitve.

Bass, Ellen. Davis, Laura. 1998. Pogum za okrevanje. Priročnik za ženske, ki so preživele spolno zlorabo v otroštvu. Ljubljana: Liberalna akademija in Visoka šola za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, Gabi. 2006. Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dečman Dobrnjič, Olga. Rožman, Zdenko. Tramšek, Romana. 2004. Nevidna drugačnost, Teorija in praksa pedagoških delavcev pri iskanju stika s spolno zlorabljenimi otroki. Trbovlje: Dijaški dom.

Drole, Barbara. Gantar, Nadja. 2008. Obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo. Socialno delo 47, 3-6: 285-293

Filipčič, Katja. 2002. Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex.

Filipčič, Katja. 2004. Nasilje med partnerjema. Pravna praksa, št. 43.

Filipčič, Katja. 2007. Predlog zakona o preprečevanju nasilja v družini. Pravna praksa 13, 8-10.

Filipčič, Katja. Šugman, Katja. 2003. Novela zakona o policiji. Ukrep prepovedi približevanja – 39.a in 39. b člen. Pravna praksa 17, priloga.

Herman, Judith L. Hooper, Carol-Ann. Kelly, Liz. Rommelspacher, Brigit. Sinason, Valerie. Walker, Moria. Zaviršek, Darja. 1996. Spolno nasilje. Feministične raziskave za socialno delo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Kaučič, Igor. Grad, Franc. 2003. Ustavna ureditev Slovenije. Tretja spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Založba GC.

Kečanović, Bećir. 2005. Policijski ukrep prepovedi približevanja. Pravna praksa, 14.7.2005.

Kazenski zakonik. Uradni list RS, št. 55/2008. Ljubljana.

Kersnik, Janko. 2004. Nasilje in zanemarjanje v družini – vloga družinske medicine . V: Polona Selič (ured.), Nasilje v družini – pot do rešitve, Posebno poročilo Varuha človekovih pravic. Ljubljana: RS Varuh človekovih pravic.

Kobal Grum, Darja. Leskovšek, Nuša. 2003. Bivanje samopodobe...v krogu nasilja. V: Darja Kobal Grum (ured.), Bivanja samopodobe. Ljubljana: 12 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.

Konvencija o otrokovih pravicah, urednica Diana Zajec, Ljubljana, 2002, izdal: Slovenski odbor za Unicef.

Kosmač, Mirjana. 2003. Diplomaska naloga: Nasilje nad otroki. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Kovačič, Blaž. 2005. Omejevalni ukrep prepovedi približevanja – nujna zadeva v skladu z ZS? Pravna praksa, 22.9.2005.

Kristančič, Azra. 2002. Socializacija agresije. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije in Zveza prijateljev mladine Slovenije

Križman Vezočnik, Tanja. Renar, Irma. Mihevc Ponikvar, Barbara. 2008. Izobraževanje za preprečevanje nasilja nad starejšimi. Socialno delo 47, 3-6: 337-340.

Leskošek, Vesna. 2002. Zavrnjena tradicija. Ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940. Ljubljana: Založba/*cf.

Lešnik Mugnaioni, Doroteja. 2004. Nasilje nad starejšimi. V: Dalida Horvat, Doroteja Lešnik Mugnaioni, Maja Plaz (ured.), Priročnik: Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Pečnikar, Robert. 2005. Diplomaska naloga: Prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Pentek, Metka. 2005. Nasilje in zloraba nad starejšimi (iz: Zbornik Festivala za tretje življenjsko obdobje, 2003). V: Mateja Kožuh Novak (ured.), Starejši o nasilju nad starejšimi v slovenski družini. Ljubljana: Slovenska filantropija, društvo za promocijo prostovoljnega dela in Zveza društev upokojencev Slovenije.

Plaz, Maja. 2004. Nasilje proti ženskam: oblike, stereotipi in dejstva, posledice, dinamika in normalizacija nasilja, zakaj ženske vztrajajo v nasilju. V: Dalida Horvat, Doroteja Lešnik Mugnaioni, Maja Plaz (ured.), Priročnik: Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Plaz, Maja. Veselič, Špela. 2002. Nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki v družini. V: Doroteja Lešnik Mugnaioni (ured.), Nasilje – Nenasilje, Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstvo šole. Ljubljana: i2 Založba Ljubljana

Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Uradni list RS, št. 95/2004. Ljubljana.

Rener, Tanja. Sedmak, Mateja. Švab, Alenka. Urek, Mojca. 2006. Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Založba Annales.

Rus Makovec, Maja. 2004. Družina in nasilje. V: Polona Selič (ured.), Nasilje v družini – pot do rešitve, Posebno poročilo Varuha človekovih pravic. Ljubljana: RS Varuh človekovih pravic.

Rus Makovec, Maja. 2003. Zloraba moči in duševne motnje ter poti iz stiske. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Švab, Alenka. 2001. Družina: od modernosti k postmodernosti. Ljubljana: ZPS d.o.o.

Veselič, Špela. 2007. Na poti iz nasilja. Prakse dela proti nasilju nad ženskami. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Vidrih, Barbara. 2007. Diplomaska naloga: Ukrep prepovedi približevanja. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Zaviršek, Darja. 1993. Nasilje kot del intimnosti, spolne zlorabe otrok in posilstva. Kaj pa socialno delo?. Socialno delo 32, 5-6: 41-69

Zaviršek, Darja. 1994. Ženske in duševno zdravje. O novih kulturah skrbi. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Zakon o kazenskem postopku. Uradni list RS, št. 32/2007. Ljubljana.

Zakon o policiji. Uradni list RS, št. 107/2006. Ljubljana.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Uradni list RS, št. 16/2008. Ljubljana.

Zakon o socialnem varstvu. Uradni list RS, št. 3/2007. Ljubljana.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list RS, št. 69/2004. Ljubljana.

Zbornik: Odpiranje centra za mlade ženske – žrtve nasilja. Zbrani prispevki z okroglih miz. 2003. Ljubljana: Zavod EMMA.

Zloković, Jasminka. Dečman Dobrnjič, Olga. 2007. Zaprte oči ne vidijo zla, Trpinčenje, zanemarjanje in spolna zloraba otrok – odgovornost družine, družbe in šole. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Žaberl, Miroslav. Šuštar, Špela. 2004. Prepoved približevanja kot policijsko varnostno pooblastilo za preprečevanje nasilja v družini. Revija za kriminalistiko in kriminologijo 4, 353-362.

Zloženke, poročila in ostalo gradivo iz Centra za socialno delo Nova Gorica.

9 POVZETEK

Danes se vse bolj zavedamo problematike nasilja v družinah, zato mu posvečamo vedno več pozornosti in vedno bolj skrbno obravnavo. Država je velik korak pri tem naredila leta 2003 z novelo Zakona o policiji. Temu je leto kasneje sledil Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi, v lanskem letu pa je bil sprejet še Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Policisti torej lahko izrečejo omenjen ukrep od septembra 2004. Prišteva se med ukrepe za varstvo oseb, ki so žrtve nasilja v družini. Izrečejo ga osebi, ki je osumljena, da je storila prekršek ali kaznivo dejanje z elementi nasilja. Storilec se mora nemudoma odstraniti iz stanovanja, v katerem živi skupaj z osebo, ki je bila žrtev njegovega nasilja. Nasilje v družini najpogosteje zajema nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki. Niso pa zanemarljive tudi druge, »nove« oblike nasilja, kot so nasilje nad starejšimi, nasilje žensk nad partnerji, nasilje med sorojenci, nasilje otrok nad starši ter nasilje med istospolnima partnerjema. Pri vseh vrstah nasilja gre najpogosteje za prepletanje fizičnega in psihičnega nasilja, lahko pa se pridruži še spolno in ekonomsko nasilje ter zanemarjanje. Osnovna lastnost nasilja v družini je, da sta žrtev in povzročitelj nasilja v posebnem psihičnem razmerju, med katerima je tesnejša čustvena vez.

Policija izreče ukrep za 48 ur. V tem času preiskovalni sodnik opravi sodno presojo. Ukrep lahko potrdi, ga razveljavi ali ga podaljša do 10 dni. Na predlog žrtve se lahko kasneje ukrep podaljša do 60 dni. Policija o ukrepu takoj seznani tudi pristojni CSD oziroma interventno službo, ki mora žrtev obiskati in ji nuditi psihosocialno pomoč. Pri tem ima pomembno vlogo tudi regijska koordinatorica za obravnavo nasilja, ki mora biti obveščena o vsakem izrečenem ukrepu v regiji. Povzročitelja v okviru PSP informira o možnostih namestitve ter ga seznani o oblikah pomoči, ki so mu na voljo.

To temo sem izbrala, ker se mi zdi nasilje v družini pogost in pereč družbeni problem, ukrep pa dokaj nova oblika pomoči žrtvam in storilcem nasilja v družini. Opazila sem, da je literature in raziskav na to temo še zelo malo, zato se mi je zdelo zanimivo, da sama raziščem razvoj in značilnosti izrečenih ukrepov na Goriškem.

Raziskava, ki sem jo izvedla, je delno kvantitativna, delno kvalitativna. Je tudi empirična, deskriptivna in eksplanativna. Uporabila sem nekaj sekundarnih podatkov, ki sem jih zbrala iz dokumentacije CSD Nova Gorica. To so podatki o številu ukrepov v letih od 2005 do 2008 ter podatki o žrtvah in nasilnežih. Ostale podatke sem zbrala s pomočjo vprašalnika, na katerega so odgovorili predstavniki institucij, ki jih ukrep zadeva: CSD, policije, sodišča in tožilstva. Vprašalnik sestavlja 8 vprašanj, nanj je odgovorilo 11 predstavnikov.

Rezultati so pokazali, da je število izrečenih ukrepov zelo naraslo le iz prvega leta na drugo, nato se je ohranjalo vsako leto enako. Ukrepi so večinoma izrečeni izven poslovnega časa pristojnih institucij. Največ jih je na območju delovanja CSD Nova Gorica, ki zajema v svoje delovanje največ občin. Žrtve so najpogostejše ženske partnerice, povzročitelji pa partnerji. Status ne vpliva na nasilje, saj je približno enak odstotek povzročiteljev zaposlenih in nezaposlenih.

Vprašane institucije menijo, da je ukrep prepovedi približevanja po Zakonu o policiji pozitivna in učinkovita oblika pomoči žrtvi in povzročitelju nasilja. Nobena služba nima večjih pripomb glede ukrepa. Pomemben prispevek ukrepa je ta, da policisti iz nasilnega odnosa ne umikajo več žrtev, kot je bilo značilno za prakso do uvedbe ukrepa, ampak odstranijo nasilneža. Pri tej problematiki sodelujejo CSD, policija in sodišče. Vse službe so s sodelovanjem zadovoljne. Pogrešajo pa bolj poglobljeno sodelovanje z zdravstvom.

Zelo pomembno je, da se javnost obvešča o problematiki nasilja ter o obstoječem ukrepu. To nalogo imajo poleg koordinatorke za obravnavo nasilja vsi zaposleni na CSD in policiji.

Mogoče bi ukrep dosegel še boljše rezultate, če bi sodišče uporabljalo alternativne možnosti obravnavanja nasilnežev v družini. Na podlagi ukrepa bi mu na primer lahko naložili obvezno zdravljenje od odvisnosti oziroma psihičnih bolezni in motenj. Poleg tega bi bilo potrebno izobraževanje in podpora strokovnim delavcem na CSD in policistom. Predvsem bi bilo dobrodošlo dodatno znanje za postopanje z žrtvami in povzročitelji nasilja. V regiji bi bilo potrebno urediti programe, ki bi zagotavljali psihosocialno pomoč povzročiteljem nasilja. Potrebno bi bilo urediti tudi možnosti namestitve za primere, ko nasilnež ne more sam plačati nastanitve.

DODATEK

1. VPRAŠALNIK

1. Kako ste primere nasilja v družinah reševali pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja določenemu kraju oz. osebi?
2. Kako ocenjujete učinkovitost izrečenih ukrepov prepovedi približevanja?
3. Kdaj izrečen ukrep prepovedi približevanja ni učinkovit?
4. Ali ocenjujete izrek ukrepa prepovedi približevanja kot pozitivno ali kot neučinkovito obliko pomoči?
5. Kaj je vašemu delu doprinesel ta ukrep?
6. Katere pripombe imate glede ukrepa prepovedi približevanja oziroma katere pomanjkljivosti ukrepa vidite?
7. Kaj vaša služba naredi za osveščenost in informiranost ljudi o ukrepu prepovedi približevanja?
8. *Zaščita in pomoč žrtvam družinskega nasilja je zahtevno in kompleksno delo, ki ne more biti učinkovito, če je v pristojnosti samo posamezne službe. Sodelovanje med centrom za socialno delo, policijo, sodiščem in tožilstvom je torej nujno.*
 - Kako je sodelovanje med službami potekalo v primerih nasilja v družinah pred uvedbo ukrepa prepovedi približevanja?
 - Kako sodelovanje poteka sedaj?
 - Kakšna pričakovanja in želje imate glede nadaljnjega sodelovanja?

2. DOPIS K VPRAŠALNIKU

Pozdravljeni!

Sem Manca Pušnar, absolventka na Fakulteti za socialno delo. Študij se počasi izteka in nastopil je čas, ko se moram posvetiti še zaključnemu delu študija, diplomski nalogi.

Na fakulteti so nam svetovali, da se je za izbor teme dobro opreti na naše zanimanje za temo ter na novost oziroma originalnost teme. Ker ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi ustreza obema kriterijema, sem se odločila za to temo. V diplomski nalogi torej raziskujem ***Razvoj ukrepa prepovedi približevanja na Goriškem***.

Ker se pri Vašem delu pogosto srečujete s tem ukrepom se obračam k Vam za pomoč, da mi posredujete podatke iz prve roke. Zanima me, kako Vi ocenjujete ta ukrep ter kako vidite njegov razvoj. Brez teh podatkov bi bila moja diplomatska naloga skopa in nepopolna, zato bo vaš odgovor velik prispevek k nalogi.

Za pomoč se Vam že vnaprej iskreno zahvaljujem.

Lep pozdrav, Manca Pušnar

3. ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O POLICIJI

Uradni list RS, št. 107/2006

39.a člen

Če je podan utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z elementi nasilja ali je bila zalotena pri takem kaznivem dejanju ali prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju v smislu določb 230. člena kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek in 23/99), vključno z izvenzakonskim partnerjem, kar policisti ugotovijo zlasti na podlagi dotedanjega grdega ravnanja kršitelja, iz okoliščin, ki jih policisti neposredno zaznajo ob prihodu na kraj dogodka, zbranih obvestil od žrtev ali prič, podatkov centra za socialno delo, smejo policisti odrediti prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi (v nadaljnjem besedilu: oškodovanec), ki je kršitelj namerno ne sme prekoračiti. Kot kraj se določi kraj, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih, na kar se kršitelja posebej opozori.

Prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi odredi policist tako, da kršitelju, na katerega se ukrep nanaša, na kraju izreče ustno odredbo, naknadno pa v roku, ki ne sme biti daljši od 6 ur, vroči še pisno odredbo o odrejenem ukrepu. Pisna odredba mora vsebovati podatke o kršitelju, zoper katerega je ukrep odrejen (osebno ime, EMŠO oziroma za tujca rojstne podatke, državljanstvo, stalno oziroma začasno prebivališče), odrejeni ukrep (ukrep zajema tudi določitev razdalje od kraja oziroma osebe, v katerem se oseba ne sme gibati, to razdaljo policist določi v razponu od najmanj petdeset do največ dvesto metrov), opis ogrožanja (način, obseg, trajanje), utemeljitev razlogov za odrejeni ukrep (prejšnja ukrepanja policije, trajajoče ali prejšnje grdo ravnanje in podobno) in navedbo, v kateri se ga poduči, da bo odredba po uradni dolžnosti posredovana v sodno presojo. Policist pozove kršitelja, da mu pove naslov, kjer mu bo možno vročiti pisno odredbo. V primeru, da se kršitelja ne najde na posredovanem naslovu oziroma naslova noče povedati, se vročitev opravi tako, da se odločba pritrdi na oglasno desko pristojne policijske postaje, na kar se kršitelja posebej opozori. Kršitelj, ki mu je izrečen ukrep prepovedi približevanja, mora kraj oziroma območje prepovedi takoj zapustiti, policistu pa izročiti ključe prebivališča, v katerem živi skupaj z oškodovancem. Ob neupoštevanju odredbe mora kršitelja nemudoma odstraniti policist. O izrečenem ukrepu policija takoj obvesti krajevno pristojni center za socialno delo, ki mora oškodovanca seznaniti z organizacijami, ki so mu na voljo za materialno in nematerialno pomoč in mu na njegovo željo omogočiti stik s takšno organizacijo.

Policija z odredbo iz drugega odstavka tega člena, izreče prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi za 48 ur in jo takoj pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki lahko ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi potrdi, spremeni ali razveljavi. Preiskovalni sodnik mora odločiti o ukrepu v roku, ki ne sme biti daljši od 24 ur. V primeru potrditve ukrepa prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi, lahko preiskovalni sodnik ukrep izreče za čas do 10 dni, pri čemer mora upoštevati začetek veljave ukrepa, ko ga je izrekla policija. Zoper odločbo preiskovalnega sodnika je v 3 dneh dovoljena pritožba na izvenobravnavni senat okrožnega sodišča, ki mora o pritožbi odločiti v 3 dneh od prejema pritožbe. Preiskovalni sodnik poskuša vročiti odločbo kršitelju na naslov, ki ga je posredoval policiji, če pa mu je na tem naslovu ni mogoče vročiti, se vročitev opravi s tem, da se odločba pritrdi na oglasno desko okrožnega sodišča. Pritožba zoper odločbo preiskovalnega sodnika ne zadrži izvršitve. Določbe o vročanju s strani preiskovalnega sodnika, veljajo tudi za vročitev odločbe izvenobravnavnega senata.

Postopek za izvedbo ukrepa prepovedi približevanja predpiše minister, v soglasju z ministrom, pristojnim za pravosodje, in ministrom, pristojnim za delo, družino in socialne zadeve.

Nadzor nad spoštovanjem prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi izvaja policija, ki kršitelja, ki je zaloten na območju prepovedi približevanja, takoj odstrani s tega območja. Če kršitelj s kršitvijo prepovedi približevanja ne preneha, se ga privede v takojšen postopek pristojnemu sodišču za prekrške.

Kršitelj, ki ne upošteva odredbe o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi, oziroma v času odrejenega ukrepa nadleguje oškodovanca po komunikacijskih sredstvih, se kaznuje za prekršek z globo najmanj 100.000 tolarjev.

39.b člen

Če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku 10 dni, za katere je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi, lahko oškodovanec 3 dni pred iztekom ukrepa, predlaga preiskovalnemu sodniku podaljšanje ukrepa iz prejšnjega člena do 60 dni. Če so podani zakonski pogoji, preiskovalni sodnik do izteka roka za odrejen ukrep v trajanju 10 dni, izda odločbo, s katero podaljša ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Zoper to odločbo je v 3 dneh dovoljena pritožba na izvenobravnavni senat okrožnega sodišča, ki mora o pritožbi odločiti v 3 dneh od prejema pritožbe. Preiskovalni sodnik poskuša vročiti odločbo kršitelju na naslov, ki ga je posredoval policiji, če pa mu na tem naslovu ni mogoče vročiti, se vročitev opravi s tem, da se odločba pritrdi na oglasno desko okrožnega sodišča.

4. PRAVILNIK O PREPOVEDI PRIBLIŽEVANJA DOLOČENEMU KRAJU PZIROMA OSEBI

Uradni list RS, št. 95/2004

I. UVODNE DOLOČBE

Namen pravilnika

1. člen

Ta pravilnik določa postopek in način izvedbe ukrepa prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi (v nadaljnjem besedilu: prepoved približevanja).

Kraj prepovedi približevanja

2. člen

Kraj prepovedi približevanja je kraj, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Prepoved približevanja določenemu kraju oziroma osebi zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih.

Opredelitev bližnjega razmerja kršitelja z oškodovancem

3. člen

V skladu z 230. členom Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99 in 40/04) je ali je bil kršitelj z oškodovancem v naslednjem bližnjem razmerju:

1. zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene;
2. krvni sorodniki v ravni vrsti so stari starši, starši, otroci, vnuki, pravnuki;

3. krvni sorodniki v stranski vrsti do vštetega tretjega kolena so bratje, sestre, nečaki oziroma nečakinje, strici, tete;
4. sorodniki po svaštvu do vštetega drugega kolena so tasti, tašče, zeti, snahe, očimi, mačehe, pastorki, pastorki;
5. posvojitelj je oseba, ki na podlagi odločbe o posvojitvi otroka pridobi roditeljsko pravico;
6. posvojenec je oseba, ki se popolnoma izloči iz rodbine naravnih staršev in povsem preide v rodbino posvojitelja, v kateri dobi položaj naravnega otroka;
7. rejnik je oseba, ki ima dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti;
8. rejenec je otrok, ki se namesti v rejniško družino na podlagi odločbe pristojnega centra za socialno delo (v nadaljnjem besedilu: center);
9. druga oseba, s katero živi kršitelj v skupnem gospodinjstvu.

II. POLICIJSKI POSTOPKI IN NADZOR

Kriteriji za ugotavljanje okoliščin za izrek ukrepa

4. člen

Okoliščine, navedene v prvem odstavku 39.a člena Zakona o policiji (v nadaljnjem besedilu: zakon), policisti ugotavljajo predvsem:

- na podlagi dotedanjega grdega ravnanja kršitelja (dva- ali večkratno ponavljanje tovrstnih ravnanj);
- neposredno na kraju dogodka (npr. kršitelj grozi oškodovancu z verbalnim, fizičnim ali psihičnim nasiljem tudi ob prisotnosti policistov ali takšno nasilje poizkuša oziroma celo izvaja nad oškodovancem – vidne in ugotovljene sledi telesnih poškodb v skladu z veljavnimi akti, ki urejajo klasifikacijo telesnih poškodb ali druga ogrožajoča dejanja);
- z zbiranjem obvestil od žrtve ali drugih oseb (očividci, sostanovalci, priče, naključne priče ipd.);
- na podlagi podatkov centra (njihove evidence, poznavanje razmer med kršiteljem in oškodovancem ipd.).

Policisti lahko okoliščine iz prejšnjega odstavka sami neposredno ugotovijo ob posredovanju – intervenciji, ali pa podatke o obstoju teh okoliščin pridobijo na podlagi zbiranja obvestil.

Pristojna policijska postaja

5. člen

Pisna odredba, ki je ni bilo mogoče vročiti kršitelju, se pritrdi na oglasno desko tiste policijske postaje, na območju katere je bila kršitev storjena (v nadaljnjem besedilu: pristojna policijska postaja).

Pisna odredba

6. člen

Pisna odredba o izrečenem ukrepu se izda po vzorcu, ki je sestavni del tega pravilnika in je objavljen skupaj z njim (priloga 1).

Če podatki in dokazi o razlogih za izrečeni ukrep obstajajo v pisni obliki oziroma jih je mogoče natisniti, jih policisti priložijo k pisni odredbi in dokumentaciji, ki se pošljejo v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča (v nadaljnjem besedilu: preiskovalni sodnik).

Zapustitev kraja oziroma območja prepovedi in prevzem osebnih stvari

7. člen

Kršitelj, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, mora ravnati v skladu z določili tretjega odstavka 39.a člena zakona.

Prebivališče, v katerem živi skupaj z oškodovancem, mora takoj zapustiti. Pred zapustitvijo prebivališča, v katerem živi skupaj z oškodovancem (ali ima na tem naslovu prijavljeno stalno ali začasno prebivališče), mu policisti pod njihovim nadzorom omogočijo, da iz njega vzame:

- svoje osebne dokumente;
- njegova finančna in plačilna sredstva – kartice, čeke idr.;
- svoje osebne stvari, ki jih potrebuje za bivanje zunaj tega prebivališča, zlasti pa: obutev, oblačila, osebne stvari in pripomočke za osebno higieno za vsaj 10 dni bivanja zunaj kraja prepovedi približevanja.

Izročitev ključev prebivališča

8. člen

Policisti kršitelja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, pozovejo, da jim izroči ključe prebivališča. O prevzemu ključev izdajo potrdilo. Obrazec potrdila je sestavni del tega pravilnika in je objavljen skupaj z njim (priloga 2).

Policisti prevzete ključe za čas trajanja ukrepa hranijo na pristojni policijski postaji. Po prenehanju ukrepa se ključi vrnejo kršitelju, ki prevzem ključev potrdi s podpisom.

Odstranitev kršitelja, ki ne upošteva odredbe

9. člen

Kršitelja, ki ne upošteva odredbe o prepovedi približevanja, policisti nemudoma odstranijo na primerno razdaljo, ki ne sme biti manjša od razdalje, določene v pisni odredbi.

Obvestitev centra

10. člen

O izrečenem ukrepu prepovedi približevanja policija takoj po telefonu obvesti center, in sicer:

- v ponedeljek, torek, četrtek in petek od 7.00 do 15.00 ure ter v sredo od 7.00 do 17.00 ure krajevno pristojni center;
- v dneh, ko centri ne delajo in med delovnimi dnevi med 15.00 in 7.00 uro oziroma v sredo med 17.00 in 7.00 uro pa center, ki izvaja interventno službo za določeno krajevno območje, za katerega v tem času izvaja vse nujno potrebne naloge krajevno pristojnega centra. Interventna služba centra je dolžna prvi naslednji delovni dan obvestiti krajevno pristojni center.

Ministrstvo, pristojno za socialne zadeve, pripravi in skrbi za točne sezname in telefonske številke centrov in interventnih služb v Republiki Sloveniji, katere je policija dolžna obvestiti o izrečenem ukrepu prepovedi približevanja. Seznam se posreduje ministrstvu, pristojnemu za notranje zadeve, in policiji ter se objavi na spletni strani ministrstva, pristojnega za socialne zadeve.

Centri s pomočjo ministrstva, pristojnega za socialne zadeve, za območje svoje krajevne pristojnosti vodijo seznam organizacij, ki lahko oškodovancu zagotovijo ustrezno pomoč in skrbijo za sprotno dopolnjevanje seznama.

Izrekanje prepovedi približevanja mladoletnim osebam ali osebam, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost

11. člen

Če je kršitelj mladoletna oseba ali oseba, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost, oškodovanci pa so starši mladoletne osebe ali zakoniti zastopniki osebe, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost, policisti ob izreku prepovedi približevanja nemudoma obvestijo krajevno pristojni center ali interventno službo centra.

Nadzor nad spoštovanjem prepovedi približevanja

12. člen

Nadzor nad spoštovanjem prepovedi približevanja izvaja policija v skladu s šestim odstavkom 39.a člena zakona. Policija sme kadarkoli preverjati izvajanje ukrepa prepovedi približevanja. Ko preiskovalni sodnik s sklepom potrdi ukrep prepovedi približevanja oziroma ga izreče za čas do 10 dni ali podaljša do 60 dni, pristojna policijska postaja, ki je izdala pisno odredbo, zagotovi nadziranje izvajanja ukrepa.

Policija lahko izvaja nadzor nad kršiteljem samo na krajih, ki so določeni kot kraji prepovedi približevanja.

III. POSTOPEK PREISKOVALNEGA SODNIKA

Vročitev odločbe oškodovancu

13. člen

Preiskovalni sodnik sklep o prepovedi približevanja vroči v vednost tudi oškodovancu.

Odločanje o podaljšanju izrečenega ukrepa na predlog oškodovanca

14. člen

Oškodovanec mora k predlogu preiskovalnemu sodniku iz 39.b člena zakona o podaljšanju ukrepa prepovedi približevanja priložiti dokaze o utemeljenih razlogih za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku 10 dni, za katere je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Utemeljeni razlogi za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem, so predvsem naslednji:

- neupoštevanje ukrepa prepovedi približevanja, še zlasti če je to ugotovljeno pri policijskem nadzoru;
- izrečena globa/e zaradi neupoštevanja prepovedi približevanja;
- ugotovljeno nadlegovanje po komunikacijskih sredstvih.

IV. POSTOPKI CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Obveznost seznanjanja oškodovanca z organizacijami, ki so mu na voljo za materialno in nematerialno pomoč

15. člen

Strokovni delavec centra mora takoj po izrečenem ukrepu navezati/poiskati stik z oškodovancem in ga v okviru storitve prve socialne pomoči seznaniti z možnimi oblikami pomoči za reševanje osebne stiske, ki jih lahko ponudi center in z možnostmi pomoči pri drugih organizacijah, ki izvajajo materialno ali nematerialno pomoč ali dopolnilne programe socialnega varstva.

Varnost in varstvo mladoletne osebe

16. člen

Če je oškodovanec oseba, mlajša od 18 let, ki je bila ob izreku ukrepa prepovedi približevanja sama s kršiteljem oziroma nima ob sebi druge odrasle osebe, ki bi jo lahko zaščitila, mora strokovni delavec centra poskrbeti za varnost in varstvo mladoletne osebe. Krajevno pristojni center mora takoj ugotoviti potrebo po uvedbi postopka za zaščito mladoletne osebe po uradni dolžnosti in ustrezno ukrepati v skladu z javnimi pooblastili.

Pomoč kršitelju pri odpravi vzrokov njegovega ravnanja

17. člen

Krajevno pristojni center naveže stik tudi s kršiteljem in ga seznani s svojimi storitvami in storitvami drugih organizacij, namenjenim zagotavljanju pomoči za odpravo vzrokov kršiteljevega ravnanja.

V. VARSTVO PODATKOV

Dolžnost skrbnega ravnanja

18. člen

Vsi, ki obdelujejo osebne podatke po tem pravilniku, so z njimi dolžni ravnati v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov.

VI. KONČNA DOLOČBA

19. člen

Ta pravilnik začne veljati trideseti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana **Manca Pušnar** vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2004/05 kot redna študentka izjavljam, da sem diplomsko nalogo z naslovom ***Razvoj ukrepa prepovedi približevanja na Goriškem*** napisala samostojno, s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice ***doc. dr. Vesne Leskošek***.

Datum:

Podpis: